

כעירובין פרק שלישי בכל מערבין

(עירובין כו, ב)

משנה:

בכל מערבין (עירובי חצירות ותחומין) ומשתתפין (במבוי) - חוץ מן המים ומן המלח (דלאו מידי דמזון הן, וטעמא דעירוב - משום דדעתו ודירתו במקום מזונותיו הוא, וכיון שנתנו כל בני החצר כדי מזון בבית אחד - נעשה כאילו כולן דרים בתוכו, ונמצאו כולן רשות אחת וכו'; וכן בעירובי תחומין: נעשה כמי ששכב שם, ומשם יש לו אלפים אמה לכל רוח, הלכך דבר מזון בעינן); והכל ניקח בכסף מעשר (בתוך ירושלים, כשהוא מוציאו לצורך מאכלו), כדכתיב (דברים יד, כו) ונתתה הכסף בכל אשר תאוו נפשך - חוץ מן המים ומן המלח (בגמרא מפרש טעמא: דלאו פרי מפרי הוא).

הנודר מן המזון - מותר במים ובמלח;
מערבין לנזיר (עירובי תחומין) ביין (ואף על גב דלא חזי לדידיה - חזי לאחרני, וכיון דמזונא הוא גבי אחריני - שרו ליה רבנן), ולישראל בתרומה (דהא חזיא לכהן);
סומכוס אומר: בחולין (אבל לא בתרומה, דמידי דחזי ליה בעינן, ובגמרא מפרש מאי טעמא לא פליג סומכוס איין לנזיר);

ולכהן בבית הפרס (סתמא היא, ולא סומכוס קאמר לה; מניחין עירוב לכהן בבית הפרס, אף על גב דבעינן דמצי למיזל ולמישקליה ומיכליה התם, דאי לא מצי אזיל התם - היכי קני שביתה בההוא דזכותא למהוי כאילו שבת שם? - בבית הפרס שפיר דמי, דספיקא דרבנן הוא, ומותר ליכנס על ידי נפוח);
רבי יהודה אומר: אפילו בין הקברות,

(עירובין כז, א)

המשך המשנה

מפני שיכול לחוץ (לעשות מחיצה בינו ובין הקבר שלא יאהיל עליו) ולילך ולאכול (וכגון בשידה תיבה ומגדל יכנס שם מבעוד יום בעגלות אם ירצה, אלמא: חזי ליה).

גמרא:

אמר רבי יוחנן: אין למידין מן הכללות (כל היכא דתנן כלל - לא אמרינן דוקא הוא דאיכא כלל: דלא דק במילתיה ואיכא מילי דליתנהו בההוא כלל - כי הנך דאמרינן לקמן), ואפילו במקום שנאמר בו 'חוץ' (מדבר פלוני) - (דאיכא למימר מדאפקיה להאי, וודאי דק בכלליה!) - אפילו הכי לא ילפינן מיניה, דדלמא שייר ולא אפיק כל מאי דבעי).

מדקאמר (רבי יוחנן) 'אפילו במקום שנאמר בו חוץ', מכלל דלאו הכא קאי (מכלל דכי אמרה למילתיה - לאו הכא אמרה, דהכא נאמר בו 'חוץ' מן המים ומן המלח), וממילתיה משמע דאכלל שלא נאמר בו 'חוץ' אמרה, ומשום הכי אמר 'אפילו' - כלומר: לא מיבעיא היכא דלא נאמר בו חוץ, אלא אפילו במקום שנאמר בו חוץ; היכא קאי?

התם קאי [קידושין פ"א מ"ז]: 'כל מצות עשה שהזמן גרמא אנשים חייבין ונשים פטורות' (בפרק קמא דקידושין (לד, א) יליף טעמא) ושלל הזמן גרמא אחד נשים ואחד אנשים חייבין; וכלל הוא דכל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות? הרי מצה, שמחה, והקהל, דמצות עשה שהזמן גרמא הוא (מצה - לילה הראשונה חובת עשה היא: בערב תאכלו מצות (שמות יב, יח), ושאר כל הימים, אם רצה להסתפק בבשר בלא לחם - אין חובה עליו לאכול; שמחה - ושמחת אתה וביתך (דברים יד, כו) - הרי נשים במשמע, ומצה נמי חובה לנשים, במסכת פסחים (מג, א) מהיקישא דלא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות (דברים טו, ג) כל שישנו בבל תאכל חמץ - ישנו בקום אכול מצה, ונשים ישנן בבל תאכל חמץ, דכל מצות לא תעשה נשים מזהירות כאנשים - בפרק קמא דקידושין (כט, א); הקהל - במועד שנת השמיטה בחג הסוכות המלך עומד על בימה וקורא לפנין מצות משנה תורה, כדאיתא בסוטה (מא, א), וכתוב האנשים והנשים והטף (דברים לא, יב) ונשים חייבות! וכל מצות עשה שלא הזמן גרמא - נשים חייבות? הרי תלמוד תורה, פריה ורביה, ופדיון הבן - דמצות עשה שלא הזמן גרמא, ונשים פטורות (תלמוד תורה נשים פטורות, דכתיב (דברים יא, יט) ולמדתם אותם את בניכם - ולא בנותיכם; פריה ורביה - דכתיב (בראשית א, כח) פרו ורבו ומלאו וכבשו: איש דרכו לכבוש, ואין אשה דרכה לכבוש (יבמות סה, ב); פדיון בנו הבכור חובה על האב ולא על האם, בקידושין (כט, א) שמעינן לה, מדכתיב (שמות יג, ג) תפדה - קרי ביה תפדה: כל שחייב ליפדות - חייב לפדות את בנו, ואשה אינה בכלל פדיון עצמה, דכתיב (שמות יג, ג) בכור [ב]בניך תפדה ולא בנותיך - אינה נמי במצות פדיון בנה הבכור) !?

אלא אמר רבי יוחנן: אין למידין מן הכללות, ואפילו במקום שנאמר בו 'חוץ'.

אמר אביי ואיתימא רבי ירמיה: אף אנן נמי תנינא [זבים פ"ה מ"ב]: 'עוד כלל אחר אמרו: כל שנישא על גבי הזב (עליונו של זב, דכתיב (ויקרא טו, י) בכל אשר יהיה תחתיו, ואמר בפרק 'בנות כותים' (נדה לג, א): מאי 'תחתיו', אי נימא תחתיו דזב - היינו משכב! אלא בכל אשר יהיה הזב תחתיו - והיינו עליונו של זב) - טמא, וכל שהזב נישא עליו - טהור, חוץ מן הדאוי למשכב ומושב (אבל שאינו ראוי - טהור, כדאמר ב'חומר בקודש' (חגיגה כג, ב): יכול כפה טאה וישב עליה יהא טמא? - תלמוד לומר והיושב על הכלי אשר ישב עליו [ויקרא טו, ג] - מי שמייוחד

לישיבה, יצא זה שאינו מיוחד לישיבה, שאומרים: "עמוד ונעשה מלאכתנו" (והאדם דכתיב והנושא אותם [ויקרא טו.] - אף הזב במשמע 'אותם') .
 ותו ליכא? והא איכא מרכב?!
 האי מרכב - היכי דמי?: אי דיתיב עליה - היינו 'מושב'?!
 אנן הכי קאמרינן: הא איכא גבא דאוכפא, דתניא: 'האוכף' - טמא מושב, והתפוס (דאוכף; ארצון בלעז, שכשורוכב תופס באותו עץ שנקרא ארצון [ישנא אוכפים עד היום שיש להם ידית שהרוכב תופס בו, הידית לפעמים בנויה מתוך החלק הקדמי של האוכף; POMMEL], ולהכי מטמא משום מרכב) - טמא מרכב! אלא שמע מינה אין למידין מן הכללות - ואפילו במקום שנאמר בו 'חוץ'.
 אמר רבינא - ואיתימא רב נחמן: אף אנן נמי תנינא: 'בכל מערבין ומשתתפין חוץ מן המים והמלח'; ותו ליכא? והא איכא כמיהין ופטירות?! אלא שמע מינה אין למידין מן הכללות ואפילו במקום שנאמר בו חוץ!

הכל ניקח בכסף מעשר [חוץ מן המים ומן המלח]:
 רבי אלעזר ורבי יוסי בר חנינא, חד מתני (האי 'לא שנו' דקאמרינן לקמן) אעירוב, וחד מתני אמעשר: חד מתני אעירוב: לא שנו אלא מים בפני עצמו ומלח בפני עצמו דאין מערבין, אבל במים ומלח - מערבין (מים ומלח המעורבין = מזון הן לטביל בהן פתו); וחד מתני אמעשר: לא שנו אלא מים בפני עצמו ומלח בפני עצמו דאין ניקחין, אבל מים ומלח - ניקחין בכסף מעשר.
 מאן דמתני אמעשר - כל שכן אעירוב, ומאן דמתני אעירוב - אבל אמעשר לא; מאי טעמא? - פירא בעינן (כדלקמן (עירובין כג), מכלל ופרט).
 כי אתא רבי יצחק - מתני (להאי 'לא שנו') אמעשר.
 מיתיבי [תוספתא מעשר שני פ"א מ"ד [ליברמן]]: 'העיד רבי יהודה בן גדיש לפני ר"א: של בית אבא היו לוקחין ציר בכסף מעשר. אמר לו: שמא לא שמעת אלא כשקרבי דגים מעורבין כהן?' ואפילו רבי יהודה בן גדיש לא קאמר אלא בציר, דשומנא דפירא היא (אפילו כשאין קרבי דגים מעורבים בו - יש שם קצת משמן עם המים ומלח); אבל מים ומלח (דעלמא, דלאו ציר הוא) - לא.
 אמר רב יוסף:

(עירובין כז, ב)
 לא נצרכה (הא דמתני רבי יצחק 'מים ומלח המעורבין ניקחין') אלא שנתן לתוכן שמן.
 אמר ליה אביי: ותיפוק ליה משום שמן!
 לא, צריכא שנתן דמי מים ומלח בהבלעה (בשביל המים והמלח קנה השמן ביוקר, והבליע בו דמיהן, וכי האי גוונא שרי רבי יצחק). [עיי' רבנו חננאל]
 ובהבלעה מי שרי?
 אין, והתניא (בניחותא): 'בן בג בג אומר: [דברים יד, כז] ונתתה הכסף בכל אשר תאוו נפשך בבקר ובצאן ובין ובשכר ובכל אשר תשאלך נפשך ואכלת שם לפני ה' אלהיך ושמת אתה וביתך] (הואיל וכתוב בכל אשר תאוו נפשך - למה לי למיכתב בבקר ובצאן ובין ובשכר - אלא לדרשות):
 'בבקר' - מלמד שלוקחין בקר על גב עורו (ויצא העור לחולין, ואין צריך למוכרו ולחזור ולאכלו בירושלים);
 'ובצאן' - מלמד שלוקחין צאן על גב גיזתה (אף על גב דאיכא תרתי - עור וגיזה - דנפקי לחולין);
 'וביין' - מלמד שלוקחין יין על גב קנקנו (חבית של חרס שהיין שמור בתוכו, ויצא הקנקן לחולין);
 'ובשכר' - מלמד שלוקחין תמד משהחמיץ (תמד = שנותנים מים בחרצנים, ולכשהחמיץ, שנגמרה תסיסתו - הוי כין) - (אלמא מדקתני בבקר אגב עורו - אלמא בהבלעה שרי - ואף על גב דעור באנפי נפשיה לא חזי, דמידי דמאכל בעינן, כדכתיב ואכלת)!
 אמר רבי יוחנן: מאן דמתרגם לי 'בבקר' (דליצטריך למיכתביה) אליבא דבן בג בג - מובילנא מאניה אכתריה לבי מסותא.
 מאי טעמא?
 כולהו צריכי לבר מ'בבקר', דלא צריך.
 מאי 'צריכי'?
 דאי כתב רחמנא 'בבקר' הוה אמינא 'בקר הוא דמזדבן על גב עורו (המחובר לבשר, ואינו יכול להפשיטו מחיים), משום דגופיה הוא', אבל צאן על גב

ג'יזתה - דלאו גופיה הוא (יכול לגוזזה מחיים) - אימא לא (והוה אמינא דליתסר, דלא גופא דפירא הוא) ;

ואי כתב רחמנא 'ובצאן' - על גב ג'יזתה - הוה אמינא 'משום דמחובר בה', אבל יין על גבי קנקנו אימא לא ;
ואי כתב רחמנא 'ובין' הוה אמינא 'משום דהיינו נטירותיה', אבל תמד משהחמיץ, דקיוהא בעלמא הוא ('קיוהא' - כמו תקינה שינוי (ידימיהו לא, כט), כלומר: לאו פירא ממש הוא, אלא מים בעלמא שנכנס בהן קיוהא של חרצנים, איגרו"ס [חמיצות] בלעז), אימא לא - כתב רחמנא 'ובשכר' ;

ואי כתב רחמנא 'ובשכר', הוה אמינא: ' (הבלעה לעולם אסירא) מאי 'שכר' (לאו תמד הוא דנילף מיניה דיהיב דמים של מים בהבלעה, אלא, האי שכר) - דבילה קעילית (מאותו מקום), דפירא הוא (דמשכרא, כדאמרינן בכריתות (יג,ב): אכל דבילה קעילית ונכנס למקדש - חייב), אבל יין על גב קנקנו אימא לא ;

ואי כתב רחמנא 'ובין' על גב קנקנו - דהיינו נטירותיה, אבל צאן על גב ג'יזתה אימא לא - כתב רחמנא 'ובצאן': דאפילו על גב ג'יזתה; 'בבקר' למה לי?

וכי תימא: 'אי לא כתב רחמנא 'בבקר' הוה אמינא 'צאן על גב עורה - אין, על גב ג'יזתה - לא', כתב רחמנא 'בבקר' לאתויי עורו - אייתר ליה 'ובצאן' לאתויי ג'יזתה! אי לא כתב רחמנא 'ובבקר' לא הוה אמינא 'צאן על גב עורה - אין, על גב ג'יזתה - לא', דאם כן (ד'ובצאן' - לאו למישרי ג'יזתה הוא דאתא, אלא עור) לכתוב רחמנא 'ובבקר' (לא הוה כתיב קרא 'ובצאן, אלא 'ובבקר' - דלית ליה ג'יזתה), דממילא אייתר ליה 'ובצאן'; וכיון דכתב רחמנא 'ובצאן' דאפילו על גב ג'יזתה, 'בבקר' למה לי? : השתא צאן על גב ג'יזתה מיזדבנא, בקר על גב עורו מיבעיא?
היינו דקאמר רבי יוחנן 'מאן דמתרגם לי 'בבקר' אליבא דבן בג בג - מובילנא מאניה לבי מסותא'.

במאי קא מיפלגי רבי יהודה בן גדיש ורבי אליעזר (דאמרי תרווייהו דגים ניקחין, ובציר הוא דפליגי) והני תנאי דלקמן (דדרשי פרי מפרי וגידולי קרקע וולד ולדות הארץ, ותרווייהו ממעטי דגים, וכל שכן ציר)?

רבי יהודה בן גדיש ורבי אליעזר דרשי רבויי ומיעוטי, והני תנאי דרשי כללי ופרטי:

רבי יהודה בן גדיש ורבי אליעזר דרשי ריבויי ומיעוטי [דברים יד,כו]: ונתתה הכסף בכל אשר תאוו נפשך בבקר ובצאן ובין ובשכר ובכל אשר תשאלך נפשך ואכלת שם לפני ה' אלהיך ושמחת אתה וביתך]

'ונתתה הכסף בכל אשר תאוו נפשך' - ריבה ;

'בבקר ובצאן ובין ובשכר' - מיעט ;

'ובכל אשר תשאלך נפשך' - חזר וריבה ;

ריבה ומיעט וריבה - ריבה הכל; מאי רבי? - רבי כל מילי; ומאי מיעט? לרבי אליעזר מיעט ציר, לרבי יהודה בן גדיש מיעט מים ומלח (דלאו ציר) ;

והני תנאי דרשי כללי ופרטי, דתניא [ספרא, ברייתא דרבי ישמעאל מ"ח]:

'ונתתה הכסף בכל אשר תאוו נפשך' - כלל ;

'בבקר ובצאן ובין ובשכר' - פרט ;

'ובכל אשר תשאלך נפשך' - חזר וכלל ;

כלל ופרט וכלל - אי אתה דן אלא כעין הפרט: מה הפרט מפורש פרי מפרי (עגל נולד מאמו, וכן שה, וענבים מחרצנים, שזרעין החרצנים) וגידולי קרקע (שכולן ניזונין וגדילין מן הקרקע) - אף כל פרי מפרי וגידולי קרקע.

ותניא אידך 'מה הפרט מפורש ולד ולדות הארץ' (שנבראו מן הארץ במעשה בראשית) - אף כל ולד ולדות הארץ, מאי בינייהו?

אמר אביי: דגים איכא בינייהו: למאן דאמר פרי מפרי וגידולי קרקע - הני דגים גידולי קרקע נינהו (קסבר שהדגים ניזונין מן הקרקע) ;

למאן דאמר ולד ולדות הארץ - דגים ממיא איברו.

ומי אמר אביי דגים גידולי קרקע נינהו? והאמר אביי

(עירובין כח, א)

'אכל פוטייתא' (שרץ המים שאין בו כזית, ואפילו הכי - כיון דברכה היא - אכילה היא) - לוקה ארבע (מלקיות: בשרץ המים כתיב בתורת כהנים [ויקרא יא, מג] אל תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ השרץ

ולא תטמאו בהם - הרי כאן שנים, וכלל בהן בין שרץ הארץ בין שרץ המים, ומשום מבשרם לא תאכלו [ויקרא יא, ח] ומשום וכל אשר אין לו סנפיר וקשקשת ... לא תאכלו [ויקרא יא, פסוקים י, יא], נמלה (שהוא שרץ הארץ) - לוקה חמש (תרתני הא דאמרן, וכל הולך על גחון לכל השרץ השורץ על הארץ לא תאכלו) [ויקרא יא, מב] - הרי שלש, וכל השרץ השורץ על הארץ שקץ הוא לא יאכל [ויקרא יא, מא] - הרי ארבע, ולא תטמאו את נפשותיכם בכל השרץ הרומש על הארץ [ויקרא יא, מד] - הרי חמש, כולן בפרשת 'ויהי ביום השמיני', צירעה (שהיא שרץ העוף) - לוקה שש (ולקי בכל הני חמשה; מוסף עליו וכל שרץ העוף שקץ הוא לא יאכל טמא הוא לא יאכלו במשנה תורה [דברים יד, טז]; והאי דכתיב ב'קדושים תהיו' ולא תשקצו את נפשותיכם בבהמה ובעוף ובכל אשר תרמוש [ויקרא כ, כה] - לא חשיב ליה, דבבהמה וחיה ועוף גדולים משתעי, ולא בשרצים, דלא כתיב בהו שרץ; לשון שרץ = דבר שהוא נד בארץ ואינו נראה אלא על ידי שירוצו וריחושו מפני קוטנו) ' - ואם איתא (דדגים - גידולי קרקע נינהו), פוטיתא נמי לילקי משום 'השרץ השורץ על הארץ' [ויקרא יא, פסוקים מא, מב, מג]?! ('לילקי משום שרץ הארץ' גרס, ולא גרס 'לילקי חמש' - דשבע בעי למילקי: חמש דשרץ הארץ, ושתיים דשרץ המים.)

אלא אמר רבינא: עופות איכא בינייהו: למאן דאמר פרי מפרי וגידולי קרקע - הני נמי גידולי קרקע נינהו; למאן דאמר ולד ולדות הארץ - הני עופות מן הרקק נבראו; מאן דמרבי עופות מאי טעמיה? ומאן דממעט עופות מאי טעמיה? מאן דמרבי עופות - קסבר כללא בתרא דוקא (כל היכא דאיכא כלל ופרט וכלל - כללא בתרא עיקר, ובתריה אזלינן), (והוה ליה) פרט וכלל, נעשה כלל [אחרון] מוסף על הפרט, ואיתרבו להו כל מילי, ואהני כללא קמא למעוטי כל דלא דמי ליה משני צדדין (וכללא קמא - דאתי למעוטי, ולמימר דנדרשיה בכלל ופרט ואין בכלל אלא מה שבפרט, ולא נרבי מידי - לא אזלינן בתריה; ומיהו אהני פורתא למימר: דכי מרבי כללא בתרא - לא כל מילי מרבי, אלא 'כעין הפרט' = מאי דדמי ליה משני צדדין: דהוי פרי מפרי וגידולי קרקע, ומיתרבי נמי עופות בהאי דינא, ולמעוטי דגים דלא דמו ליה אלא בחד צד: בפרי מפרי); ומאן דממעט עופות קסבר (כל היכא דאיכא כלל ופרט - כללא קמא דווקא: כלל ופרט, ואין בכלל אלא מה שבפרט) (וממעט כל מילי ואפילו מאי דדמי ליה בפרטא): הני - אין, מידי אחרינא - לא; ואהני כללא בתרא (והדר כתב כללא בתרא - לאפוקי ממינוטא דכללא קמא במקצת) לרבוויי כל דדמי ליה משלשה צדדין (ולא תווי מיהא מידי דדמי לפרטא בכל שלשה צדדין, דהוי פרי מפרי, וגידולי קרקע, וולד ולדות הארץ).

אמר רב יהודה משמיה דרב שמואל בר שילת משמיה דרב: מערכין בפעפועין (ירקות שקורין 'קקולי' בלשון ארמי, ויטלי"ש בלשון [אולי מין סלק]) ובחלגלוגות (פולפוי"ר בלשון [צמח הקרוי רגילה]) ובגודגדניות (אליינדר"א בלשון [כוסבר]), אבל לא בחזיז (שחת של תבואה כשהוא ירק, וגוזזין ואוכלין אותו) ולא בכפניות (תמרים רעות שלא בישלו כל צרכן).

ובגודגדניות מי מערכין? והתניא: 'גודגדניות - מרובי בנים יאכלו, חשוכי בנים לא יאכלו (גודגדניות ממעיטין את הזרע), ואם הוקשו לזרע (ואם הוקשו הקלחין כעץ, שכבר צמח בהן זרעו) - אף מרובי בנים לא יאכלו (קשין הקלחין לכל אדם) '?! תרגמא (להא דאמר רב מערבין) אשלא הוקשו לזרע, ומרובי בנים (וחה המערב בהן יש לו בנים, דהשתא חזו ליה); ואיבעית אימא: לעולם לחשוכי בנים, דהא חזו למרובי בנים. מי לא תנן 'מערכין לנזיר כיון ולישראל בתרומה' - אלמא אף על גב דלא חזי להאי - חזי להאי? הכא נמי: אף על גב דלא חזי להאי - חזי להאי; ואיבעית אימא: כי קאמר רב 'בהנדקוקי מדאי' (גודגדניות שבמדי יפות הן).

ובחזיז לא? והאמר רב יהודה אמר רב: 'כשות (הומלי"ן) וחזיז - מערכין בהן ומברכין עליהן בורא פרי האדמה'? לא קשיא: הא מקמי דאתא רב לבבל, הא לבתר דאתא רב לבבל (בבבל אוכלין חזיז, וכי אתא רב לבבל וחזא דאכלי להו אמר: מערבין, ומעיקרא אמר דאין מערבין). ובבל הויא רובא דעלמא? והתניא (תוספתא שביעית פ"ב מ"ח ומ"ט [ליברמן]): 'הפול והשעורה והתילתן שזרען לירק' (לאכול בירקן) - בטלה דעתו אצל כל אדם, לפיכך זרען - חייב (במעשר, ואף על פי שלא זרען מתחילה לכהן), וירקן - פטור (דלאו מידי הוא); השחליים (קרישין) והגרגיל (אורוג"א [מן החרדל] - נאכל בין זרע ובין ירק) שזרען לירק - מתעשרין ירק זרע; זרען לזרע מתעשרין זרע וירק'?! כי קאמר רב (דמערבין בהן) -

(עירובין כח, ב)

בדגנונייתא (בחזיון שגדל בגינה, דכולי עלמא אכלי להו) .

זרע גרגיר למאי חזי?

אמר רבי יוחנן: שכן ראשונים שלא היה להן פלפלין - שוחקין אותו ומטבילין בו את הצלי.

רבי זירא, כי הוה חליש מגרסיה, הוה אזיל ויתיב אפיתחא דרב יהודה בר אמי, אמר: כי נפקי ועיילי רבנן - איקום מקמייהו ואקבל בהו אגרא.

נפק, אתא ינוקא דבי רב, אמר ליה: מאי אגמרך רבך?

אמר ליה: כשות - בורא פרי האדמה; חזיו - שהכל נהיה בדברו.

אמר ליה: אדרבה איפכא מיסתברא: האי מארעא קא מרבי, והאי

מאורא קא מרבי (כשות גדל בהיזמי, ואין לו שורש בקרקע, אלא מהיזמי צמח) ! ?

והלכתא כינוקא דבי רב; מאי טעמא? - האי (כשות) גמר פירי (ונקרא פרי), והאי לאו גמר פירי; ומאי דקאמרת 'האי מארעא קא רבי,

והאי מאורא קא רבי' - לא היא: כשות נמי מארעא קא רבי, דהא קא חזינו דקטלינן לה להיזמתא (שקוצצין ההיזמי) ומייתא כשותא (אלמא:

אי לא ינקא מארעא - לא רביא) .

ובכפניות אין מערבין? והתניא (תוספתא עוקצין פ"ג מ"י ומ"א [צוקרמאנדל]): 'קור' (קור

= דבר רך הנוסף על הדקל בכל שנה, וקודם שיגיעו ימות הגשמים ויתקשה ויעשה עץ - קרי ליה 'קור', וטוב

למאכל הוא) **ניקח בכסף מעשר** (דפרי מפרי, וגדולי קרקע הוא) **ואין מטמא טומאת**

אוכלין (ואפילו חישב עליו להאכילו: דלאו אוכל הוא), **וכפניות נקחות בכסף מעשר**

ומטמאות טומאת אוכלים; **רבי יהודה אומר: קור הרי הוא כעץ לכל**

דבריו, **אלא שניקח בכסף מעשר** (לקמן פרי: היינו תנא קמא! ?), **וכפניות הרי**

הן כפרי לכל דבריהם אלא שפטורות מן המעשר (דלא נגמרה מלאכתן; ולתנא

קמא חייבות, דלכל מילי פירות נינהו, ומדקתני **מטמאות טומאת אוכלים** - אלמא אוכל נינהו) ! ?

התם (דקתני **מטמאות**) - **בדניסחני** (דקלים זכרים שעושין כפניות, ואינם נעשים תמרים

לעולם, וכפניות הוא גמר פירן, ולוקטים אותן בניסן; והנהו - אוכלא נינהו, וכי קאמר רב - בדקלים נקיבות,

שכפניות שלהן נעשים תמרים, הלכך אכתי לא גמר פירי הוא) .

אי הכי - **בהא לימא רבי יהודה 'פטורות מן המעשר'**? והתניא

(בתוספתא דשבית (פ"ז מ"ד ג' [ליברמן]) היא, ומייתי בגמרא דפסחים בפרק 'מקום שנהגו': אוכלים בתאנים עד

שיכלו פגי ביתוני, רבי יהודה אומר כו') : **'אמר רבי יהודה: לא הוזכרו פגי**

(תאנים הן שלא נתבשרו) כיתיוני (מקום) **אלא לענין מעשר בלבד; פגי**

כיתיוני ואהני (הן כפניות) **דטובינא חייבין כמעשר** (והנך דטובינא - כולם

זכרים הן, ומשום הכי חייבין במעשר: דגמר פירא הוא, וכל שכן דגמר פירא הוא לשאר מילי) ! ? **אלא**

לעולם לאו בניסחני, ולענין טומאת אוכלין - שאני - כדאמר רבי

יוחנן: 'הואיל וראוי למתקן על ידי האור' - הכא נמי הואיל

ויכול למתקן על ידי האור (אף על פי שעכשיו בקטנותן מרין הן; אבל לענין עירוב - כענין

מידי דחיי בההיא שעתא, והני הא לא מתקינהו, ולענין מעשר - משום דלא גמר פירא הוא) .

והיכא אתמר דרבי יוחנן?

אהא, **דתניא** (תוספתא חולין פ"א מ"ב [צוקרמאנדל]): **'שקדים המרים, קטנים חייבין**

(משום שהוא גמר פרי שלהן, שכשגדלין נעשין מרים) גדולים פטורין (ממעשר, דלאו אוכל

נינהו); **מתוקים - גדולים חייבין, קטנים פטורין** (דלא נגמרו); **רבי**

שמעון ברבי יוסי אומר משום אביי: זה וזה (מרים, בין גדולים ובין קטנים)

לפטור (גדולים - דלא אוכלא, קטנים - דלא פירא) ' **ואמרי לה: 'זה וזה לחיוב**;

אמר רבי אילעא: הורה רבי חנינא בציפורי כדברי האומר זה וזה

לפטור .

ולמאן דאמר זה וזה לחיוב - למאי חזי?

אמר רבי יוחנן: הואיל וראוי למתקן על ידי האור .

אמר מר: **'רבי יהודה אומר: קור - הרי הוא כעץ לכל דבריו, אלא**

שניקח בכסף מעשר' - היינו תנא קמא?

אמר אביי: **שלקו** (מבושל הרבה) **וטגנו** (בשמן, פרי"ט בלע"ז) **איכא בינייהו**

(לרבי יהודה אפילו שלקו וטיגנו אינו טמא, ותנא קמא: אם שלקו וטיגנו - מטמא, דלא אמרי 'הרי הוא

כעץ') .

מתקיף לה רבא: מי איכא למאן דאמר שלקו וטגנו לא? והתניא

[תוספתא טהרות פ"ב מ"ז [צוקרמאנדל]: 'העור והשיליא אין מטמאין טומאת אוכלין;

עור ששלקו ושיליא שחישב עליה מטמאין טומאת אוכלין' (עור ששלקו

מטמא - אבל במחשבה גרידת לא; ושיליא - אפילו במחשבה גרידתא; וכיון דמהניא שליקה לעור - כל שכן לקור, דחזי לאכילה מעיקרא) ! ?
אלא אמר רבא: איכא בינייהו ברכה (לתנא קמא - בורא פרי האדמה; לרבי יהודה - שהכל, דסופו להקשות), דאתמר: קור: רב יהודה אמר: בורא פרי האדמה, ושמואל אמר: שהכל נהיה בדברו;
רב יהודה אמר בורא פרי האדמה - אוכלא הוא;
ושמואל אמר שהכל נהיה בדברו - כיון שסופו להקשות לא מברכינן עילויה בורא פרי האדמה.
אמר ליה שמואל לרב יהודה: שיננא! כוותין מסתברא, דהא צנון שסופו להקשות ומברכינן עליה בורא פרי האדמה, ולא היא: צנון נטעי אינשי אדעתא דפוגלא (לאוכלו כשהוא רך); דיקלא לא נטעי אינשי אדעתא דקורא
ואף על גב דקלסיה שמואל לרב יהודה הלכתא כוותיה דשמואל.

גופא אמר רב יהודה אמר רב: כשות וחזיז מערבין בהן ומברכינן עליהם בורא פרי האדמה.
כשות בכמה (בכמה הויא לה מזון שתי סעודות, דאמרין לקמן (עירובין 9ב), מזון שתי סעודות לעירוב)?
כדאמר רב יחיאל: כמלא היר - הכא נמי כמלא היר.
חזיז בכמה?
אמר רבה בר טוביה בר יצחק אמר רב: כמלא אוזילתא דאיכרי (ווי"ל בלעז, אגודות ירק, שכורכין האיכרים).
אמר רב חלקיה בר טוביה: מערבין בקליא (קלח של עשב, וקשה כעץ).
בקליא סלקא דעתא? אלא בירקא דקליא;
וכמה?
אמר רב יחיאל: כמלא היר.
רבי ירמיה נפק לקירייתא (כפרים, לראות בתבואתו); בעו מיניה: מהו לערב בפולין לחין?
לא הוה בידיה.
כי אתא לבי מדרשא - אמרו ליה: הכי אמר רבי ינאי: מערבין בפולין לחין.
וכמה?
אמר רב יחיאל: כמלא היר.
אמר רב המנונא: מערבין בתרדין חייין.
איני! והאמר רב חסדא: סילקא חייא קטיל גברא חייא?

(עירובין כט, א)
ההוא בבשיל ולא בשיל (בשיל ולא בשיל קטיל גברא).
איכא דאמרי: אמר רב המנונא: אין מערבין בתרדין חייין, דאמר רב חסדא: סילקא חייא - קטיל גברא חייא!
והא קא חזינן דקא אכלי ולא מייתי?
התם (כי קאמר רב המנונא אין מערבין) - בבשיל ולא בשיל.
אמר רב חסדא: תבשיל של תרדין יפה ללב וטוב לעינים, וכל שכן לבני מעיים.
אמר אביי: והוא דיתיב אבי תפי (בכירה, מקום שפיתת הקדירה), ועביד "תוך תוך" (שמבושל יפה ונצטמק כולו עד שנימוח, וכשהוא רותח דומה כמשמיע קול זה: "תוך תוך").

אמר רבא: הריני כבן עזאי בשוקי טבריא (יומא בדיחא הוה ליה לרבא, ואמר להו לתלמידיו: השתא צילי דעתאי, והריני מזומן להשיב בחריפות לכל מי שישאלני כבן עזאי שהיה דורש בשוקי טבריא, ולא היה בימיו עוקר הרים כמותו, ונהיה אומר: כל חכמי ישראל לפני כקליפת השום, חוץ מן הקרח
חזה [רבי עקיבא] !
אמר ליה ההוא מרבנן לרבא: תפוחים בכמה?
אמר ליה: וכי מערבין בתפוחים?
ולא? והתנן 'כל האוכלין מצטרפין לפסול את הגוויה בחצי פרס (אם אכל אוכלין טמאין - אף על גב שאין אוכל מטמא אדם במגע, אי אכיל מיניהו חצי פרס דהיינו שני ביצים - נפסל מלאכול בתרומה, כדתנן בפירקין דלקמן (עירובין פ"ח מ"ב, דף פב, ב): 'חצי חציה לפסול את הגוויה', חציה - היינו פרס, לשון 'פרוסה', וחצי חציה - היינו חצי פרס), ובמזון שתי סעודות לעירוב, וכביצה לטמא טומאת אוכלים' !

והאי מאי? תיובתא? אילימא משום דקתני 'כל האוכלין' - והני בני אכילה נינהו? והאמר רבי יוחנן 'אין למדין מן הכללות ואפילו במקום שנאמר בו חוץ'?

אלא משום דקתני 'ובמזון שתי סעודות לעירוב, וכביצה לטמא טומאת אוכלין' (אלא משום דתני עירוב דומיא דטומאת אוכלין דמשמע: כל [סוג אוכל] שהוא מטמא טומאת אוכלין, [אם] יש לו מזון שתי סעודות - חזי לעירוב), והני (ותפוחין) נמי בני טמויי טומאת אוכלין נינהו.

וכמה?

אמר רב נחמן: תפוחים בקב.

מיתיבי: 'רבי שמעון בן אלעזר אומר: עוכלא (=שמינית שבליטרא, וליטרא הוא לוג) תבלין, וליטרא ירק, ועשרה אגוזין, וחמשה אפרסקין, ושני רמונים, ואתרוג אחד' (רבי שמעון בן אלעזר - במעשר עני שמחלקו לעניים הרבה על הגורן קאי, וקאמר: אין פוחתין לעני בגורן מהאי שיעור, דכתיב [דברים כו, יב] ונתת ללוי לגר ליתום ולאלמנה, ובציר מהכי לא הוי 'נתינה'), ואמר גורסק בר דרי משמיה דרב מנשיא בר שגובלי משמיה דרב: וכן לעירוב (דחלק עני בגורן - נמי מזון שתי סעודות היא, כדאמר לקמן).

והני נמי ליהוו כי אפרסקין (ותיסגי בחמשה)?

הני חשיבי והני לא חשיבי (ואמרינן לקמן: כל שהוא ליפתן - כדי לאכול בו, אלמא לאו ממש סעודות, דליהוי כולה סעודתא מההוא מינא בעינן, אלא כל מידי לפום חשיבותיה: אם לפתן שאדם רגיל ללפת בו את הפת - (שיעורו כדי ללפת בו את הפת) לשתי סעודות, ואם דבר הרגיל לבא בקינוח סעודה הוא - שיעורו בכדי שאדם רגיל להביא קינוח לשתי סעודות).

אמר רב יוסף: שרא ליה מריה (ימחול לו אדונו, על דבר זה) לרב מנשיא בר שגובלי; אנא אמרינא ניהליה (להא דאמר רב 'וכן לעירוב') אמתניתין (כדמפרש ואזיל), והוא אמרה (והוא אגמריה לגורסק בר דרי) אבריינא, דתנן [פאה פ"ח מ"ה]: 'אין פוחתין לעני בגורן' (ממעשר עני: אם יש לו הרבה לחלק, ובאו עניים הרבה והוא מחלק לכל אחד - אל יפחות לו משיעור זה, ד'נתינה' בעינן, והתם קתני: היה לו דבר מועט - נותן לפנייהם והן מחלקין ביניהן) מחצי קב חטין וקב שעורין (ואם שעורין - קב, ואם כוסמין - קב ומחצה); רבי מאיר אומר: חצי קב שעורין, וקב וחצי כוסמין, וקב גרוגרות, או מנה דבילה (לאחר שנדרסין בעיגול קרי להו 'דבילה', ושוב אינו מוכר במדה אלא במשקל); רבי עקיבא אומר: פוס (חצי מנה); וחצי לוג יין - רבי עקיבא אומר: רביעית; ורביעית שמן - רבי עקיבא אומר: שמינית; ושאר כל הפירות, אמר אבא שאול: כדי שימכרו ויקח בהן מזון שתי סעודות, ואמר רב: וכן לעירוב.

ומאי אולמיה דהאי מהך (דאיכא רב יוסף ארב מנשיא, דאמר אבריינא: במאי דאירי מתניתין לא איירי ברייתא, ולא סתרי אהדי - הני שיעוריהו בהכי והני שיעוריהו בהכי)?

אילימא משום דקא תני בהך 'תבלין', ותבלין לאו בני אכילה נינהו - אטו הכא מי לא קתני 'חטין' ו'שעורין', ולא בני אכילה נינהו (וסבירא ליה לרב יוסף דאין מערבין בהן, הלכך וכן לעירוב לאו עלה אתמר)!

אלא משום דקתני 'חצי לוג יין' (דהיינו שתי רביעיות), ואמר רב (ושמעין ליה לרב גבי עירוב נמי דקאמר הכי): מערבין בשתי רביעיות של יין; מדבעינן כולי האי - שמע מינה כי אמר רב 'וכן לעירוב' - אהא מתניתין קאמר!

שמע מינה.

אמר מר: 'ובמזון שתי סעודות לעירוב'; סבר רב יוסף למימר עד דאיכא סעודה מהאי וסעודה מהאי (שתי אוכלין מצטרפין לעירוב, אבל שלשה וארבעה דליכא סעודה מכל חד - לא); אמר ליה רבה: אפילו למחצה לשליש ולרביע.

גופא אמר רב: מערבין בשתי רביעיות של יין.

ומי בעינן כולי האי? והתניא [תוספתא עירובין פ"ו מ"ג [ליברמן]]: 'רבי שמעון בן אלעזר אומר: יין כדי לאכול בו' (לשרות בו פת מזון שתי סעודות), חומץ כדי לטבל בו (בשר, מזון שתי סעודות), זיתים ובעלים כדי לאכול בהן שתי סעודות (ללפת בהן את הפת דשתי סעודות)!

התם (דקתני 'יין כדי לאכול בו' - קאמר) בחמרא מבשלא (דחשוב ללפת בו, אבל חמרא בעלמא - בעינן להיות בו שתיית שתי סעודות והיינו שתי רביעיות).

אמר מר: 'חומץ כדי לטבל בו'; אמר רב גידל אמר רב: כדי לטבל בו מזון שתי סעודות של ירק (שכל הסעודה מן הירק).

איכא דאמרי: אמר רב גידל אמר רב: ירק הנאכל בשתי סעודות (בפ"ת).

אמר מר: 'זיתים וכצלים כדי לאכול בהן מזון שתי סעודות';

ובכצלים מי מערבין? והתניא [תוספתא עירובין פ"ו מ"ד [ליברמן]]: 'אמר רבי שמעון בן אלעזר: פעם אחת שבת רבי מאיר בערדיסקא, ובא אדם אחד לפניו (בשבת מחוץ לתחום על ידי עירוב שעירב ממקומו לטיבעין, והיה ערדיסקא באלפים אמה שבין עירובו לטיבעין), אמר לו: "רבי! עירובתי בכצלים לטיבעין!" והושיבו רבי מאיר כארבע אמות שלו (ואסר לו לצאת ולזוז ממקומו מארבע אמותיו שהיה עומד בהן בשעת שאלה, דקסבר: לאו עירוב הוא, ונמצא יוצא חוץ לתחום בלא עירוב, ותנן לקמן בפרק 'מי שהוציא והו' (עירובין פ"ד מ"א, דף מא"ב): 'אין לו אלא ארבע אמות').

לא קשיא: הא בעלים הא באימהות [בפ"ק], דתניא: 'אכל בצל והשכים ומת - אין אומרים ממה מת', ואמר שמואל: לא שנו אלא בעלים (עלין לא חשיבי, ורעים לאכול) אבל באימהות לית לן בה; ובעלין נמי לא אמרן אלא

(עירובין כ"ט, ב)

דלא אבציל זירתא (שלא גדלו זרת [יש להם ארס] בבצל) אבל אבציל זירתא - לית לן בה.

אמר רב פפא: לא אמרן אלא דלא אישתי שיכרא, אבל אישתי שיכרא לית לן בה.

תנו רבנן: 'לא יאכל אדם בצל מפני נחש שבו (ארס שרף הבצל); ומעשה כרבי חנינא שאכל חצי בצל וחצי נחש שבו וחלה ונטה למות ובקשו חבריו רחמים עליו וחיה מפני שהשעה צריכה לו'.

אמר רבי זירא אמר שמואל: שכר - מערבין בו, ופוסל את המקוה בשלשת לוגין (כשאר מים שאובין). מתקיף לה רב כהנא: פשיטא! וכי מה בין זה למי צבע (ופשיטא דפוסל), דתנן [מקואות פ"ז מ"ג]: 'רבי יוסי אומר: מי צבע פוסלין את המקוה כשלשת לוגין'; אמרי: התם - 'מאי דצבעא' מיקרי (וסלקא דעתך אמינא אין עליו שם מים), הכא 'שיכרא' איקרי.

ובכמה מערבין?

סבר רב אחא בריה דרב יוסף קמיה דרב יוסף למימר בתרין רבעי שכרא (תרי לוגין, דלוג = רובע קב), כדתנן [שבת פ"ח מ"א]: 'המוציא יין (בשבת) - כדי מזיגת הכוס (כמו שנותנין יין חי בכוס כדי למוחגו במים)', ותני עלה 'כדי מזיגת כוס פה'; מאי 'כוס פה'? - כוס של ברכה; ואמר רב נחמן אמר רבה בר אבוא: כוס של ברכה צריך שיהא בו רובע רביעית (רובע לוג יין חי), כדי שימזגנו ויעמוד על רביעית, וכדרבא, דאמר רבא: כל חמרא דלא דרי על חד תלת מיא - לאו חמרא הוא, וקתני סיפא (ד'המוציא יין'): 'ושאר כל המשקין (הוצאתן) כרביעית (דהיינו לוג), וכל השופכין כרביעית'; מדהתם (בהוצאת שבת) על חד ארבע (בעינן על חד דין - ארבע דשיכרא, דביין תני דונב דביעית' ובשאר כל המשקין תני דביעית') - הכא נמי (גבי עירוב - ג'עין) על חד ארבע (ואמר רב לעיל: מערבין בשני רביעית יין, אלמא: בשיכרא תרי לוגי בעינן)!

ולא היא: התם הוא דבציר מהכי לא חשיב, אבל הכא לא דעבידי אינשי דשתו כסא (של רביעית לוג) בצפרא וכסא בפניא וסמכי עילויהו. תמרים בכמה?

אמר רב יוסף: תמרים - בקב.

אמר רב יוסף: מנא אמינא לה? - דתניא: 'אכל גרוגרות (של תרומה בשוגג) ושילם תמרים - תבא עליו ברכה'.

היכי דמי? אילימא לפי דמים: דאכל מיניה בזוזא (בשוה נז) וקא משלם ליה בזוזא (תמרים היקרים מגרוגרת, ולא שילם לו לפי מדה אלא לפי דמים) - מאי 'תבא עליו ברכה'? בזוזא אכל בזוזא קא משלם!?

אלא לאו - לפי מדה: דאכל מיניה גריוא דגרוגרות דשויא זוזא, וקא משלם ליה גריוא דתמרים דשויא ארבעה, וקתני 'תבא עליו ברכה' - אלמא תמרים עדיפי (ותנן לעיל גבי עני בגורן: קב גרוגרות', ואמר רב: 'וכן לעירוב', וכל שכן תמרים, דודאי סגי להו בהכי)!

אמר ליה אביי: (מהא לא תשמע דתמרים עדיפי); לעולם (גרורות עדיפי, ולפי דמים משלם) דאכל מיניה בזוזא וקא משלם בזוזא, ומאי 'תבא עליו כרכה'? - דאכל מיניה מידי דלא קפיץ עליה זבינא וקא משלם ליה מידי דקפיץ עליה זבינא (לוקחים, ולענין עירוב בעינן טפי מקב).

שתיתא (מאכל שעושים מקמח קלי שנתייבש בתנור, ונותנין דבש לתוך התבשיל) - אמר רב אחא בר פנחס: תרי שרגושי (תרוודין).

כיסאני (קליות)?

אמר אביי: תרי בוני (מדות) דפומבדיתא.

אמר אביי: אמרה לי אם: הני כסאני מעלו לליבא, ומבטלי מחשבתא (דאגה).

ואמר אביי: אמרה לי אם: האי מאן דאית ליה חולשא דליבא - לייתי בישראל דאטמא ימינא דדיכרא, ולייתי כבויי דרעיתא דניסן (צפיעי בקר); ואי ליכא כבויי דרעיתא - לייתי סוגייני דערבאתא (קיסמין של ערבה) וניכבביה (יעשה מהן גחלת, ויצלה בהן אותו בשר) וניכול ונשתי בתריה חמרא מרקא (יין מזוג).

אמר רב יהודה אמר שמואל: כל שהוא ליפתן - כדי לאכול בו (כל שהוא לפתן - שיעורו כדי לאכול בו: ללפת בו את הפת מזון שתי סעודות); כל שאינו ליפתן - כדי לאכול הימנו (שיהו כל שתי הסעודות ממנו); בשר חי (אינו לפתן, ובעינן כדי לאכול ממנו) - כדי לאכול הימנו; בשר צלי (פליגי ביה אי הוי ליפתן אי לא): רבה אמר כדי לאכול בו, ורב יוסף אמר כדי לאכול הימנו.

אמר רב יוסף: מנא אמינא לה? - דהני פרסאי אכלי טבהקי (חתיכות) בלא נהמא. אמר ליה אביי: ופרסאי הוו רובא דעלמא? והתניא: 'כגדי עניים' (שלש על שלש [אצבעות], מקבלין טומאה) לעניים; כגדי עשירים (שלשה על שלשה [טפחים], מקבלין טומאה אף) לעשירים,

(עירובין ל, א)

אבל כגדי עשירים לעניים - לא (כלומר: לעניים לא בעינן כגדי עשירים, אלא כיון דלדידהו חזו - אזלי בתרייהו; הכא נמי: אף על גב דלפרסאי לאו ליפתן הוא, כיון דלדידן הוי ליפתן - ניסגי בשיעור זוטא); וכי תימא 'הכא לחומרא' (דכיון דחזו להו - מקבלי טומאה) והכא לחומרא (דעד דהוי ליפתן לכולי עלמא, ליבעי שיעורא רבה), והתניא (גבי עירוב): 'רבי שמעון בן אלעזר אומר: מערבין לחולה ולזקן כדי מזונו ולרעבתן בסעודה בינונית של כל אדם' (דכיון דחזו לזקן ולחולה - אף על גב דלכל אדם לא הוי מזון שתי סעודות - מערבין מיהא למאן דחזי; וגבי רעבתן דאכיל טפי - סגי בבינונית, אלמא: לקולא אזלינן).

קשיא.

ומי אמר רבי שמעון בן אלעזר הכי? והתניא: 'רבי שמעון בן אלעזר אומר: עוג מלך הבשן פיתחו כמלואו' (להציל על שאר פתחים - ואי ליכא פתח דחזי ליה - כל חור מלא אגרוף שבכתלים טמאין).

ואביי, התם היכי ליעביד?

הדומי נהדמיה (ינתחוו לאיברין) [ונפקיה]

איבעיא להו: פליגי רבנן (במת בבית) עליה דרבי שמעון בן אלעזר או לא?

תא שמע, דאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: עוג מלך הבשן פיתחו בארבעה!

התם דאיכא פתחים קטנים (פחותין מארבע) טובא, ואיכא חד דהוי ארבעה, דודאי כי קא מרוח - בההוא קא מרוח (הלכך מציל על כולן). (אבל כולן שוין - בארבע או בעשר אמות - כולן טמאין, דלא ידעי בהי מרווח ומפיק, ואפילו נפתח אחד מהן והאחרים סגורין, או חישב עליו להוציאו באחד מהן, דתנן [אהלות פ"ז מ"ג, מובא] בגמרא במסכת ביצה (לז, ב) 'זוהא טמא וכולן טהורים' - הני מילי היכי דהאי חזי ליה ואפילו כולוהו חזי ליה; אבל היכא דליכא חד חזי ליה ובעי מרווח, וכולן שוין - לא ידעינן בהי מרווח.)

אמר רב חייא בר רב אשי אמר רב: מערבין כבשר חי.

אמר רב שימי בר חייא: מערבין בביצים חיות;

וכמה?

אמר רב נחמן בר יצחק: סיני אמר שתיים ('סיני' קרי רב יוסף, לפי שהיה בקי במשניות ובברייתות).

הנודר מן המזון מותר במים [ומלח]:
מלח ומים - הוא דלא איקרי מזון, הא כל מילי איקרי מזון;
לימא תיהוי תיובתא דרב ושמואל, דרב ושמואל דאמרי תרוייהו:
'אין מברכין בורא מיני מזונות אלא על חמשת המינים בלבד',
ולא אותכיניה חדא זימנא (ב'כיצד מברכין' (ברכות לה, ב)) - לימא תיהוי
תיובתיהו נמי מהא!?

אמר רב הונא: באומר "כל הזן עלי" (מתניתין דאסר ליה בכל מילי - לאו דאמר
"יאסר עלי מזון" - דודאי לא מיקרי מזון אלא חמשה מיני דהוו מין דגן דזייני וסעדי ליבא, אלא כגון דאמר
"יאסר עלי כל הזן" - דמשמע כל דבר המשביע, דכל מילי זייני - חוץ ממים ומלח - אבל מיסעוד לא סעדי, ולא
מיקרו מזון): מים ומלח הוא דלא זייני, הא כל מילי זייני? והאמר
רבה בר בר חנה: כי הוה אזילנא בתריה דרבי יוחנן למיכל פירי
דגינסור (גינסור - ארץ כינרת, ופירותיה מתוקין), כי הוינן בי מאה - הוה
מנקטינן לכל חד וחד עשרה עשרה; כי הוינן בי עשרה - הוה
מנקטינן לכל חד וחד מאה מאה, וכל מאה מינייהו <לא> הוי
מחזיק להו צנא בת תלתא סאוי, והוה אכיל להו לכולהון, ואמר
"שבועתא דלא טעים לי זיונא (לא אכלתי לשובע, ועדיין אני רעב)!" ?
אימא 'מזונא' *.
(זיונא סלקא דעתך - לא גרסינן הכא, אלא במסכת ברכות, והכא גרסינן: אימא מזונא.)

אמר רב הונא אמר רב: "שבועה שלא אוכל ככר זו" - מערבין לו
בה (דלא נדר אלא מאכילה, ואי משום דלא חזיא ליה - הא חזיא לאחריני, מידי דהוה אנדר ביין);
"ככר זו עלי" - אין מערבין לו בה ("ככר זו עלי" משמע: כל דבר הנאתה קאסר
עליה).

מיתיבי: 'הנודר מן הככר - מערבין לו בה'; מאי, לאו דאמר
"עלי" (ושמע מינה דלא אסר איניש אדעתיה אלא דרך עיקר הנאתה, וכי נדר - אדעתא דאכילה נדר)?
לא, דאמר "שבועה שלא אוכל ככר" זו.
הכי נמי מסתברא, דקתני סיפא 'אימתי? - בזמן שאמר "שבועה שלא
אטעמנה"'.
אבל אמר "עלי" מאי?
הכי נמי דאין מערבין לו בה.
אי הכי, אדתני "ככר זו הקדש" (הקדש - ודאי אסר בכל הנאות, ואינו ראוי לשום
אדם) - אין מערבין לו בה, לפי שאין מערבין בהקדשות' - ליפלו
וליתני בדידה (בככר של חולין): 'במה דברים אמורים? - דאמר "זו",
אבל אמר "עלי" - אין מערבין לו בה'!
אמר לך רב הונא: אלא מאי? כל היכא דאמר "עלי" (דלא משמע אלא
אכילה) מערבין? קשיא רישא (דקתני: 'אימתי - בזמן שאמר "שבועה שלא אטעמנה"', דמשמע:
הא אמר "עלי" - לא)! ?
(ומשני: הא לא קשיא, דחסורי מיחסרא והכי קתני: 'הנודר מן הככר -
מערבין לו בה, ואפילו אמר "עלי" - נעשה כאומר "שבועה שלא
אטעמנה" (דלא מסיק אדעתיה לאסור עליו אלא דרך הנאתה דהיינו אכילה).
מכל מקום קשיא לרב הונא?
הוא דאמר כרבי אליעזר, דתניא: 'רבי אליעזר אומר: "שבועה שלא
אוכל ככר זו" - מערבין לו בה; "ככר זו עלי" - אין מערבין לו
בה'.

ומי אמר רבי אליעזר הכי? והתניא: 'זה הכלל: אדם אוסר עצמו
באוכל (שתלה הנדר במעשה שהוא עושה בעצמו, דהיינו "שלא אוכל") - מערבין לו בה
(דהא הנאה דממילא היא, ולא איהו עביד); "אוכל הנאסר לו לאדם (כגון ככר זו תיאסר
עלי)" (או "שבועה שלא אהנה מככר זו", דהשתא לא תלה האיסור במעשה שבגופו, אלא אפילו הנאה
דממילא) - אין מערבין לו בה (לישנא אחרינא: "ככר זו עלי" - מערבין לו בה - דאמר לקמן
(עירובין לא, א): אין מערבין אלא לדבר מצוה, ומצות לאו ליהנות ניתנו; הלכך, משום הנאה לא איכפת לן, ואי
משום דלא חזיא ליה - הא חזיא לאחרים, דומיא דנזיר ביין; "ככר זו הקדש" - לא חזיא לא לדידיה ולא
לאחריני, ואנן - סעודה הראויה בעינן, כדלקמן, זה עיקר); 'רבי אליעזר אומר: "ככר זו
עלי" - מערבין לו בה; "ככר זו הקדש" - אין מערבין לו בה,
לפי שאין מערבין לו בהקדשות'! ?
תרי תנאי ואליבא דרבי אליעזר.

מערבין לנזיר ביין [ולישאל בתרומה]:

מתניתין דלא כבית שמאי, דתניא: 'בית שמאי אומרים: אין מערבין לנזיר כיון ולישראל בתרומה; בית הלל אומרים: מערבין לנזיר כיון ולישראל בתרומה; אמרו להן בית הלל לבית שמאי: אי אתם מודים

(עירובין ל, ב)

שמערבין לגדול (למי שהוא גדול שהביא שתי שערות) כיום הכפורים (שחייב בענוי, ואף על גב דלמחר [ביום הכפורים עצמו] לא חזי ליה - הואיל וחזי לקטן שאינו בר עונשין)? אמרו להן: אבל (אמת)! אמרו להן: כשם שמערבין לגדול כיום הכפורים - כן מערבין לנזיר כיון ולישראל בתרומה'. ובית שמאי?

התם איכא סעודה הראויה מבעוד יום (של ערב יום הכפורים), הכא ליכא סעודה הראויה מבעוד יום.

כמאן (הא מתניתין דמשמע שהיו בית שמאי מודין בעירוב)? דלא כחנניה, דתניא: 'חנניה אומר: כל עצמן של בית שמאי לא היו מודים בעירוב עד שיוציא מטתו וכל כלי תשמישיו לשם'; כמאן אזלא הא דתניא: 'עירב בשחורים' (היה לבוש שחורים והלך וישב בסוף אלפים אמה עד שקנה שם שביתה: שקידש עליו היום, וחזר לביתו) - לא יצא כלבנים; כלבנים - לא יצא בשחורים?'

כמאן?

אמר רב נחמן בר יצחק: חנניה היא, ואלויבא דבית שמאי; ולחנניה - בשחורים הוא דלא יצא, הא כלבנים יצא? האמר 'עד שיוציא מטתו וכלי תשמישיו לשם' (משמע דאי לא אפיק כל צרכי תשמיש, לא הוי עירוב לדידיה)?

הכי קאמר: 'עירב כלבנים והוצרך לשחורים - אף כלבנים לא יצא';

כמאן?

אמר רב נחמן בר יצחק: חנניה היא ואלויבא דבית שמאי.

סומכוס אומר בחולין:

ואילו לנזיר כיון לא פליג, מאי טעמא?

אפשר דמתשיל אנזירותיה (ישאל לחכם ויתיר לו נדר, ויהא יין ראוי לו).

אי הכי - תרומה נמי אפשר דמיתשיל עליוהי (ויפתח בחרטה: "לא נתכוונתי לכך", ותנן [מיד לא, א]: הקדש טעות אינו הקדש)?

אי מתשיל עלה - הדרא לטיבלא (וטבל לא חזי).

וליפרוש עלה ממקום אחר (לבתר דמתשיל עלה והדרא לטבלא, בין השמשות בשעת קניית עירוב מצי למימר: "פירות שיש לי בביתי - יהו תרומה על זו", ואשתכח דאית ליה תקנתא דתחזי ליה)? לא נחשדו חבירים לתרום שלא מן המוקף (מדבר שאינו סמוך לו באותו כלי, דליהוי מיניה וביה). ('מוקף' = סמוך, כמו 'מקיפין בבועי' [חולין מו, ב]: שסומכים זו לזו, ורואין אם דומות זו לזו, וכמו 'מקפת וקורא לה שם' דמסכת נדה בפרק בתרא (עא, ב)).

ולפרוש עלה מיניה וביה?

דלית בה שיעורא (שמזון שתי סעודות מצומצמות הניח, ואי מפריש תרומה מיניה כל דהו - בצר ליה שיעור עירוב).

ומאי פסקא (בתמיה, כלומר: מאי האי תירוצא? וכי פסקא תנא למילתיה דאין אדם נותן עירובו אלא בצמצום, דנקט סתם במילתיה הכי)?

אלא - סומכוס סבר לה כרבנן (דפליגי עליה דרבי, לקמן [עירובין לד, ב]), דאמרי 'כל דבר שהוא משום שבות - גזרו עליו בין השמשות (כבשבת עצמה, והגבהת תרומה שבות היא)' (וכיון דמעיקרא לא תקנה, ובעית למימר 'אי בעי הוי חזי לההוא שעתא דמתשיל עלה כל מקום שהיא והדרא לטבלא, והדר אמר: תרומתה בצפון שבה, ומעשר ראשון בדרומה, וכן כולם - אם כן מתקן ליה בין השמשות וקעבר אשבות, וקניית עירוב - כשזה נכנס חזי יוצא).

כמאן אזלא הא, דתנן [נכלים פ"ח מ"א]: 'יש שאמרו: הכל לפי מה שהוא אדם' (יש דברים שאמרו שיעורן לפי מה שהוא אדם, ואין שיעורן שוה בכל): מלא קומצו מנחה [ויקרא כג, ב]: והביאה אל בני אהרן הכהנים וקמץ משם מלא קמצו מסלתה ומשמנה על כל לבנתה והקטיר הכהן את אזכרתה המזבחה אשה ריח ניחח לה', ומלא חפניו קטרת (ביום הכיפורים) [ויקרא כז, יב]: ולקח מלא המחתה גחלי אש מעל המזבח מלפני ה' ומלא חפניו קטרת סמים דקה והביא מבית לפרכת], והשותה מלא לוגמיו כיום הכפורים, וכמזון שתי סעודות לעירוב? - כמאן? אמר רבי זירא: סומכוס היא, דאמר: מאי דחזי ליה בעינן.

לימא פליגא אדרבי שמעון בן אלעזר, דתניא: 'רבי שמעון בן אלעזר אומר: מערבין לחולה ולזקן כדי מזונו, ולרעבתן בסעודה כינונית של כל אדם?'
תרגומא (להא דתלי שיעורא באדם עצמו) אחולה וזקן (ולקולא), אבל רעבתן - בטלה דעתו אצל כל אדם (ולחומרא).

ולכהן בבית הפרס:
דאמר רב יהודה אמר שמואל: מנפח אדם בית הפרס (שדה שנחרש בה קבר) והולך (דכולה ספיקא משום עצמות היא, ועצמות בלא בשר אינו מטמא באהל, וכשמנפח לפני רגליו - אם יש שם עצם גדול - נראה מאליו, ועצם קטן - נראה בנפיחה, ואינו מסיטו ברגליו).
רבי יהודה בר אמי משמיה דרב יהודה אמר: בית הפרס שנידש (בדריסת רגלי בני אדם) - טהור (שכבר נידשו עצמות שבו ונפחתו מכשעורה).

רבי יהודה אומר: אף בית הקברות:
תנא: 'מפני שיכול לחוץ ולילך כשירה' (מרכבת נשים; עגלה עשויה כקופסא) תיבה ומגדל (משטי"ר [ארון]) - קא סבר אהל זרוק (אהל המיטלטל) שמיה אהל (וחוצץ בינו לבין הטומאה), ובפלוגתא דהני תנאי, דתניא: 'הנכנס לארץ העמים (ארץ העמים מטמא באהל) כשירה תיבה ומגדל: רבי מטמא, רבי יוסי כרבי יהודה מטהר'; במאי קמיפלגי? מר סבר אהל זרוק לאו שמיה אהל (וכל שאינו אהל אינו חוצץ), ומר סבר: אהל זרוק שמיה אהל (וחוצץ ובגדולה עסקינן, שמחזקת ארבעים טאה בלח שהם כוריים ביבש, דאי קטנה - כלי היא, ומקבלת טומאה ולא חייצא, ורבנן דמתניתין כרבי סבידא להו, ובין לרבי יהודה ובין לרבנן כסומכוס סבירה להו, דאמר: מידי דחיי ליה למיכליה בההיא שעתא בעינן).
והא דתניא: 'רבי יהודה אומר:

(עירובין לא, א)
מערבין לכהן טהור בתרומה טהורה בקבר' (בתרומה טהורה - וכל שכן בחולין, דאי נמי מיטמו - חזו ליה; אלא אפילו בתרומה, דאי מטמא לא חזיא ליה - אפשר למיעבד תקנתא, כדמפרש ואזיל, ודוקא נקט טהור בטהורה, אבל בטמאה - לא: דלא חזיא ליה לא לכהן טמא ולא לכהן טהור, וכהן טמא בטהורה נמי לא, דלא חזיא ליה) - היכי אזיל? כשירה תיבה ומגדל? והא כיון דאחתא - איטמא לה (כלומר: נהי דלרבי יהודה אפילו בבית הקברות איכא תקנתא: למיזל בשידא תיבה ומגדל, וכל שכן קבר יחידי שיכול לעמוד אצלו; אלא מיהא תרומה, מכי אנחה התם - מטמא באהילו של קבר)?

בשלא הוכשרה, או שנילושה במי פירות (שאינו מכשירין);
והיכי מייתי לה (לאוכלה? דהא רבי יהודה ראוי לאוכלו בעי, מדנקט טהור בטהורה - ולא אכשר טמא בטהורה משום דחזיא לאחרני, ועוד: מדתני במתניתין לחוץ ולילך ולאכול?)
בפשוטי כלי עץ, דלא מקבלי טומאה (אבל במידי דמקבל טומאה - לא, דהוי ליה כלי טמא מת, שהוא אב הטומאה, דמיטמא מחמת אהל ומטמא ליה לאדם, וטמא אסור בתרומה טהורה וקאי עליה במיתה! ואף על גב דלית בה פותח טפח, דמייתי ליה אאחוריה, כדמפרש לקמן, קיימא לן (שבת יז, א) בשמונה עשרה דבר, שכל המטלטלין מביאין את הטומאה על עצמן כשהאהילו על מת בכל שהן, ומטמא ליה אדם האוחזו, ותו לא חזיא ליה תרומה);

והא קא מאהיל (קא סלקא דעתך כשיש בכלי פותח טפח, או בהקיפו טפח, וגזרו על האדם הנושא בעובי המרדע; ב'ציאות השבת' (שבת יז, א))?
דמייתי לה אחוריה (דכלי שאין בחודו טפח - לאו אוהל הוא);
אי הכי, מאי טעמא דרבנן (בקבר יחידי? נהי דאיפלגו במתניתין בבית הקברות, ולא סבירא להו דתיהוי חציצה באוהל זרוק - אבל הכא יכול לעמוד על שפתו, ויביאנו אצלו)?
קסברי: אסור לקנות בית באיסורי הנאה (בקבר; והא - הנאה היא, דמישתרי ביה למיפק חוץ לתחום, וכל תשמישי המת אסורין בהנאה, דנפקא לן בסנהדרין (מזב, מ'ותמת שם מרים' [במדבר כא, ו] וגמר 'שם' 'שם' מעגלה ערופה [דברים כא, ד] וערפו שם את העגלה בנחל, ואפילו בישראל נמי אסרי רבנן, והא דתני כהן - להודיעך כחו דרבי יהודה).

מכלל דרבי יהודה סבר מותר?!
קסבר מצות לאו ליהנות ניתנו (ואין מערבין אלא לדבר מצוה: ללכת לבית האבל או לבית המשתה, כדלקמן).

אלא הא דאמר רבא (במסכת ראש השנה (כח, א)): ' (תוקעין בשופר של עולה [משום]) מצות לאו ליהנות ניתנו' - לימא כתנאי אמרה לשמעתי? אמר לך רבא: אי סבירא להו דאין מערבין אלא לדבר מצוה - דכולי עלמא מצות לאו ליהנות ניתנו, והכא בהא קמיפלגי: מר

סבר אין מערבין אלא לדבר מצוה, ומר סבר (רבנן סברי) מערבין אפילו לדבר הרשות (והלכך הנאה היא);
אלא הא דאמר רב יוסף (ב'כיצד משתתפין' (עירובין פב,א)) אין מערבין אלא לדבר מצוה - לימא כתנאי אמרה לשמעתי?
אמר לך רב יוסף: דכולי עלמא אין מערבין אלא לדבר מצוה,
ודכולי עלמא מצות לאו ליהנות ניתנו, ובהא קמיפלגי: מר סבר כיון דקנה ליה עירוב (בין השמשות) - לא ניחא ליה דמינטרא (תו לא איכפת ליה בנטיירותא, ועד קניית עירוב, אי נמי ניחא ליה - לאו הנאה היא, דמשום מצוה הוא), ומר סבר ניחא ליה דמינטרא: דאי איצטריך אכיל ליה.

משנה:
מערבין בדמאי (בככר שלקחה מעם הארץ ולא הפריש ממנה), ובמעשר ראשון שנטלה תרומתו, ובמעשר שני והקדש שנפדו, והכהנים בחלה; אבל לא בטבל, ולא במעשר ראשון שלא נטלה תרומתו ולא במעשר שני והקדש שלא נפדו (ואף על גב דמצי פריך להו, השתא מיהא לא מפרק).

גמרא:
דמאי? הא לא חזי ליה?
מיגו דאי בעי מפקר להו לנכסיה והוי עני וחזו ליה - השתא נמי חזי ליה, דתנן [דמאי פ"ג מ"א]: 'מאכילין את העניים דמאי',

(עירובין לא, ב)
ואת אכסניא דמאי' (אכסניא = חיילות מלכי ישראל שמטילין אותן על בני העיר לזונן, והוו להו כעניים, שהרי אינן בבתיהן)!
אמר רב הונא: תנא: 'בית שמאי אומרים: אין מאכילין את העניים דמאי, ובית הלל אומרים: מאכילין את העניים דמאי'.

ובמעשר ראשון שנטלה [תרומתו]:
פשיטא!?
לא, צריכא שהקדימו (לתרומה גדולה) בשבלין ונטלה ממנו תרומת מעשר ולא נטלה ממנו תרומה גדולה (דמן התורה - התרומה קודמת למעשר, ד'ראשית' קראה רחמנא [דברים יח, ד]: ראשית דגן תירשך ויצהרך וראשית גז צאנך תתן לו) ומן המותר הוא נותן מעשר ראשון ללוי, ועכשיו הערים הלוי וקדמו כדי שלא יחסרנו כהן אחד מחמישים במעשר, וכדרכי אבהו אמר ריש לקיש, דאמר רבי אבהו אמר ריש לקיש: מעשר ראשון שהקדימו בשבלין - פטור מתרומה גדולה, שנאמר (במדבר יח, כו) [ואל הלויס תדבר ואמרת אלהם כי תקחו מאת בני ישראל את המעשר אשר נתתי לכם מאתם בנחלתכם] והרמותם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר; 'מעשר מן המעשר' אמרתי לך, ולא תרומה גדולה ותרומת מעשר מן המעשר.
אמר ליה רב פפא לאביי: אי הכי - אפילו הקדימו בכרי נמי?!
אמר ליה: עליך אמר קרא (בלויס כתיב) (במדבר יח, כט) **מכל מעשרותיכם מתנותיכם** תרימו את כל תרומת ה' [מכל חלבו את מקדשו ממנו] (תרימו את כל תרומת ה' - אפילו תרומה גדולה)! ומה ראית (דמוקמת קרא דחיוב בהקדימו בכרי, וקרא דפטור בהקדימו בשיבליס)?
האי (הקדימו בכרי) - אי דגן (וכיון דנקרא דגן - נעשה טבל לתרומה, כדכתיב (דברים יח, ד) ראשית דגן) והאי לא אי דגן (וכי שקליה לוי - עדיין לא היה טבול לתרומה).

ובמעשר שני והקדש שנפדו:
פשיטא!
לא, צריכא שנתן את הקרן ולא נתן את החומש, וקא משמע לן דאין החומש מעכב.

אבל לא בטבל:
פשיטא!
לא, צריכא בטבל טבול מדרבנן, וכגון שזרעו בעציץ שאינו נקוב.

ולא במעשר ראשון שלא נטלה תרומתו:
(קא סלקא דעתך בתרומת מעשר קאמר, וקא פריך): פשיטא!

לא, צריכא שהקדימו בכרי ונטלה ממנו תרומת מעשר ולא נטלה ממנו תרומה גדולה (והא 'תרומה' דקאמר - היינו תרומה גדולה, דחזי לאפרושי מיניה מקמי דליפרשי מעשר מיניה קאמר); מהו דתימא כדאמר ליה רב פפא לאביי (לעיל, בשמעתין) - קא משמע לן כדשני ליה.

ולא במעשר שני והקדש שלא נפדו:
פשיטא!

לא, צריכא שפדאן ולא פדאן כהלכתן: מעשר שפדאו על גב אסימון (מעה בלא צורה, פנטו"ן בלעז [חתיכת מתכת בלתי טבועה]) - ורחמנא אמר (דברים יד, כה) [ונתתה בכסף] וצרת הכסף [ביוך והלכת אל המקום אשר יבחר ה' אלהיך בו]: כסף שיש עליו צורה, [או] הקדש שחיללו על גב קרקע - דרחמנא אמר 'ונתן הכסף וקם לו' (במקדיש שדהו [שדה אחרות] כתיב ויסף חמשת כסף ערך [עליו וקם לו] [ויקרא כז, יט]).

משנה:

השולח עירובו ביד חרש שוטה וקטן, או ביד מי שאינו מודה בעירוב (כותי) - אינו עירוב;
ואם אמר לאחר לקבלו ממנו - הרי זה עירוב.

גמרא:

וקטן לא? והאמר רב הונא: 'קטן גובה את העירוב (מבני חצר, ומערב עליהם)'
לא קשיא: כאן בעירובי תחומין, כאן בעירובי חצירות (דעירובי רשותיהו בעלמא הוא, הלכך ממילא מיערב; ואף על גב דאין מעשה הקטן כלום - לא איכפת לן, כדתנן לקמן (עירובין פ"ו מ"ה, דף ע"א, א) 'בעל הבית שהיה שותף עם שכיניו ... אין צריך לערב', אבל עירובי תחומין - אקנויי שבייתה הוא, וקטן לא אלים למיקני).

או ביד מי שאינו מודה בעירוב:

מאן?

אמר רב חסדא: כותאי.

ואם אמר לאחר לקבלו הימנו (קודם שיגיע שם, והמקבלו עירב עליו) - הרי זה עירוב:

וליחוש דילמא לא ממטי (קטן) ליה (עד לידו של מקבל) ?

כדאמר רב חסדא: בעומד ורואהו - הכי נמי בעומד ורואהו (עד שמולכו).

וליחוש דילמא לא שקיל מיניה (ולא מערב ליה, אף על פי שהבטיחו) ?

כדאמר רב יחיאל: חזקה שלוח עושה שליחותו - הכא נמי חזקה שלוח עושה שליחותו.

והיכא איתמר דרב חסדא ורב יחיאל?

אהא אתמר, דתניא: 'נתנו לפיל והוליכו, לקוף והוליכו' (קוף ופיל - פעמים שהן מלומדים) - אין זה עירוב, ואם אמר לאחר לקבלו הימנו -

הרי זה עירוב; ודילמא לא ממטי ליה?

אמר רב חסדא: בעומד ורואהו;

ודילמא לא מקבל ליה מיניה?

אמר רב יחיאל: חזקה שלוח עושה שליחותו.

אמר רב נחמן: בשל תורה אין חזקה שלוח עושה שליחותו (כלומר: לא סמכינן אחזקה, עד דחזינן דעבד),

(עירובין לב, א)

בשל סופרים - חזקה שלוח עושה שליחותו (בשל סופרים סמכינן אחזקת שלוח, דאי נמי לא עביד - לא חמיר איסורא, כגון עירובי תחומין).

ורב ששת אמר: אחד זה ואחד זה חזקה שלוח עושה שליחותו.

אמר רב ששת: מנא אמינא לה? - דתנן [מנחות פ"י מ"ה]: 'משקרב העומר

הותר החדש מיד, והרחוקים (מירושלים, שאינן יודעין אם עדיין קרב העומר) מותרים

מחצות היום ואילך'; והא חדש - דאורייתא הוא, וקתני 'הרחוקים

מותרין מחצות היום ואילך' (אלמא: סמכינן אכהנים שהן שלוחינן, ועבדי שליחותיהו

ומקרי ליה) - לאו משום חזקה שלוח עושה שליחותו! ?

ורב נחמן? התם כדקתני טעמא: 'לפי שיודעין שאין בית דין מתעצלין בו' (ואבי דינא סמכין, אבל אשליח בעלמא - לא). ואיכא דאמרי: אמר רב נחמן: מנא אמינא לה? - דקתני טעמא 'לפי שיודעין שאין בית דין מתעצלין בו'; בית דין - הוא דלא מתעצלין בו, הא שליח מתעצל בו. ורב ששת אמר לך: בית דין עד פלגיה דיומא, שליח כולי יומא (נטריה, ומכי מטא לאורתא סמכין עליה, דודאי לא עבר היום עד ששמר הבטחתו); אמר רב ששת: מנא אמינא לה? דתניא: 'האשה שיש עליה לידה או זיבה - מביאה מעות' (דמי שתי תורים), ונותנת בשופר (שכתוב עליו 'קנין', ששם נותנין מעות קיני חובה, כדתנן בשקלים (פ"ו מ"ה): 'שלוש עשרה שופרות כו'), וטובלת (דתנן (חגיגה פ"ג מ"ג, דף כ"א, א): 'זאונן והמחוטר כפורים צריכין טבילה לקודש') ואוכלת בקדשים לערב'; מאי טעמא, לאו משום דאמרינן חזקה שליח עושה שליחותו? (אלמא: חזקה כהנים עושין שליחותן, הואיל והדבר תלוי בהן שהנשים סומכות עליהן שלא יעבור היום עד שיקנו קנין בכל מעות שבאותו שופר ויקריבו, כדי שלא יאכלו הנשים קדשים בטומאת הגוף, שהוא בכרת)!

ורב נחמן? - (אמר לך): התם כדרב שמעיה, דאמר רב שמעיה 'חזקה אין בית דין של כהנים עומדים משם עד שיכלו כל מעות שבשופר' (הא נמי חזקה דבי דינא הוא).

אמר רב ששת מנא אמינא לה? - דתניא: 'האומר לחבירו "צא ולקט לך תאנים מתאנתי" (ולא נתן מדה לקיטתו) - אוכל' (המלקט מן הנלקטות) מהן (מן הנלקטות) עדאי (בלא מעשר), (וכשבא לאכלו קבע) ומעשרן ודאי (מעשרות ודאין: תרומה גדולה, וכל דיני הפרשה, שאין ספק לומר שמא בעל הבית עישר עליהן ממקום אחר, דהא לא ידע כמה ליקט); (אבל אמר לו) "מלא לך כלכלה זה תאנים מתאנתי" (הואיל ונותן זה יודע כמה לוקט - יש לומר שמא זה הנותן חושש שמא יסמוך עליו שיתן לו דבר היתר, ומעשר עליהן ממקום אחר) - (הילכך: מלקט זה) אוכל מהן עדאי (בלא מעשר), ומעשרן דמאי (וכשבא לאוכלו קבע - אין צריך לעשרן ודאי, אלא דמאי יפריש ויאכל הוא בעצמו המעשרות של לוי ושל עני, כשאר לוקח פירות מעם הארץ שמחזיקן בספק מעושרין - אף אלו ספק מעושרין הן, ותורת דמאי עליהן); כמה דברים אמורים (דספק הן, ודמאי מיהא בעי לאפרושי)? - בעם הארץ (שהנותן - עם הארץ הוא, ואינו חושש ב'לפני עור'), אבל כחבר - אוכל ואינו צריך לעשר (ודאי מעושרין הן ואין צריך לעשרן אפילו דמאי), דברי רבי; רבן שמעון בן גמליאל אומר: כמה דברים אמורים (דסגי בדמאי)? - בעם הארץ (בזמן שהנותן עם הארץ, וחשוד לתרום שלא מן המוקף), אבל כחבר (היה הנותן חבר) - אינו אוכל עד שיעשר (לא יאכל קבע הלוקט, עד שיעשרם מעשרות ודאי), לפי שלא נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף;

אמר רבי: נראין דברי מדברי אבא (רבי - בנו של רבן שמעון בן גמליאל הוה): מוטב שיחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף ולא יאכילו לעמי הארץ טבלים (לקמן מפרש הי ניהו 'עם הארץ'); עד כאן לא פליגי אלא דמר סבר נחשדו ומר סבר לא נחשדו (לתרום שלא מן המוקף, הא לאו הכי - ודאי הוה סמכין על בעל הבית זה, שהוא שליח על כך: שמוטל עליו לעשר מה שהוא נותן, ואל יאכיל איסור לעם הארץ), אבל כולי עלמא חזקה שליח עושה שליחותו!

ורב נחמן? התם כדרב חנינא חוזאה, דאמר רב חנינא חוזאה: 'חזקה הוא על חבר שאינו מוציא דבר שאינו מתוקן מתחת ידו' (דהואיל ופירי ידיה הוא, עליה ידיה רמי, וחייש לפני עור, אבל שליח דקביל עליה מחבירו - איכא למימר דמייאש, ולא עביד, דסבר ההוא לא סמך עלי).

אמר מר: 'כמה דברים אמורים? - בעם הארץ, אבל כחבר - אוכל ואינו צריך לעשר, דברי רבי'; האי עם הארץ - דקאמר ליה למאן? אילימא דקאמר לעם הארץ חברה מעשרן דמאי מי ציית (לעשורי ספק? הא עם הארץ חברה מהימן ליה טפי מינך)? אלא בעם הארץ דקאמר ליה לחבר? אימא סיפא: 'נראין דברי מדברי אבא: מוטב שיחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף ואל יאכילו לעמי הארץ טבלין' - עמי הארץ מאי בעי התם?

אמר רבינא: רישא בעם הארץ שאמר לחבר (והכי קאמר: במה דברים אמורים דלוקט צריך לעשרן דמאי? - בעם הארץ שאמר לו לחבר "לקט", דאיכא לספוקי אי עישר עלייהו האי בעל הבית אי לא), (אבל) סיפא כחבר שאמר לעם הארץ ("לקט כלכלה זו"), וחבר אחר שומעו; רבי

(עירובין לב, ב)

סבר: אותו חבר אוכל ואינו צריך לעשר (דמאי), דודאי עישורי מעשר ההוא חבר קמא עילויה (דודאי כיון דנותן חבר ולוקט עם הארץ - חייש הנותן דלא ליכלינהו בטבליהו, ותורם אף שלא מן המוקף, דמוטב יחשדו חברים וכו'), ורבן שמעון בן גמליאל אומר: לא יאכל עד שיעשר, לפי שלא נחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף; ואמר ליה רבי: מוטב שיחשדו חברים לתרום שלא מן המוקף ואל יאכילו עמי הארץ טבליים. במאי קמיפלגי?

רבי סבר ניחא ליה לחבר דלעביד הוא איסורא קלילא (שלא מן המוקף) ולא ליעבד עם הארץ איסורא רבה (לאכול טבליים), ורבן שמעון בן גמליאל סבר: ניחא ליה לחבר דלעבד עם הארץ איסורא רבה, ואיהו אפילו איסורא קלילא לא ליעבד.

משנה:

נתנו באילן למעלה מעשרה טפחים - אין עירובו עירוב; למטה מעשרה טפחים - עירובו עירוב (מפרש בגמרא); נתנו בבור אפילו עמוק מאה אמה - עירובו עירוב (מפרש בגמרא).

גמרא:

יתבי רבי חייא בר אבא, ורבי אסי, ורבא בר נתן, ויתיב רב נחמן גבייהו, ויתבי וקאמרי: האי אילן - דקאי היכא? אילימא דקאי ברשות היחיד - מה לי למעלה מה לי למטה? רשות היחיד עולה עד לרקיע! ואלא דקאי ברשות הרבים? דמתכוין לשבות היכא? אילימא דנתכוון לשבות למעלה (לקנות שביתתו על אילן) - הוא ועירובו במקום אחד הוא (ואפילו למעלה מעשרה עירובו עירוב)!! אלא (תירוצא הוא): נתכוון לשבות למטה. (הילכך: למעלה מעשרה - אין עירובו עירוב; דבמקום שנתכוון לשבות שם היא שביתתו, וכיון דאי הוה בעי למישקל עירוביה ומיכליה בשעה שהעירוב זוכה לו - דהיינו בין השמשות - לא מצי שקיל, דמייתי מרשות היחיד לרשות הרבים [לפיכך] לא הוה עירובו עירוב - וכגון דאילן רחב ארבעה, והוי למעלה מעשרה ידיה רשות היחיד; למטה מעשרה - עירובו עירוב, ואף על גב דלמטה מעשרה כרמלית הוא: דכל שלשה עד תשעה ברוחב ארבעה - כרמלית היא, כדאמרן ב'ציאות השבת' (שבת תא, א), וקא מייתי ליה מכרמלית לרשות הרבים - הא מוקמי לה כרבי, דאמר: כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות.)

והא (כי שקיל ליה) קא משתמש באילן (ואמאי עירובו עירוב אפילו למטה מעשרה? והא לא מצי שקיל ליה, דשימוש אילן - שבות הוא, כדתנן (ביצה פ"ה מ"ב, דף לו, ב), 'אלו הן משום שבות: לא עולין באילן')! (והוא הדין דמצי למיפרך 'והא קא מייתי מכרמלית לרשות הרבים' - אלא כיון דהא שבות והא שבות, חדא מינייהו נקט.)

לעולם דקאי ברשות הרבים, ונתכוון לשבות למטה, ורבי היא, דאמר: כל דבר שהוא משום שבות - לא גזרו עליו בין השמשות (שהיה שעת קניית עירוב, וכיון דההיא שעתא מצי שקיל ליה - נמצאת סעודה הראויה לו באותה שעה, ותו לא איכפת לן; לא גזרו עליו בין השמשות, דכיון דבין השמשות ספיקא הוא, ושבות דרבנן הוא - לא גזרו). (ולקמן (עירובין לג, א) מפרש מאי רבי ומאי רבנן.)

אמר להו רב נחמן: ישר! וכן אמר שמואל. אמרו ליה: פתירתו בה כולי האי? אינהו נמי הכי קא פתרי בה! [אלא הכי] אמרו ליה: קבעיתו ליה בגמרא? אמר להו: אין!

אתמר נמי: אמר רב נחמן אמר שמואל: הכא באילן העומד ברשות הרבים עסקינן, גבוה עשרה ורחב ארבעה, ונתכוון לשבות למטה, ורבי היא, דאמר 'כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות'.

אמר רבא: לא שנא אלא באילן העומד חוץ לעיבורה של עיר (כל בית שישנו בתוך שבעים אמה ושיריים לעיר קרי 'עיבורה של עיר'; בפרק 'כיצד מעברין' (עירובין פ"ה, דף נא, א), אבל אילן העומד בתוך עיבורה של עיר (כגון שהיה עיר בתוך אלפים אמה של עיר, והיה רוצה לילך עוד אלפים, והניח עירובו באותה העיר באילן העומד בתוך עיבורה של עיר) - אפילו למעלה מעשרה (והוא נתכוון לשבות למטה) הרי זה עירוב, דמתא (מתוך שהיא מוקפת יישוב מחיצות ואינה מגולה) כמאן דמליא דמיא (חזינא לה כמאן דמליא עפרא, והוי כמאן דנתכוון לשבות למעלה מעשרה, ואף על גב דאי בעי למשקליה לא מצי שקיל - דהא אילן רשות היחיד ותחתיו רשות הרבים - חזינן למקום שביתתו כאילו הוא גבוה, למיהוי כאילו נתכוון לשבות למעלה, ויקנה לו העירוב).

אי הכי - חוץ לעיבורה של עיר נמי, כיון דאמר רבא 'הנותן עירובו - יש לו ארבע אמות' (לקמן בהאי פירקא (עירובין לה, א) גבי נתגלגל חוץ לתחום,

דקתני מתניתין: אינו עירוב, ואמר רבא: 'לא שנו אלא שנתגלגל חוץ לתחום ארבע אמות, אבל תוך ארבע אמות - הנותן את עירובו יש לו ארבע אמות', כלומר: ארבע אמות שסביבו הו' ליה כמוקפות מחיצות, וכי היכי דהנותן את עירובו בבית שמקצתו בתחום ומקצתו חוץ לתחום מהלך את כולו וחוצה לו אלפים אמה, דהוי כל הבית כאילו הוא בתוך תחומו, כדאמרין לקמן ב'כיצד מעברין' (עירובין סא,א): 'אנשי עיר גדולה מהלכין את כל עיר קטנה כו' (הוי"א) (הא נמי) לה רשות היחיד (כל ארבע אמות הו' להו כבית, ומצי לאיתויי מחוץ לתחום בתוך [אולי צ"ל לתוך] התחום, אלמא: לרבא כרשות היחיד הן לו), ורשות היחיד עולה עד לרקיע (ואפילו נתנו למעלה מעשרה - הוא ועירובו ברשות היחיד הן, ונהי דלא רשות היחיד ממש נינהו לגבי איסורא דאורייתא: למשקליה מאילן להתם דהא ליכא מחיצה - מיהו לענין מיהו הוא ועירובו במקום אחד - הוי חד רשותא, דומיא דנותן בעיבורה של עיר, דחיי ליה רבא כמאן דמליא) !?

אמר רב יצחק בריה דרב משרשיא: הכא - באילן הנוטה (שנופו נוטה) חוץ לארבע אמות (שהוא סוף התחום) עסקינן (והניח עירובו בנופו חוץ לארבע אמות)

(עירובין לג, א)

ונתכוין לשבות בעיקרו (הלכך: למטה מעשרה - עירובו עירוב, דמצי נפיק ליה חוץ לארבע אמותיו כמה דבעי, ולמשקליה ואיתוייה פחות מארבע אמות עד לתוך ארבע אמותיו, ואף על גב דמשוינן להו ניהליה רשות היחיד לגבי קניית עירוב להקל - לאו רשות היחיד גמורה היא שלא יוכל להביא מחוצה להו לתוכן, דהא לאו מחיצה איכא, ולא חילוק רשות איכא, ומאן קא משוי להו בית - עירוב הוא דמשוי ליה, וכי איכוון - לבית דהיתרא איכוון, ולא לשווייה בית דאיסורא; למעלה מעשרה אין עירובו עירוב, דהא כי נפיק ושמקליה מיתיי מרשות היחיד לרשות הרבים! ולקמן פריך: הא אי בעי מיתיי ליה דרך עליו), ומאי 'למעלה' ומאי 'למטה' (בדבר הנוטה שוה הוא, ואי למעלה אית ביה - למטה לית ביה, ולא שייך ביה לשון 'מעלה' ו'מטה', אלא לשון 'גבוה' ו'נמוך', והכי איבעיא ליה למיתני: 'נתנו באילן גבוה עשרה - אין עירובו עירוב, אין גבוה עשרה - עירובו עירוב! ומדתני 'מעלה' ו'מטה' - משמע דזקוף, ויכול להניח למעלה בגובהו, או למטה בשיפולו) ? - דהדר זקיף (בסוף נסיתיו, ומשכחת ביה 'מעלה' ו'מטה' בזקיפתו, כגון דנסייתו כולה למטה מעשרה, דאי למעלה מעשרה - לא משכחת בזקיפתו 'מעלה' ו'מטה'). והא אי בעי מיתיי לה דרך עליו (כי הוי חוץ לארבע אמות נמי, ולמעלה מעשרה, כיון דארבע אמותיו עולות עד לרקיע רשות היחיד - הרי יכול לעלות לאילן עד למעלה מעשרה וליטלו, דהא כל האילן מעשרה ולמעלה רשות היחיד, ומביאנו למקום שביתתו) ?

כשרבים מכתפין עליו (על נסיית הנוף שחוץ לארבע אמותיו הנמוכה מעשרה, דהויא רשות הרבים כדעולא, וכי מיתיי ליה למעלה מעשרה דרך אוירה של נטייה - עובר באויר רשות הרבים, וקיימא לן במושיט מרשות היחיד לרשות הרבים דרך אויר רשות הרבים - אפילו למעלה מעשרה חייב, דתנן בפרק 'הזורק' (שבת פ"א מ"ב, דף צ"א,א): 'היו שתייהן בדיוטא אחת - הזורק פטור המושיט חייב, שכך היתה עבודת הלויים', וכדעולא, דאמר עולא: עמוד תשעה ברשות הרבים (דוקא נקט תשעה, כדאמר ביציאות השבת' (שבת ח,א) דפחות משלשה - ארעא סמיכתא היא, דדרסי לה רבים, משלשה עד תשעה - לא מדרס דרסי לה מפני גובהה, ולא כתופי מכתפי עלה מפני שנמוכה לכתף! הלכך לאו רשות הרבים היא אלא כרמלית; תשעה - חזיא לכתופי, והוי רשות הרבים, עשרה - רשות היחיד) ורבים מכתפין עליו וזרק (מתחילת ארבע לסוף ארבע) ונח על גביו - חייב (דהויא לה עקירה והנחה מתחילת ארבע לסוף ארבע ברשות הרבים). (אבל אין רבים מכתפין עליו - אף על גב דזרק ארבע אמות ברשות הרבים, כיון דלא הויא הנחה ברשות הרבים - פטור.) מאי 'רבי' ומאי 'רבנן' ?

דתניא: 'נתנו באילן למעלה מעשרה טפחים - אין עירובו עירוב' (וכדאוקימנא מתניתין: בנתכוון לשבות בעיקרו, ונופו נוטה חוץ לארבע אמות והדר זקיף);

למטה מעשרה טפחים - עירובו עירוב;

ואסור ליטלו (אפילו האי דלמטה מעשרה אסור ליטלו למחר בשבת אם רצה לאוכלו, משום דמשתמש באילן - ואפילו הכי קני ליה עירוב בין השמשות, דכיון דשמוש אילן - שבות דרבנן הוא, לא גזרו עליו בין השמשות, ואי הוה בעי למשקליה ההיא שעתא מצי שקיל; כל איסור שבת ויום טוב דהוי מדרבנן קרי 'שבות');

בתוך שלשה (הניח עירובו באילן למטה משלשה סמוך לקרקע) - מותר ליטלו (בשבת, דכל למטה משלשה אפילו באילן לא גזרו עליו, דהוי כארעא סמיכתא, והכי נמי תנן בפרק בתרא (עירובין פ"י מ"ח, דף צ"ב,א): 'היו שרשיו גבוהין מן הארץ שלשה - לא ישב עליהן');

נתנו בכלכלה ותלאו באילן - אפילו למעלה מעשרה טפחים עירובו עירוב*, דברי רבי;

וחכמים אומרים: כל מקום שאסור ליטלו - אין עירובו עירוב; (לקמן מפרש בשאין האילן רחב ארבע; 'ואסור ליטלו' לא גרסינן, דאי גרסינן - אמאי מתמה לקמן אדרבנן, ואמר: 'לימא קא סברי רבנן צדיין אסורין' - ואדרבי לא מתמה! ומשום דקיימי רבנן עליה, ואמרין 'כל מקום שאסור ליטלו כו' - לפיכך נכתב בספרים, ואי גרסינן ליה - טעמא משום דקסבר צדיין אסורין.)

'וחכמים אומרים' אהיא? אילימא אסיפא (דקאמר רבי: נתנו בכלכלה - עירובו עירוב, ואמר ליה רבנן: הואיל וסוף סוף אסור ליטלו בשבת משום שימוש אילן - אין עירובו עירוב, גזרו על השבות בין השמשות) - לימא קסברי רבנן צדיין אסורין (כגון הכא, דאינו משתמש באילן עצמו אי הוה שקיל לעירובו אפילו בשבת - בכלכלה הוא דמשתמש, שהוא צידי אילן, ופולגתא היא בפרק 'מי שהחשיך' (שבת קנ"ב,א): איכא למאן דאמר אסור ואיכא למאן דאמר מותר, והשתא נימא מהכא צדיין אסורין, וניהוי ההוא דשרי כיחיד במקום רבים, ותיהוי הך מתניתא סיעתא למאי דפסקין התם הלכתא צדיין

אסורים) ? **אלא ארישא** (קיימי רבנן, דקאמר רבי 'נתנו באילן למטה מעשרה עירובו עירוב ואסור ליטלו', ואמרי ליה רבנן: אף על גב דהוא ועירובו ברשות הרבים, כיון דאסור ליטלו בשבת משום אילן - אסור ליטלו בין השמשות, שהוא ספק, ואין עירובו עירוב) ; **האי אילן היכי דמי ? אי דלית ביה ארבעה** (רוחב) - **מקום פטור הוא** (דכל פחות מרוחב ארבעה - קיימא לן ב'ציאות השבת' דלא הוי רשות בפני עצמו, ובטל אצל רשות הרבים ואצל רשות היחיד אם עומד ביניהן, כדאמרין (שבת 7א): עומד אדם על האסקופה, נוטל מן העני ונותן לו, מבעל הבית ונותן לו - ואפילו איסורא דרבנן ליכא! והכא, כי נתנו למעלה מעשרה - לאו ברשות היחיד הוא, ואמאי אין עירובו עירוב? הרי יכול ליטלו לרשות הרבים) ! **ואי דאית ביה ארבעה** (ומשום הכי קאסר ליה רישא), **כי נתנו בכלכלה מאי הוי** (סיפא אמאי מהני ליה כלכלה? הא רשות היחיד הוא, ואסור) ? **אמר רבינא : רישא דאית ביה ארבעה** (ומשום הכי: למעלה מעשרה - אין עירובו עירוב, דהוא ברשות הרבים ועירובו ברשות היחיד), **סיפא דלית ביה ארבעה** (ומשום הכי לאו רשות היחיד היא) **וכלכלה משלימתו לארבעה**,

(עירובין לג, ב)

ורבי סבר לה כרבי מאיר וסבר לה כרבי יהודה : סבר לה כרבי מאיר דאמר (דאמר גבי כיפה בפרק קמא (עירובין יא, ב)) **חוקקין להשלים** (ומיהו רשות היחיד גמורה לא הוי כיון דאין בתחתיתו של אילן רחב ארבעה, אף על גב דבראשו רחב ארבעה דכלכלה משלימה לעשרה - לא הוי רשות היחיד אלא אם כן מתחיל להיות רחבו ארבעה מתוך שלשה הסמוכים לקרקע, דהכי אמרינן ב'הזורק' (שבת קא, א) גבי בוצינייתא דמישן - והן ספינות ששוליהן חדים ואין בשוליהן רוחב ארבעה ולמעלה הן הולכות ומרחיבות הרבה ומחיצתן גבוהות עשרה - אין מטלטלין בהן אלא ארבע אמות, דלאו רשות היחיד ניהו, ואף על גב דגבוהים עשרה ורחבין ארבעה מלמעלה - הואיל ובשוליהן לא הוי ארבעה! והכא גבי אילן נמי טעמא משום הכי הוא, ותדע שזהו הטעם, מדקאמר לקמן: 'כמאן - דלא כרבי יוסי בר רבי יהודה וכו', וב'הזורק' נמי מותבין עלה דההיא מהא דרבי יוסי), **וסבר לה כרבי יהודה דאמר בעינן עירוב על גבי מקום ארבעה** (וכלכלה דנקט - משום דרבי סבר לה כרבי יהודה, דאמר: עירוב המונח למעלה מעשרה לא הוי עירוב - ואפילו נתכוין לשבות למעלה - אלא אם כן מונח על גבי מקום ארבעה, הלכך: אי לאו כלכלה - ליכא עירוב על גבי מקום ארבעה, אלא כלכלה משלימתו לארבעה) **ולייכא** (בלא כלכלה) !

מאי 'רבי יהודה' ?

דתניא : 'רבי יהודה אומר : נעץ קורה ברשות הרבים והניח עירובו עליה : גבוה עשרה ורחבה ארבעה - עירובו עירוב (אף על גב דרשות היחיד היא הך קורה, והוא נתכוון לשבות ברשות הרבים - הא אמרן 'הנותן את עירובו יש לו ארבע אמות', ורשות היחיד עולה עד לרקיע', וגבי אילן - הוא דלא הוי עירוב, כדאוקימנא בנופה נוטה חוץ לארבע אמות, אבל הכא דליכא נוף - שפיר דמי), **ואם לאו - אין עירובו עירוב** (קסלקא דעתך דהכי קאמר: ואם לאו = דאינה גבוהה עשרה או שאינה רחבה ארבעה - אין עירובו עירוב) ;

(וליהכי מתמהינן: אינה גבוהה עשרה - אדרבה (כל שכן דעירובו עירוב) : **הוא ועירובו במקום אחד** (דכשאינה גבוהה עשרה הויא כמאן דמנחה ברשות הרבים) ! ? **אלא** (האי 'ואם לאו' דקתני - לאו אגובהה קאי, אלא ארוחב קאי, ו) **הכי קאמר : גבוה עשרה** (והניחה בראשה, דמידלייא מרשות הרבים) - **צריך שיהא בראשה ארבעה** (שיהא שם מקום חשוב; אם יש ברחבה ארבעה הוי מקום חשוב להנחת עירוב - עירובו עירוב; ומשום דהוא ברשות הרבים ועירובו ברשות היחיד - לא מיתסר, כדאמר: דהנותן את עירובו יש לו ארבע אמות; ואם לאו: דגבוהה עשרה ואינה רחבה ארבעה - אין עירובו עירוב: דכיון דגבוהה עשרה ואין העירוב מונח על גבי מקום ארבעה - הוה ליה כמנוח באויר) ; (ומדוקיא שמעינן: (הא) **אין עירוב גבוהה עשרה** (אפילו אינה רחבה ארבעה - עירובו עירוב, דכיון דלמטה מעשרה - הויא לה כמאן דמנחה אארעא דמיא, דכל למטה מעשרה קלוטה כמה שהונחה דמיא) [ו] **אין צריך שיהא בראשה ארבעה** (דאפילו פחות מארבעה - עירובו עירוב: דכל למטה מעשרה כמאן דמנחה אארעא היא) ;

כמאן (מתוך רבינא לעיל: אף על גב דחוקקין להשלים ואיכא רוחב ארבעה - לא הוי רשות היחיד, משום דאין בעיקרו ארבעה) ? - **דלא כרבי יוסי כרבי יהודה**, **דתניא : 'רבי יוסי כרבי יהודה אומר : נעץ קנה ברשות הרבים והניח בראשו טרסקל** (סל רחב ארבעה) **וזרק** (מרשות הרבים) **ונח על גביו - חייב** (שהרי זרק מרשות הרבים לרשות היחיד) ' (אלמא: אף על גב דקנה אינו רחב ארבעה - הוי רשות היחיד הואיל ועליונו ארבעה, דאמרין: גוד אחית! והכי מפורש ב'הזורק') !

אפילו תימא רבי יוסי כרבי יהודה : התם - הדרן מחיצתא (הטרסקל טובבת את הקנה, שהרי תחוב באמצעיתו, וכי אמרינן גוד אחית מחיצות הטרסקל עד הקרקע - נמצא קנה מוקף מחיצות שחללו ארבעה, ותו ליכא למימר מידי), **הכא לא הדרן מחיצתא** (הכא לא הדרן מחיצות - דכלכלה אינה מקפת את עביו של אילן, וכי אמרינן גוד אחית - אכתי אית לן למימר חוקקין להשלים לאיצטורפי כלכלה בהדי אילן, ותרחי לא אמרינן) .

(ואית דמפרשי: **כמאן דלא כרבי יוסי** - אנעץ קורה קאי, דקאמר רבי יהודה: קורה שאין ברחבה ארבע מלמעלה לא הוי רשות היחיד, ואמרין: הא דלא כרבי יוסי דאמר טרסקל הוי רשות היחיד, ומוקמית לה בשאין רחב ארבעה;

ולא מילתא היא; חדא: דבהדיא מפורש ב'הזורק' ומותבין מינה אדרב הונא דאירי בבוצינייתא דמישן שרחבות למעלה וקצרות למטה, ואותבין: ונימא גוד אחית מחיצתא, מי לא תניא בר רבי יוסי בר רבי יהודה כו', אלמא: טעמא משום גוד אחית הוא, ונמצא תחתונו של קנה מוקף מחיצות בחלל ארבעה, ואי כשאין טרסקל

רחב ארבעה, כי אמרין גוד אחית - מאי הוי? ועוד: בכל דוכתא דאמר פחות מארבע לאו רשות הוא - אמאי לא אמרין: כמאן - דלא כרבי יוסי ברבי יהודה, כדאמר הכא?
רבי ירמיה אמר: (לעולם מתניתין דלעיל - רישא וסיפא ברוחב ארבע, ודקא קשיא לך 'כי נתנו בכלכלה מאי הוי' -) **שאני כלכלה, הואיל (וארוכה היא) ויכול לנטותה (ולא יעקרנה מליתיה) ולהביאה לתוך עשרה (ויטה ראשה אחד עד שיהא לתוך עשר, ויטול את עירובו).**

יתיב רב פפא וקא אמר להא שמעתא; איתיביה רב בר שבא לרב פפא: (מתניתין היא ביום טוב שלפני השבת ורצה לערב לשני הימים [עירובין פ"ג מ"ו]) **'כיצד הוא עושה? - מוליכו (ועל ידי שלוחו קאמר, דאי איהו גופיה - בלא פת נמי קני ליה שביתה, כיון דהתם יתיב וקדיש עליה יומא) בדאשון (בערב יום טוב לסוף אלפים) ומחשיך עליו (עד שיקנה לו העירוב) ונוטלו ובא לו (שאם יניחנו שם - שמא יאבד, ושוב אין לו עירוב ליום המחרת, כדקתני מתניתין [עירובין פ"ג מ"ו]: נאכל עירובו בראשון - עירובו לראשון ואין עירובו לשני'), (וחחר ומוליכו) בשני (שהוא ערב שבת) מחשיך עליו ואוכלו (ואוכלו שם אם ירצה: דלהביאו אי אפשר, דשבת הוא) ובא לו (ואם יום טוב אחר השבת הוא - על כרחו יניחנו שם ערב שבת, ולמחר ילך ויראה אם עדיין ישנו שם, ויחשיך עליו - יהא לו עירוב לשני, ואם אבד - ישב בביתו) '**

(עירובין לד, א)

(קתני מיהת 'המערב צריך להוליך עירובו לסוף אלפים'); אמאי (צריך להוליכו משעשאו לשם עירוב) ? נימא: (אף על גב דלא אמטייה -) כיון דאי בעי אמטויי מצי ממטי ליה, אף על גב דלא אמטייה כמאן דאמטייה דמי (כמאן דאמטייה דמי, דהא אמרת 'הואיל ויכול לנטותה', והא הכא כמאן דלא אמטייה היא, דהא הוא ברשות הרבים ועירובו ברשות היחיד, וקאמרת: 'הואיל ויכול לנטותה', ומה לי 'הואיל ויכול לנטותה', ומה לי 'יכול להביאה' ? ! (והאי דנקט לאותובי מתניתין דיום טוב ושבת - משום דלא תנן במשנה אחרית הולכת עירוב בהדיא כי הכא.) עיין תוספות ד"ה ואמאי נימא כיון דאי בעי אמטויי מצי ממטי ליה
אמר רבי זירא: (הא דאצרכו רבנן לכל המערבין להוליך עירובן למקום שביתתן -) **גזירה משום יום טוב שחל להיות אחר שבת (דאי בעי לאמטוייה בשבת, לערב ליום המחרת לא מצי ממטי ליה, וצריך להוליכו מערב שבת, ואי אמרת בעלמא נשבקיה בביתה משום 'הואיל' - הכי נמי אתי למיסמך עליה, ונפיק על עירוב שביתתו ביום טוב אחר השבת, והתם אפילו 'הואיל' ליכא) .**
איתיביה: 'נתכוון לשבות ברשות הרבים והניח עירובו בכותל (סמוך למקום שביתתו חוץ לארבע אמות קאמר, וכדאוקימנא באילו, דאי תוך ארבע אמות - אפילו למעלה מעשרה נמי עירובו עירוב, דהנותן את עירובו יש לו ארבע אמות): למטה מעשרה טפחים - עירובו עירוב (ואף על גב דעירובו חוץ לארבע אמותיו - מצי שקיל ליה ואיתויי פחות פחות מארבע אמות, דהא אפילו בשבת לא אסיר כי האי גוונא אלא משום שבות דרבנן, והכא - דבין השמשות הוא - לא גזור) ; למעלה מעשרה טפחים - אין עירובו עירוב (דאי נפיק חוץ לארבע אמותיו קאי ברשות הרבים, ולא מצי למשקליה מרשות היחיד, דהוא ברשות הרבים ועירובו ברשות היחיד, והכא ליכא למימר כמאן דמלי - דהוא חוץ לארבע אמותיו הוא) ; נתכוון לשבות בראש השוכך או בראש המגדל (והוא גבוה הרבה והניח עירובו לתוכו): למעלה מעשרה טפחים (הניחו עירובו עירוב (ואף על פי שאינו יכול ליטלו משם ולהביאו למקום שביתתו, דהא ממטי ליה מרשות היחיד לרשות היחיד דרך אויר רשות הרבים, וקיימא לן במושיט דאפילו למעלה מעשרה חייב - הרי יכול לירד ולאוכלו במקום שהוא מונח שם, דכיון דלמעלה מעשרה הוא - הוי כבמקום שביתתו ממש, דכל למעלה מעשרה עד לרקיע חדא רשותא היא) ; למטה מעשרה טפחים (כגון שיש עליות למגדל זו למעלה מזו, והניחו בעליה שלמטה מעשרה, דהויא כרמלית) - אין עירובו עירוב (דהא לא מצי למישקלי מהווא כרמלית ואיתויי לראש המגדל ששבות שם משום אויר רשות הרבים: דממטי ליה דרך אויר רשות הרבים לרשות היחיד; ואי נחית ואכל ליה התם - נפיק ליה ממקום שביתתו, ואנן - סעודה הראויה מבעוד יום במקומו בעינן) ' - ואמאי (למטה מעשרה אינו עירוב) ? הכי נמי נימא 'הואיל ויכול לנטותו (לנטות המגדל ולהשליכו [את עירובו] למטה) ולהביאו לתוך עשרה (ונמצא מקום שביתתו מוטל לארץ ברשות הרבים, ושקיל ליה מכרמלית, ואכיל ליה במקום שביתתו: דהא לא גזור על השבות, דהא על כרחך רבי היא, מדתני רישא: **הניח עירובו בכותל למטה מעשרה - עירובו עירוב ואף על גב דהוא ברשות הרבים ועירובו בכרמלית) ' ?
אמר רבי ירמיה: הכא - במגדל מסומר (תקוע במסמרות בכותל ואינו יכול לנטות) עסקינן .**

רבא אמר: אפילו תימא במגדל שאינו מסומר, והכא במגדל ארוך (הרבה יותר מארבע אמות) עסקינן: דאי ממטי ליה (למגדל) פורתא (עד דהוי ראשו למטה מעשרה) - אזיל חוץ לארבע אמות (נפיק ליה ראשו חוץ לארבע אמות ממקום שהיה המגדל יושב בתחילה, וכי שקיל ליה ואמטי ליה עד ראש המגדל ואכיל ליה - אישתכח דלא קאי בארבע אמות שנתכוון לשבות בהן) .

**היכי דמי? אי דאיכא כוותא (חלון) ומתנא (חבל) - לייתיה בכוותא ומתנא (אם ארובה בראש המגדל, ויש חבל בידו וקשור בעירוב, ואפילו כשהוא בכרמלית למטה מעשרה - יביאנו אצלו דרך תוכו של מגדל, דהא מכרמלית לרשות היחיד הוא) ! ?
דלית ליה כוותא ומתנא .**

(לשון אחר שמעתי, ועיקר: **נתכוון לשבות בראש המגדל או בראש השוכך** - אהניח עירובו בכותל קאי, וקתני דהשתא הוי איפכא: דאי למעלה מעשרה הניחו בכותל - עירובו עירוב: שהמגדל אצל הכותל ויכול להביאו אצלו, ואין הפסק ביניהן למטה מעשרה, כגון בטפח תשיעי ורבים מכתפין עליו, והוי רשות הרבים - **אין עירובו עירוב**: דלא מצי מייתי ליה מרשות הרבים לרשות היחיד; **ואמאי, ליימא הואיל ויכול לנטות** המגדל של מקום שביתה **ולא הביאו לתוך רשות הרבים**, דניהוי ראש המגדל כרמלית: דרחב ארבע ואינו גבוה עשר - **נפק ליה מחוץ לארבע אמות** - מרחיק ראש המגדל מן העירוב ארבע אמות ולא מצי למשקליה ולאיתויי לראש המגדל, ונמצא מעבירו ארבע אמות ברשות הרבים! אי נמי: נמצאת שביתתו מתרחקת ארבע אמותיו הראשונות ואין זה מקומו; **מתנא** - חבל, **כוותא** - חלון: אם יש חלון במגדל כנגד מקום שהעירוב שם, ויש חבל קטן בידו וקשור חבל בעירוב מבעוד יום - אפילו כשהוא ברשות הרבים למטה מעשרה וראש השני יהא במגדל - יביאנו אצלו, דכיון דאיגודו בידו - אינו אלא משום שבות כי מייתי ליה מרשות הרבים לרשות היחיד, כדתנן בריש 'המוצא תפילין' [עירובין פ"י מ"ג]: **'היה קורא בראש הגג ונתגלגל הספר מידו**, [רבי שמעון אומר] **אפילו בארץ עצמו - גוללו אצלו, שאין לך דבר שהוא משום שבות עומד בפני כתבי הקודש**, אלמא: היכא דאיגודו בידו - שבות בעלמא הוא, ואתי אליבא דרבי, דאמר: לא גזרו על השבות בין השמשות.)

נתנו בבור אפילו עמוק מאה אמה [עירובו עירוב]:
האי בור, דקאי היכא? אילימא דקאי ברשות היחיד -

(עירובין לד, ב)
פשיטא: רשות היחיד עולה עד לרקיע, וכי היכי דסלקא לעיל הכי נמי דנחתא לתחת (ומאי אפילו בור עמוק עשרה? רשות היחיד היא!)
ואלא דקאי ברשות הרבים? דנתכוון לשבות היכא? אי למעלה - הוא במקום אחד ועירובו במקום אחר הוא; אי למטה - פשיטא: הוא ועירובו במקום אחד?
לא, צריכא (בבור) דקאי בכרמלית (כגון בקעה, דהיינו שדות, דהוי בור רשות היחיד ושפתו כרמלית), ונתכוון לשבות למעלה, ורבי היא, דאמר 'כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות'.

משנה:
נתנו בראש הקנה או בראש הקונדס (פל"ו בלעז [פלוט]), ואינם מחוברים: **בזמן** שהוא תלוש ונעוץ אפילו גבוה מאה אמה - הרי זה עירוב (הואיל ואינו רחב ארבע למטה - לאו רשות היחיד הוה, ואף על גב דלמעלה ארבע, דהא עירוב על גבי מקום ארבע בעינן).
(ובגמרא פריך: והאמרת רישא רבי היא, דאמר: לא גזרו במחובר בין השמשות)

גמרא:
רמי ליה רב אדא בר מתנא לרבא: **'תלוש ונעוץ' - אין, לא תלוש ונעוץ - לא** (תלוש ונעוץ - הוא דהוי עירוב, אבל מחובר - לא הוה עירוב, משום דכי בעי למשקליה משתמש באילן); **מני? - רבנן היא, דאמרי כל דבר שהוא משום שבות גזרו עליו בין השמשות; והא אמרת רישא רבי, רישא רבי וסיפא רבנן?**
אמר ליה: כבר רמי ליה רמי בר חמא לרב חסדא, ושני ליה: רישא רבי וסיפא רבנן.
רבינא אמר: כולה רבי היא, וסיפא - גזירה שמא יקטום (לפי שהקנה רך הוא - איכא למיגזר שמא יקטום כי שקיל ליה; אבל אילן - קשה הוא, ובין השמשות לשמא יעלה ויתלוש לא חיישינן; אבל לקטימת קנה ודאי היא, אידי דרכיכא מיקטמא, ולא שבות הוא אלא מלאכה, דמיחייב משום קוצר).
ההוא פולמוסא (חיל המלך) דאתא לנהרדעא (היה מקום דחוק לתלמידים מפני אנשי החיל); אמר להו רב נחמן: פוקו עבידו כבושי כבשי באגמא (צאו וכפו הקנים זה על זה הרבה כמין כסאות לישב עליהן), ולמחר ניזיל ונתיב עלויהו.
איתיביה רמי בר חמא לרב נחמן, ואמרי לה רב עוקבא בר אבא לרב נחמן: 'תלוש ונעוץ' - אין, לא תלוש ולא נעוץ - לא' (אלמא: קנים - כאילן הן, ואסור להשתמש עליהן)!!
אמר ליה: התם בעוזרדין (שהוקשה כבר הרי הן כאילן, וכי שרינן - בשאינן עוזרדין: בעוד הקנים רכים, דהוו כירק, ובירק לא הזכירו חכמים שבות).
ומנא תימרא דשני לן בין עוזרדין לשאין עוזרדין?
דתניא: 'הקנין והאטדין וההגין' (גירסת רש"י: עוזרדין אטדין והגין - מיני קוצים הן) - מין אילן הן, ואינן כלאים בכרם; ותניא אידך 'הקנים

והקידן והאורבנין (אורשרי"ש [ערבות, ערבי נחל]) - **מין ירק הן, והן כלאים בכרם** - קשיא אהדדי (קנים אקנים) ! אלא שמע מינה כאן בעוזרדין כאן בשאין עוזרדין - שמע מינה.

וקידה מין ירק הוא? והתנן [כלאים פ"א מ"ח]: **'אין מרכיבין פגם** (רוד"א [הפגם הריחני]) **על גבי קידה לבנה, מפני שהוא ירק באילן'!**? אמר רב פפא: **'קידה' לחוד, ו'קידה לבנה' לחוד.**

משנה:

נתנו במגדל ואבד המפתח - הרי זה עירוב. (ובגמרא מפרש לה: וכגון שהמגדל ברשות היחיד, דאי הוה ביה מפתח - לא הוה ביה שום איסור, דהוא ועירובו ברשות היחיד) רבי אליעזר אומר: אם אינו יודע שהמפתח במקומו - אינו עירוב.

גמרא:

ואמאי: הוא במקום אחד ועירובו במקום אחר הוא (נהי דתרווייהו ברשות היחיד נינהו, כיון דלא מצי שקיל ליה - הוה ליה כשני מקומות)? רב ושמואל דאמרי תרוייהו: הכא - במגדל של לבנים עסקינן (שנוח לסותרו, וכדבעי לאוקומי באוירא דליבני: סדורות זו על גבי זו בלא טיט ביניהן, דלאו סתירה היא), ורבי מאיר היא, דאמר: פוחת לכתחילה ונוטל, דתנן [ביצה פ"ד מ"ג, דף לא, ב]: **'בית שמילאהו פירות, סתום ונפחת** (מאילין, אפילו ביום טוב עצמו) - **נוטל ממקום הפחת** (ולא מיתסר משום מוקצה, וסתמא כרבי שמעון); **רבי מאיר אומר: פוחת ונוטל לכתחילה** (כדמוקי לה באוירא דליבני, דלאו סתירת אהל היא) **'** והאמר רב נחמן בר אדא אמר שמואל באוירא דליבני הכא נמי באוירא דליבני.

והא אמר רבי זירא: ביום טוב אמרו, אבל לא בשבת? הכי נמי ביום טוב.

אי הכי, היינו דקתני עלה **'רבי אליעזר אומר: אם בעיר אחד** (המפתח) - **עירובו עירוב** (דאי משכח ליה - מצי מייתי ליה דרך חצירות וגגות וקרפיפות, שכולן רשות אחת הן כרבי שמעון), **ואם בשדה אחד - אין עירובו עירוב** (דאי נמי משכח ליה - לא מצי לאיתויי ליה) **'** (ושלש מחלוקות בדבר: לתנא קמא - בין בעיר בין בשדה עירובו עירוב; דמצי סתור ליה; ולרבי אליעזר דמתניתין - בין בעיר בין בשדה אין עירובו עירוב, דמיסתר לא מצי סתור, ולית ליה דרבי מאיר, ואיתויי נמי לא מצי אי הוה משכח ליה, דלית ליה דרבי שמעון דגגות וקרפיפות רשות אחת הן; ורבי אליעזר דברייתא סבר לה כרבי שמעון, אי נמי: רבי אליעזר דמתניתין לא איירי אלא בשדה, והוא ניהו רבי אליעזר דברייתא), **ואי ביום טוב - מה לי עיר מה לי שדה?**

(עירובין לה, א)

חסורי מיחסר והכי קתני: **'נתנו במגדל ונעל בפניו ואבד המפתח - הרי זה עירוב; כמה דברים אמורים? ביום טוב, אבל בשבת אין עירובו עירוב** (דלא שרו ליה רבנן למיסתר); **נמצא המפתח (בשבת) בין בעיר בין בשדה - אין עירובו עירוב** (דלית ליה דרבי שמעון, והא דרבי שמעון בפרק 'כל גגות'); **רבי אליעזר אומר: בעיר עירובו עירוב, בשדה אין עירובו עירוב**: [ומעירה הגמרא] **'בעיר עירובו עירוב' - כרבי שמעון,** דאמר **'אחד גגות ואחד חצירות ואחד קרפיפות - רשות אחת הן לכלים ששבתו בתוכן'**; **'בשדה - אין עירובו עירוב' - כרבנן.**

רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו: הכא - במגדל של עץ עסקינן: דמר סבר כלי הוא, ואין בנין בכלים ואין סתירה בכלים (ואי בעי סתור ליה), ומר סבר אהל הוא;

ובפלוגתא דהני תנאי, דתנן [זבים פ"ד מ"ג; תוספתא זבים פ"ד מ"ו [צוקרמאנדל]]: **'הקיש** (זב באגרופו) **על גבי שידה תיבה ומגדל - טמאין** (מפני שהסיטן; וכגון שהיה לבוש בית יד דלא מטמא בנגיעה; אי נמי שהקישו בחתיכת עץ שבידו); **רבי נחמיה ורבי שמעון מטהדין' מאי - לאו בהא קמפלגי: מר סבר כלי הוא ומר סבר אהל הוא** (ולא מקבל טומאה)?

אמר אביי: **ותיסברא** (דטעמא משום אהל ולא אהל הוא)? **והתניא: 'אהל וניסט** (שאינו תקוע יפה, וכשמקיש בו ניסט) - **טמא; כלי ואינו ניסט** (ואם כלי הוא, שמחובר ותקוע, או כבד הרבה שאינו ניסט מחמתו) - **טהור'** וקתני **סיפא** (דקמייתא: דהקיש על גבי שידה): **'ואם היו ניסוטיין - טמאים** (אפילו לרבי נחמיה ורבי שמעון, אלמא: טעמייהו לאו משום אהל הוא); **זה הכלל: ניסט מחמת כחו** (שהסיט את הכלי או את האהל ממנו);

שניתקו ממושב משהו) - **טמא**; **מחמת רעדה** (שטפח ברגליו בקרקע, ומחמת ניענוע הקרקע ניסט הכלי, אף על פי שניתק מן הארץ) - **טהור** (דכח כוחו הוא) ' !
 אלא אמר אביי: **דכולי עלמא** (אפילו לרבי נחמיה) **היסט** (ממש) **מחמת כחו** - **טמא** (ואפילו אהל), **מחמת רעדה** - **טהור** (ואפילו הוא כלי), **והכא ברעדה** **מחמת כחו עסקינן** (שהקיש עליהן ממש, ולא נתקן ולא הוסיט, אלא רעדו), **ובהא קא מיפלגי**: **דמר סבר הוי היסט ומר סבר לא הוי היסט**.
 ומתניתין (דעירוב) **במאי מוקמינן לה** (דהא לכולי עלמא אי גדול הוא - אהל הוא, ואמאי עירובו עירוב? אי קטן שאינו מחזיק ארבעים סאה בלח - כלי הוא, ומאי טעמא דרבי אליעזר)?
אביי ורבא דאמרי תרויהו: במנעול וקטיר במתנא (קשור המנעול בחבל) **עסקינן**, **ובעי סכינא למיפסקיה***: **תנא קמא סבר לה כרבי יוסי**, **דאמר 'כל הכלים ניטלין בשבת חוץ ממסר הגדול ויתד של מחרישה'**, **ורבי אליעזר סבר לה כרבי נחמיה**, **דאמר 'אפילו טלית אפילו תרוד אין ניטלין אלא לצורך תשמישן'** (ועיקר תשמישו של סכין לא לחתוך חבלים הוא, אלא לחם ובשר ואוכלין, והכי פליגי: תנא קמא לית ליה דרבי נחמיה, הלכך עירובו עירוב - דפסיק ליה למיתנא, רבי אליעזר אומר: אם בעיר אבד - הרי זה עירוב, דכי מדכר ליה - מייתי ליה דרך קרפפות, ואם בשדה - אינו עירוב, דמיפסיק מנעול לא מצי, כדרבי נחמיה) .
 * (דאי הוה מצי למיפסקיה בידיה - שפיר דמי אפילו לרבי אליעזר, דאין חתיכה אסורה אלא במחובר, אבל הכא - מקלקל הוא, ושרי, כדתניא במסכת ביצה (לא.ב): **'חזתמות שבכלים מתיר ומפקיע וחזותן'**; ואף על גב דהכא אהל הוא, ואמרין התם שבקרקע אסור לחתוך - גזירה דרבנן היא: דמיחזי כסותר - ולא סותר בנין ממש הוא, דהא פתיחת דלת בעלמא הוא; כיון דשבות הוא - לא גזרו עליו בין השמשות.)

משנה :

נתגלגל חוץ לתחום, נפל עליו גל, או נשרף; תרומה ונטמאת מבעוד יום - אינו עירוב (**נתגלגל חוץ לתחום אינו עירוב** - הואיל ויש מביתו שהוא לן שם עד עירובו יותר מאלפים אמה, דממה נפשך כל היכא דקנה שביתה אי בביתו אי בעירובו - לא מצי למיזל ולמשקליה; **נפל עליו גל** - מפרש בגמרא דבעי מרא וחצינא לפנויי, דהויא מלאכה [תולדה דחורש] ולא שבות; **תרומה ונטמאת** - דלא חזיא לא לדידיה ולא לאחריו); **משחשיכה** (כבר קנה עירוב בין השמשות) - **הרי זה עירוב** (ושבת, הואיל והותרה - הותרה);
אם ספק (אם מבעוד יום אם משחשיכה): **רבי מאיר ורבי יהודה אומרים: הרי זה חמר גמל** (דמספקא לן אי קני ליה זה עירוב והכא הוי ביתו, ומהכא יש לו אלפים אמה לכל רוח והפסיד אלפים שמעבר ביתו - או שמא לא קנה עירוב, ומביתו יש לו אלפים לכל רוח ולא קנה לעבר עירובו כלום; ומחמת ספק זה נאסר לילך אלא אלפים אמה שבין ביתו לעירובו, דממה נפשך בהנך משתרי; אבל אלפים שמעירובו ואילך - לא, דילמא לא קנה עירוב, ומביתו ואילך נמי לא - דלמא קנה עירוב, נמצא זה מושכו כאן לילך, וזה מושכו לכאן, כאדם המנהיג חמור וגמל, שהחמור הולך לפניו וזה מנהיגו, והגמל הוא מושך - וצריך לפנות לפניו ולאחריו); **רבי יוסי ורבי שמעון אומרים: ספק עירוב כשר**.
אמר רבי יוסי: אבטולמוס העיד משום חמשה זקנים על ספק עירוב שכשר.

גמרא :

נתגלגל חוץ לתחום:
אמר רבא: לא שנו אלא שנתגלגל חוץ לארבע אמות, אבל לתוך ארבע אמות - הנותן עירובו (הואיל ונתכוין לקנות שם שביתה) **יש לו ארבע אמות** (דהואיל והנהו ארבע אמות מיבלען בתחומא - הוה להו כתחומא, והוי כנותן את עירובו בבית שבסוף התחום: שאפילו הוא אלף אמה - מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה) .

נפל עליו גל וכו' :

קא סלקא דעתא דאי בעי מצי שקיל ליה (וקתני מתניתין 'אינו עירוב' משום טלטול אבנים, דשבות דרבנן הוא); **לימא מתניתין דלא כרבי, דאי כרבי - האמר 'כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו בין השמשות'?!'**
אפילו תימא כרבי; לא, צריכא דבעי מרא וחצינא;
וצריכי: דאי תנא 'נתגלגל' - משום דליתא גביה, אבל נפל עליו גל - דאיתיה גביה - אימא ליהוי עירוב!
ואי תנא 'נפל עליו גל' - משום דמיכסי, אבל 'נתגלגל' - זימנין דאתי זיקא ומייתי ליה, אימא ליהוי עירוב? - צריכא.

'או נשרף... תרומה ונטמאת' למה לי?
תנא 'נשרף' -

(עירובין לה, ב)

להודיעך כחו דרבי יוסי (דאף על גב דאינו בעולם - לא מיתסר); תנא 'תרומה ונטמאת' להודיעך כחו דרבי מאיר (דאף על גב דישנה בעולם ויש לומר 'העמידנה בבין השמשות על חזקתה', וקודם לכן טהורה היתה - אפילו הכי לא אמרין חזקה לקולא).

וסבר רבי מאיר ספיקא לחומרא? והתנן [מקואות פ"ב מ"א]: 'טמא שירד לטבול, ספק טבל ספק לא טבל - ואפילו טבל: ספק טבל בארבעים סאה ספק לא טבל בארבעים סאה, וכן שני מקוואות: באחת יש בה ארבעים סאה ובאחת אין בה ארבעים סאה, וטבל באחת מהן ואינו יודע באיזה מהן טבל - ספיקו טמא; כמה דברים אמורים? - בטומאה חמורה (שניטמא בטומאה המטמאתו מן התורה, כגון באב הטומאה), אבל בטומאה קלה (דרבנן היא), (ואיזו טומאת דברי-סופרים לטמאות אדם?) כגון שאכל אוכלין טמאין ושתה משקין טמאין והבא ראשו ורובו במים שאובין, או שנפלו על ראשו ועל רובו שלשה לוגין מים שאובין, וירד לטבול (משמונה עשרה דבר הן ב'ציאות השבת'), ספק טבל ספק לא טבל ואפילו טבל (יש לומר בו ספק): (כגון): ספק טבל בארבעים סאה ספק לא טבל בארבעים סאה (שהיה מקוה לפנינו ונמצא חסר, ואין אנו יודעים אם בשעת טבילה היה שלם ואחר כך חיסר, או לא), וכן שני מקוואות: באחת יש בה ארבעים סאה ואחת אין בה ארבעים סאה (שאנו בקיאים באחד מהן שלא היו בו ארבעים סאה מעולם) וטבל באחת מהן ואינו יודע באיזה מהן טבל - ספיקו טהור (וסתם משנה רבי מאיר); רבי יוסי מטמא. (ולקמן מקשינן דרבי יוסי אדרבי יוסי.)

קסבר רבי מאיר תחומין דאורייתא נינהו (וספיקא דאורייתא לחומרא).

וסבר רבי מאיר תחומין דאורייתא? והא תנן (בפרק 'כיצד מעברין' (עירובין פ"ה מ"ד דף מ"ב, ה"א): ' (היה מודד ורוצה לסיים תחומי העיר ולעשות שם סימן, ותנן (עירובין פ"ה מ"ד): 'אין מודדין אלא בחבל של חמישים אמה, והגיע לגיא או לגדר משופע ויכול להבליעו בחבל של חמישים אמה - מבליעו', ואף על פי ששפועו מרבה את הדרך ואם היה מודד שיפועו מכאן ועלייתו לעבר השני יש בו מאה או מאתים אמות - לא איכפת לו, הואיל ומשפתו אל שפתו אין יותר מחמישים אמה) אם אין יכול להבליעו (בחבל של חמישים אמה) - בזו אמר רבי דוסתאי בר ינאי משום רבי מאיר: שמעתי שמקדריין בהרים (לא מבליעו בחבל ארוך יותר מחמישים, דהתנן (עירובין פ"ה מ"ד) 'אין מודדין אלא בחבל של חמישים אמה', ולא מודד כל מדרונו כמות שהוא בחבל של חמישים בקרקע חלקה - דאיכא חומרא טפי, אלא מודדו בחבלים קטנים של ארבע אמות, ואוחזין בו שני בני אדם בשני ראשי החבל, התחתון נותן ראש החבל כנגד לבו, והעליון כנגד מרגלותיו, ומשתכרין בכל ארבע אמות כשיעור חצי קומת אדם; ולשון 'מקדריין' - כמו 'נוקבין': דמשוה מדת ההר כאילו הוא נקוב במקום מעמד רגלי העליון, ונמצא לבו במקום שרגליו עומדות עכשיו, וכשנותן החבל עכשיו כנגד מרגלותיו - הוי ליה כאילו נותן אותו כנגד לבו בקרקע חלקה, כדרך כל המודדין) ואי סלקא דעתא תחומין דאורייתא - מי מקדריין? והא אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוא: 'אין מקדריין לא בערי מקלט (דקיימא לן: כשם שהעיר קולטת כך תחומה קולט) ולא בעגלה ערופה (כשבא למדוד הערים שסביבות החלל לידע איזו היא קרובה מכולן - מודד את ההרים ואת הגאיות כמות שהן, ואף על פי שהמדרון מרבה את המדה ומרחיק את העיר), מפני שהן של תורה!?! לא קשיא, הא ידידה הא דרביה; דיקא נמי דקתני 'בזו אמר רבי דוסתאי בר ינאי משום רבי מאיר: שמעתי (רבי מאיר קאמר ליה, 'ושמעתי' - איכא למימר שמעתי מרבותי, ולדידיה לא סבירא ליה) שמקדריין בהרים' - שמע מינה.

ורמי דאורייתא אדאורייתא לרבי מאיר, דתנן [טהרות פ"ו מ"ח]: 'נגע באחד (באדם אחד) כלילה, ואינו יודע אם חי אם מת, ולמחר השכים ומצאו מת: רבי מאיר מטהר (דאמר: אוקמיה אחזקיה, ואתמול חי היה; אלמא: בספיקא דאורייתא ואיכא חזקה לקולא - אזיל רבי מאיר בתר חזקה, ומתניתין נמי ניזיל בתר חזקה, ומעיקרא כי אנח התם - טהור הוא) וחכמים מטמאין, שכל הטמאות כשעת מציאתן!'

אמר רבי ירמיה: משנתנו - שהיה עליה שרץ כל בין השמשות (מתחילתו ועד סופו, דודאי איטמי מבעוד יום, דתחילת בין השמשות מערב שבת הוא).

אי הכי, בהא לימא רבי יוסי 'ספק עירוב כשר' (הא ודאי מבעוד יום איטמי, ומתניתין קתני: מבעוד יום אין עירובו עירוב דברי הכל)?

רבה ורב יוסף דאמרי תרוייהו: הכא - בשתי כיתי עדים עסקינן: אחת אומרת מבעוד יום נטמאה, ואחת אומרת משחשיכה (ובהא פליגי: רבי יוסי סבר: אוקי תרי לבהדי תרי, ואוקי תרומה אחזקה קמייטא, וכי אנחה - טהורה הוא! רבי מאיר סבר: כיון דאיכא כת דמפקא ליה מחזקה, בספיקא דאורייתא לא אזלינן בתר חזקה, אבל בנוגע באחד בלילה, דאין כת מוציאתו מחזקתו - מוקמינן ליה כל הלילה בחזקתו, ובתר שעת מציאתו לא אזלינן, דאיכא למימר השתא הוא דמיית);

(עירובין לו, א)

רבא אמר: (גבי נגע באחד נמי, אפילו יש שני כיתי עדים חלוקות: אחת אומרת קודם שנגע בו מת, ואחת אומרת עכשיו מת - הוי נמי רבי מאיר מטהר, ואפילו הכי לא תיקשי:) **התם תרי חזקי** (לטהר) לקולא (ומשום הכי אזלינן לקולא: דאוקי תרי לבהדי תרי, והעמד מת על חזקתו ראשונה כל הלילה: וחי הוה, ועוד: העמד נוגע על חזקתו ראשונה, וטהור היה), **והכא** (במתניתין) **חדא חזקה לקולא** (דאיכא למימר: העמד תרומה על חזקתה; ומשום חדא חזקה לא מרעינן סהדי, הלכך אזלינן לחומרא). **קשיא דרבי יוסי אדרבי יוסי** (דברייטא דקתני בספק טבל ובספק לא טבל ובטומאה דרבנן אכל אוכלין כו' ורבי יוסי מטמא, ומתניתין קתני ספק עירוב כשר, ואפילו תחומין דרבנן - תיקשי) ! **אמר רב הונא בר חיננא: שאני טומאה הואיל ויש לה עיקר מן התורה** (דיש טומאה מן התורה, ויש להחמיר בספק טבילתה, להכי אחמור רבנן אף בספק טבילת טומאה דרבנן: דלא ליתי לזלזולי בספק טבילת טומאה דאורייתא). **שבת נמי דאורייתא היא** (אתחומין פריך, למימר דתחומין דאורייתא, ורבי עקיבא במסכת סוטה (ל, ב) !

(ומשני:) **קסבר רבי יוסי תחומין דרבנן** (ומשום דלא ליתו לזלזולי בשאר ספיקות דמלאכת שבת ליכא למיגזר, דלא דמו מלאכות לתחומין, אבל טומאות דמו להדי) . **ואיבעית אימא הא דידיה** (דידיה - מחמיר אפילו בספק דרבנן), **הא** (ומתניתין) **דרביה** (אבטולמוס היא); **דיקא נמי דקתני 'אמר רבי יוסי: אבטולמוס העיד משום חמשה זקנים שספק עירוב כשר' - שמע מינה**. **רבא אמר:** התם היינו טעמא דרבי יוסי: העמד טמא על חזקתו ואימא לא טבל (כוליה חזקה, לחומרא - איכא, לקולא - ליכא, אבל מתניתין איכא חזקה לקולא ולחומרא; העמד אדם על חזקת תחום ביתו ואמר לא עירב, העמד תרומה על חזקתה ועירב, ובדרבנן לקולא אזלינן) .

אדרבה! העמד מקוה על חזקתו ואימא לא חסר!? **במקוה שלא נמדד** (גירסת רש"י: שלא נמדדה - מתחילתה, ולא עמדה בחזקת כשרות) .

תניא [תוספתא עירובין פ"ב מ"טז [ליברמן]]: **'כיצד אמר רבי יוסי 'ספק עירוב כשר'?** **עירוב בתרומה** (טהורה ונטמאת משהניחה שם): **ספק מבעוד יום נטמאת ספק משחשיכה נטמאת** (אמרינן: אוקמיה בין השמשות אחזקתיה קמייתא, וטהורה הואי, והשתא משחשיכה הוא דאיטמי), **וכן בפירות** (של טבל): **ספק מבעוד יום נתקנו** (לאחר שהניחן שם) **ספק משחשיכה נתקנו** (ולא קנה עירוב, כדתנן במתניתין **אבל לא בטבל**; ולקמן פריך בהאי: מה חזקת כשרות איכא דמכשר רבי יוסי? דהא איכא למימר 'העמד טבל על חזקתו?' - **זה הוא 'ספק עירוב כשר'**; **אבל עירוב בתרומה ספק טהורה ספק טמאה** (דקודם שהניחה שם נולד לה ספק ולא היה שם חזקת הכשר עירוב מעולם), **וכן בפירות ספק נתקנו ספק לא נתקנו** - **אין זה 'ספק עירוב כשר'**; **מאי שנא תרומה** (דרישא: **ספק מבעוד יום נטמא ספק משחשיכה**), **דאמר 'העמד תרומה על חזקתה' ואימא טהורה היא** (דמכשר רבי יוסי משום חזקה קמייתא) ? **פירות נמי ('ספק מבעוד יום נתקנו ספק משחשיכה') העמד טבל על חזקתו ואימא לא נתקנו** (נוקמיניהו נמי אחזקה קמייתא דטבל הוה, וליפסול) ? **לא, תימא 'ספק מבעוד יום נתקנו' אלא אימא 'ספק מבעוד יום נדמעו ספק משחשיכה נדמעו'** (חולין הוה מעיקרא מתוקנין, ונפלה בהן תרומה ונדמעו; והאי תנא סבר לה כסומכוס דאמר (עירובין כ, ב): אין מערבין לישראל בתרומה, הלכך, אם מבעוד יום נדמעו אף על גב דחזי לכהנים - אין עירובו עירוב; לישנא אחרינא: נדמעו - שנפל לתוכן טבל, דלא חזי אפילו לכהן) .

בעא רב שמואל בר רב יצחק מרב הונא: **היו לפניו שתי ככרות, אחת טמאה ואחת טהורה, ואמר "עירבו לי בטהורה בכל מקום שהיא"** (והניחום שתייהן יחד בסוף התחום, ובככרות של תרומה עסקינן, דאי בחולין - חולין טמאין מותרין הן, דלאו כל אדם אוכל חוליו בטהרה) - **מהו?**

תיבעי לרבי מאיר תיבעי לרבי יוסי: **תיבעי לרבי מאיר:** **עד כאן לא קאמר רבי מאיר התם דליכא טהורה** (ודאית, דשמא מבעוד יום נטמאת), **הכא הא איכא טהורה;** **או דילמא אפילו לרבי יוסי לא קאמר אלא התם, דאם איתא דהיא טהורה ידע לה** (לא מכשר במתניתין אלא משום דאי טהורה היא - הא ידע לה היכא היא, ואיזו היא סעודתו, ומשום ספק טומאה לא מיפסלא, דאמר 'אוקמא אחזקה'), **אבל הכא הא לא ידע לה** (הי ניהו סעודתו) ?

אמר ליה: **בין לרבי יוסי בין לרבי מאיר בעינן סעודה הראויה מבעוד יום** - **וליכא** (ואין עירובו כלום, דאפילו חמר גמל לא הוי: דבשלמא מתניתין - סעודה הראויה הואי, והשתא הוא דאייליד בה ספק) .

בעא מיניה רבא מרב נחמן : (אמר על ככר אחת בערב שבת) : "ככר זה היום חול ולמחר קדש", ואמר "עירבו לי בזה" ("היום יהא חול ולמחר יהא קדש", ועירב שלוחו בה) - מהו (הואיל ובין השמשות ספק הוא, חיישין דילמא קודם קניית עירוב חל עליה הקדש, ואין מערבין בהקדש, או לא אמרין הכי) ?
 אמר ליה : עירובו עירוב ;
 "היום קדש ולמחר חול" (על מעות שיש לי בבית) , ואמר "עירבו לי בזה" - מהו (מי אמרין: כי מטא בין השמשות נפק ליה מקדושתיה וקנה עירוב, או לא) ?
 אמר ליה : אין עירובו עירוב .
 מאי שנא (הא בין השמשות ספיקא הוא, מאי שנא הכא לקולא והכא לחומרא) ?
 אמר ליה : לכי תיכול עליה כורא דמלחא (לכשתמדוד כור של מלח על דבר זה ותתנהו לי, אומר לך טעמו) ! "היום חול ולמחר קדש" (ובין השמשות דקניית עירוב ספיקא הוא) - מספיקא לא נחתא ליה קדושה (ומספיקא לא תפקיה ממילתיה קמייטא) ; (וכן סיפא) : "היום קדש ולמחר חול" - מספיקא לא פקעא ליה קדושתיה מיניה !

תנן התם [טבול יום פ"ד מ"ד] : 'לגין טבול יום שמלאו מן החבית של מעשר (ראשון) טבל' (שהיה עדיין טבל: שלא הפריש הלוי ממנה תרומת מעשר, והרי הוא במיתה בעודו טבל, ואפילו לכהנים, ולא חזי לעירוב; ולגבי לגין טבול יום בעודו טבל לא פסיל, דטבול יום מותר בנגיעה לחולין ולמעשר, ואף על גב דפתיכא ביה תרומה שלא הורמה), ואמר "הרי זה תרומת מעשר לכשתחשך" (ואמר "הרי זה שבגין תרומת מעשר על החבית לכשתחשך", ויעריב שמשו שתהא כשרה לתרומה) - דבריו קיימין (והתרומה טהורה), ואם אמר "עירבו לי בזה" לא אמר כלום (הואיל וכי מטא בין השמשות אכתי טבל הוה) ; אמר רבא : זאת אומרת סוף היום (תחילת בין השמשות, שהוא סוף היום של ערב שבת) קונה עירוב (וסוף היום אכתי טבל הוא) ,

(עירובין לו, ב)
 דאי סלקא דעתך תחילת היום (של שבת, דהיינו: סוף בין השמשות) קונה עירוב, אי אמר "עירבו לי בזה" אמאי לא אמר כלום ?
 אמר רב פפא : אפילו תימא תחילת היום קונה עירוב, כְּעִינָן סעודה הראויה מבעוד יום וליכא .

משנה :
 מתנה אדם על עירובו (מניח אדם שני עירובין, אחד לסוף אלפים למזרח ביתו ואחד לסוף אלפים אמה למערב ביתו) ואומר : "אם באו נכרים מן המזרח (וצריך אני לברוח מפניהם) - עירובי למערב (יקנה לי עירובי שבמערב, ויהיו לי במערב ביתי ארבעת אלפים אמה, אף על גב דלא אתו עד למחר - אמרין: יש ברירה, דבין השמשות קנה לו עירובו דאידין גיסא) ; מן המערב - עירובי למזרח ; אם באו לכאן ולכאן - למקום שארצה אלך ; לא באו לא לכאן ולא לכאן - הריני כבני עירי (אלפים מעירי לכל רוח, ואין צריך להשתכר כאן ולהפסיד כאן) ; "אם בא חכם מן המזרח (חוץ לתחום עירי, ורוצה אני ללמוד תורה מפיו ועכשיו איני יודע לאיזה צד יבא, ולמחר אשמע מבני אדם הבאים משם לכאן על ידי עירוב) - עירובי למזרח ; מן המערב - עירובי למערב ; בא לכאן ולכאן - למקום שארצה אלך ; לא לכאן ולא לכאן - הריני כבני עירי" .
 רבי יהודה אומר : אם היה אחד מהן רבו (אם באו לכאן ולכאן, ואחד מהן רבו) - הולך אצל רבו (ולא אצל חכם, דקים לן בגווייה דבשעת קניית עירוב דעתיה למקני ליה ההוא עירוב דלצד רבו, ומיהו איהו הוא דלא ידע לאיזה מן הצדדין יבא, והשתא דידע - להתם לייזיל), ואם היו שניהן רבותיו - למקום שירצה ילך .

גמרא :
 כי אתא רבי יצחק (אייתי מתניתא בידיה ד) תני איפכא (בורח מן החכם, ומתנה: אם בא חכם למזרח - עירובו למערב כו', ולגבי נכרים תני דלהווא צד דליתו נכרים לקני עירוביה) ; כולה מתניתין קשיא נכרים אנכרים קשיא חכם אחכם ! ?
 נכרים אנכרים לא קשיא : הא בפרהגבנא (גבאי המס ובורח מפניהם) הא במרי דמתא (צריך הוא לפייס או לצעוק) ; חכם אחכם לא קשיא : הא במותיב פירקי (לדרוש ברבים: דעת האדם לילך ולשמוע) הא במקרי שמע (כלומר: מלמדי תינוקות להתפלל, ומתניתין דרבי יצחק בדאתו בי תרי, חד להאי גיסא וחד להאי גיסא, ומתניתין אדמותיב פירקי קאי, והכי קאמר: בא מותיב פירקי למזרח, או בא לכאן ולכאן דתרווייהו מותיבי פירקי - למקום שארצה אלך, ולכשיברור לו למחר אמרין 'הוברר הדבר דבשעת קניית עירוב דעתיה אההוא חכם הוה'; ודרבי יצחק קאי

אמקרי שמע, והכי קאמר: בא מקרי שמע למזרח - עירובי אדמותיב פירקי למערב, בא מקרי שמע למערב - עירובי אדמותיב פירקי למזרח, בא לכאן ולכאן, תרויהו מותיבי פירקי או שניהן שוין - למקום שארצה אלך; כך שמעתי) .

רבי יהודה אומר אם היה אחד מהן נרבו - הולך אצל רבו, ואם היו שניהן רבותיו - למקום שירצה ילך:] :
ורבנן (דפליגי אדורי יהודה, דאפילו אחד מהן רבו ילך לאיזה שירצה) ?
זימנין דניחא ליה בחבריה טפי מרביה (ויש לומר ברירה אף כאן) .

אמר רב: ליתא (אינה עיקר) למתניתין (דקתני לרבי יהודה דיו שניהן רבותיו - למקום שירצה לילך, אלמא אית ליה לרבי יהודה ברירה, דהא עירוב - מאתמול קנה, ואיהו השתא הוא דקא בריר ליה, ואמרין: הוברר הדבר דמאתמול נמי דעתיה להאי הוה), מדתני איו 'רבי יהודה אומר: אין אדם מתנה על שני דברים כאחד' (לומר "בא לכאן ולכאן למקום שארצה אלך", דאין ברירה), אלא (אלא על אחד ואינו יודע להיכן יבא יכול להתנות ולומר "בא חכם למזרח כו') אם בא חכם למזרח - עירובו למזרח, ואם בא חכם למערב - עירובו למערב, אבל לכאן ולכאן - לא' .

מאי שנא לכאן ולכאן, דלא (דתלה עצמו לומר באיזה שארצה אלך, דלא שרי רבי יהודה) ?
- דאין ברירה (דכי בריר למזרח, אמרין 'שמא אתמול, כי קנה עירוב - לאו דעתיה אהך הוה, אלא אאידיך) ? למזרח למערב נמי (בשלא בא אלא אחד) אין ברירה (וקא סלקא דעתך השתא דבין השמשות עדיין לא בא חכם למזרח, שעדיין היה רחוק מן העירוב ששה אלפים פחות שתי אמות, ומשחיכה הלך אלפים ונכנס לתוך ארבעה אלפים של עיר, וזה שהניח עירובו ותלה בדעת החכם, ואמר "אם יבוא למזרח - עירובי למזרח, ואם לא יבא לא לכאן ולא לכאן הרניי כבני עירי ולא יהא עירוב", ולמחר שמע שבא למזרח - מי יאמר דבשעת קניית עירוב היה דעת החכם ליכנס לתוך ארבעה אלפים של עיר? דילמא לא היה בדעתו לזוז, ולא קנה עירובו של זה, ורבי יהודה, קאמר דקני, דאמרין: הוברר הדבר דסופו הוכיח שבין השמשות היה דעתו לכאן) !

אמר רבי יוחנן: (מתניתין בהכי עסקין:) וכבר בא חכם (שבא חכם כבר קודם בין השמשות, אבל זה לא היה יודע להיכן בא, או אם בא או לא, ולמחר כשנשמע לו - גלויי מילתא בעלמא הוא: איגלאי מילתא דההוא עירוב קנה, ואין זו סמך על ברירת ספק, אלא קנייה ודאית - שהרי אמר לצד החכם יקנה לי העירוב, והחכם כבר בא קודם קניית העירוב, וקנה) .

אדרבה! ליתא לדאיו, ממתניתין עיקר, וההיא ברייתא היא! :
לא סלקא דעתך (לאפוקי לההיא דאיו), דהא שמעינן ליה לרבי יהודה דלית ליה ברירה, דתנן [הרישא - דמאי פ"ז מ"ד; מ"דברי רבי מאיר; נמצא רק תוספתא דמאי פ"ח מ"ז]: 'הלוקח יין מבין הכותים' (קודם שגזרו על יינם, כדמפרש בשחיטת חולין, וסתם כותים לא מפרשי תרומה, ואין לזה כלים להפריש לתוכן תרומה ומעשר) -

(עירובין לז, א)

אומר: "שני לוגין שאני עתיד להפריש (תרומה מן המאה) - הרי הן (בתוכו) תרומה, עשרה - מעשר ראשון, תשעה - מעשר שני, ומיחל (מעשר שני שהוא יכול לתקן, מיד, בלא הפרשה: לאחר שקרא עליו שם - יחללנו בכל מקום שהוא על המעות) ושותה מיד (ולאחר זמן יפריש התרומה והמעשר, ואמרין: הוברר הדבר שזהו תרומה), דברי רבי מאיר; רבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון אוסרין (קא סלקא דעתך השתא דטעמייהו משום דקסברי אין ברירה) .

עולא אמר: ליתא לאיו ממתניתין, ואלא הא דקתני 'רבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון אוסרין' - עולא זוזי (זוגי) זוזי (זוגי) קתני: 'דברי רבי מאיר ורבי יהודה; רבי יוסי ורבי שמעון אוסרין' .

וסבר רבי יוסי אין ברירה? והתנן [קנינים פ"א מ"ד]: 'רבי יוסי אומר: שתי נשים שלקחו את קיניהן בעירוב (בשותפות), או שנתנו קיניהן לכהן - איזהו שירצה כהן יקריב עולה ולא יזהו שירצה יקריב חטאת (לאיזה מן הקניין שירצה - שתי הפרידות יקריב עולות לשתי הנשים, ואת קן האחת יקריב שתייהן חטאות לשתי הנשים, וכל שכן אם בא לחלק כל קן וקן פרידה לעולה ופרידה לחטאת דשפיר דמי)' (אלמא: מדקא אמר שמונת ליקח קיניהן בעירוב - מכלל דיש ברירה [כ'לומר]: דאמרין: הוברר הדבר שזו הפרידה שהקריב לשמה של זו - שלה היא, דשם בעלים בעינן, דאי אין ברירה - איכא למימר חטאת ועולה שהקריב לה - לא שלה היו אלא של חברתה, וקרוב הקרב בשנוי בעלים קיימא לן בפסחים (סג) ובזבחים (בא) דאינו עולה לבעלים, וכל שכן בחטאת שלא לשמה או שלא לשם בעליה - לגמרי מיפסלא, וקביעות שם בעלים אינו תלוי בכהן) .

אמר רבה: התם כשהתנו (הנשים ביניהן: שכל מי שיקריב הכהן לשמה - יהא שלה) .
אי הכי מאי למימרא (כיון דמדעת כהן תלוי) ?

קא משמע לן כדרב חסדא, דאמר רב חסדא: 'אין הקינין' (של כל מחוסרי כפרה) מתפרשות (איזו עולה ואיזו חטאת) -

(עירובין לו, ב)

אלא אי בלקיחת בעלים (שאמרו בשעת לקיחה "זו אני לוקח לעולה וזו לחטאת") אי בעשיית כהן' (אבל אם לקחום סתם ואחר כך קרא עליהן שם - אין השם חל עליהן, ויכול הכהן לשנותן, וקרא דריש רב חסדא בסדר יומא: ולקחה שתי תורים או שני בני יונה אחד לעולה ואחד לחטאת וקריא יב, ח) וכתב גבי כהן ועשה הכהן את האחד חטאת והאחד עולה [ויקרא טו, ג] אלמא: אין שם עולה וחטאת חל עליהן אלא בלקיחה או בעשייה); (קא משמע לן כדרב חסדא - שאף על פי שהיה כל קן וקן בפני עצמו, אלא שלקחום ביחד, וסלקא דעתך אמינא על כרחו מכל קן צריך לעשות חטאת ועולה, ולא יוכל לעשות מן הקן האחד שתי עולות לשתי הנשים, ומקן השני שתי חטאות, דלאו אדעתא דהכי יהבינהו - קא משמע לן: כיון דלא אקבעינהו בהדיא בשעת לקיחה, לאמר "פרידה זו חטאת ופרידה זו עולה" - אפילו קבעום לאחר לקיחה, יכול הכהן לעשות כמה שירצה).

ואכתי סבר רבי יוסי אין ברירה? והתניא: 'עם הארץ שאמר לחבר (שהיה חבר הולך לשוק ליקח לו ירק לעצמו, ואמר לו עם הארץ): "קח לי אגודה אחת של ירק או גלוסקא אחת - אינו צריך לעשר" (אין צריך חבר לעשר דמאי מאותה שנתן לעם הארץ - אף על פי שלקח שלו ושל עם הארץ סתם, ולא פירש כשקנאן "זה לי חה לעם הארץ" והוא מעם הארץ לקחן) - דברי רבי יוסי (יש ברירה כשנותנו לעם הארץ - שזו לצורכו לוקחה, ואין חבר זה מוכרה לו); וחכמים אומרים: צריך לעשר (דאין ברירה, ויש לומר: זו לצורך חבר לוקחה, והוא חוזר ומחליפה לעם הארץ, וחבר אינו רשאי למכור לעם הארץ דבר שאינו מתוקן) '!! איפוך.

תא שמע: 'האומר "מעשר שיש לי בביתי מחולל על סלע שתעלה בידי מן הכיס", רבי יוסי אומר מחולל (וכי סליק סלע בידה - אמרינן יש ברירה שזה שחילל מעשר שני עליה; דאי אין ברירה - לא אמר מידי! אלא אמרינן דהא סלע דסלקא בידה השתא לא הוה דעתיה להחליף, ואישתכח דקא אכיל מעשר שני בלא פדיה) '!! איפוך, אימא 'רבי יוסי אומר: לא חילל'.

ומאי חזית דאפכת תרתי (אגודה וחילול) מקמי חדא (יין מבין הכותים)? איפוך חדא מקמי תרתי!

הא ודאי איפכא תניא, דקתני סיפא (דהך דחילול): 'ומודה רבי יוסי באומר "מעשר שיש לי בתוך ביתי יהא מחולל על סלע חדשה שתעלה בידי מן הכיס" (ואין שם אלא היא) " (ולקמן פריך: מאי 'תעלה')? - שחילל (דכיון דאין שם חדשה אלא היא, מנכרא מלתא) ' ; מדקאמר הכא 'שחילל' - מכלל דהתם לא חילל!

האי 'סלע חדשה' - היכי דמי?: אי דאיכא תרתי תלת (חדשות), די ש ברירה - היינו קמייטא (ואמאי חילל)! אלא דליכא אלא חדא, מאי 'תעלה'?

אידי דתני רישא 'תעלה', תנא סיפא נמי 'תעלה'. אמר ליה רבא לרב נחמן: מאן האי תנא (דבעי למימר) דאפילו בדרבנן לית ליה ברירה (אפילו בעירוב, דמדרבנן הוא), דתניא: 'אמר לחמשה "הריני מערב על איזה מכם שארצה, רציתי ילך לא רציתי לא ילך", רצה מבעוד יום - עירובו עירוב; משחשיכה - אין עירובו עירוב' (דילמא בין השמשות לא הוה דעתיה להאי) ' ;

אישתיק ולא אמר ליה ולא מידי. ולימא ליה: תנא דבי איו הוא (אליבא דרבי יהודה, דבעירוב נמי קאמר אין ברירה) ? לא שמיע ליה (ומהנך תנאי דלעיל לא מצי אמר, דכולהו מילי דאורייתא נינהו).

רב יוסף אמר: תנאי שקלת מעלמא? תנאי היא, דתניא: 'הריני מערב לשבתות של כל השנה, רציתי אלך לא רציתי לא אלך' (היה מונח עירובו בסוף אלפים למזרח במקום המשתמר, והרי הוא מניחו שם עכשיו לכל השנה כולה, שבשבת שירצה יקנה לו עירובו ובשבת שלא ירצה יהיה כבני עירו ולא יקנה לו העירוב להפסידו אלפים אמה שבמערב) - רצה מבעוד יום עירובו עירוב; משחשיכה - רבי שמעון אומר: עירובו עירוב (ויש ברירה, דבין השמשות דעתיה הכי הוה), וחכמים אומרים אין עירובו עירוב'.

והא שמעינן לרבי שמעון (גבי יין הבא מבין הכותים) דלית ליה ברירה, קשיא דרבי שמעון אדורבי שמעון? - אלא איפוך. מאי קשיא? דילמא כי לית ליה לרבי שמעון ברירה - בדאורייתא, אבל בדרבנן אית ליה?

קסבר רב יוסף מאן דאית ליה ברירה - לא שנא בדאורייתא לא שנא בדרבנן - אית ליה, ומאן דלית ליה ברירה, לא שנא בדאורייתא ולא שנא בדרבנן לית ליה.

רבא אמר: שאני התם, דבעינן ראשית - ששיריה ניכרין' (טעמא דרבי שמעון בן- לאו משום דאין ברירה הוא, דאית ליה ברירה, אלא משום דקרייה רחמנא לתרומה 'ראשית דגן ותירוש' [דברים יח, ד] - מכלל שתהא מובדלת תרומה משיריה בשעה שקורא עליה שם: שתהא היא נראית ראשית, ואלו שיריה).

אמר ליה אביי: אלא מעתה, *היו לפניו שני רמונים של טבל ואמר "אם ירדו גשמים היום יהא זה תרומה על זה, ואם לא ירדו גשמים היום יהא זה תרומה על זה", הכי נמי בין ירדו בין לא ירדו דאין בדבריו כלום (הואיל ובשעת קריאת השם אינו ניכר איזו תרומה ואיזו שיריה, דהא הכא גבי יין ניכרין שיריה לאחר זמן כי הכא, וקאסר רבי שמעון)!! וכי תימא הכי נמי - והתנן [תרומות פ"ג מ"ה, בשנויים]: 'האומר: "תרומת הכרי הזה ומעשרותיו בתוכו" (באמצעותו תהא תרומתו כדי שיעור תרומה, ומעכשיו תהא להחזיר סביביו) ותלומת מעשר זה בתוכו" - רבי שמעון אומר: קרא השם (ותרומת מעשר בתוכו - מילתא אחרייתא היא, כלומר: או אם היה כרי של מעשר, ואמר תהא תרומת מעשר שלו בתוכו - קרא שם, ועד עכשיו, אם אכל ממנו לא היה בו אלא איסור של טבל, ומעתה אם אכלו - לוקה עליו משום תרומה ומשום מעשר שני חוץ לירושלים, ואם ניטמא ואכלו - חייב משום אוכל תרומה בטומאה) ' שאני התם דאיכא סביביו (שיריה ניכרים, דאיהו בתוכו קאמר); * (בהדיא הוי ליה למיפרך מהא דלקמן, דתנן: תרומת הכרי כו', אלא הלכתא דעלמא נקט, כלומר: אם באתה לדרוש ברבים אליבא דרבי שמעון - אתה דורש על אחד שהיו לפניו שני רמונים כו') ואיבעית אימא: כדקתני טעמא [תוספתא דמאי פ"ח מ"ז [ליברמן]]: 'אמרו לו לרבי מאיר: אי אתה מודה שמא יבקע הנוד ונמצא זה שותה טבלים למפרע? אמר להן: לכשיבקע (נענין בדבר לאוסרו, כלומר: דלא חיישינן להכי, דלא שכית, דאי בעי מסר ליה לשומר)!' (ואיבעית אימא רבי שמעון אית ליה ברירה, וגבי יין דקאסר - לאו משום דקסבר אין ברירה, אלא כדקתני טעמא: שמא יבקע הנוד קודם שיפריש הימנו, ונמצא ששתה טבלין למפרע! דבשלמא כי מפריש לה לאחר זמן - איכא למימר הך דמטא השתא לחלק כהן יש ברירה, דמעיקרא בתוך הנוד נמי ידידיה הואי משעת קריאת שם, וחולין שתה, אבל כי בקע הנוד ולא איברר לה תרומה מיניה - מאי ייש ברירה? איכא למימר: הא אפילו לבסוף לאו לכלל תרומה אתאי?!) ולמאי דסליק אדעתין מעיקרא דבעינן 'ראשית - ששיריה ניכרין' - מאי קאמרי ליה? הכי קאמרי ליה: לדידן בעינן 'ראשית - ששיריה ניכרין'; לדידן

(עירובין לח, א)

אי אתה מודה שמא יבקע הנוד ונמצא שותה טבלים למפרע? אמר להן: לכשיבקע.

משנה:

רבי אליעזר אומר: יום טוב הסמוך לשבת, בין מלפניה ובין מלאחריה, מערב אדם שני עירובין (אם היה צריך יום ראשון לילך לכאן, ויום שני לילך לכאן, יכול לערב למזרח ולמערב ערב יום טוב הראשון), ואומר: "עירובי בראשון למזרח ובשני למערב" (ואומר: "עירובי של מזרח יקנה לי היום לצורך מחר, ועירובי של מערב יקנה לי בבין השמשות דלמחר לצורך יום שני"; דקסבר רבי אליעזר: שבת יום טוב - לאו כחד יומא אריכא נינהו, אלא שתי קדושות, ולכל חד יומא אית ליה חדא שביתה, ובכל חדא מיקניא ליה שביתה לאיזה צד שירצה, ובין השמשות דקמא - לדידיה הוא דקני, ולא ליום שני), "בראשון למערב ובשני למזרח", "עירובי בראשון ובשני כבני עירי", "עירובי בשני ובראשון כבני עירי" (כלומר: ואם לא היה רוצה לילך אלא באחד מן הצדדין ביום ראשון, ובשני אין צריך לזוז מתחומו לא לכאן ולא לכאן, ואינו רוצה להפסיד לא אלפים של תחומו מכאן - יערב עירוב אחד לצד שהוא רוצה לילך בו ביום ראשון, ויאמר: עירובי זה יקנה לי לצורך מחר, ובשני הריני כבני עירי שלא עירבו, או אם היה צריך לילך בשני ולא בראשון יאמר: עירובי זה יקנה לי בין השמשות של מחר, ובראשון אהיה כבני עירי);

וחכמים אומרים: או מערב לרוח אחת (לצורך שני ימים) או אינו מערב כל עיקר (אפילו לצד אחד, להיות באחד מן הימים כבני עירי), או מערב לשני ימים (ובגמרא פריך: היינו 'לרוח אחת') או אינו מערב כל עיקר; כיצד יעשה? מוליכו (השליח) בראשון (ערב יום טוב שלפני השבת) ומחשיך עליו (עד שיקנה העירוב), ונוטלו ובא לו (שמא יאבד, ושוב אין לו עירוב בשני, כדקתני: נאכל עירובו בראשון וכו'); (וחזר ומוליכו) בשני, מחשיך עליו ואוכלו ובא לו, ונמצא משתכר בהליכתו (כלומר: קנה לו הליכה ליום מחר) ומשתכר בעירובו (שאוכלו; וביום טוב אחר שבת דלא אפשר בהכי - מוליכו בראשון, וחזר והולך שם בשני לראות אם קיים עירובו, ומחשיך עליו, ואם רצה - יאכלנו אחרי כן); נאכל בראשון - עירובו לראשון ואין עירובו לשני.

אמר להם רבי אליעזר: מודים אתם לי שהן שתי קדושות (דקאמריתו אין עירוב לשני: דאי קדושה אחת - הוה ליה כחד יומא אריכא, ויקנה בין השמשות של ראשון לשניהן, וכיון דשתי קדושות הן - יכול לערב נמי לשתי רוחות) .

גמרא:

'לרוח אחת' (דקתני מתניתין) מאי ניהו? - לשני ימים (פשיטא דלשני ימים קאמר, בניחותא); 'לשני ימים' (דקתני) מאי ניהו? - לרוח אחת (פשיטא לי דלרוח אחת קאמר, ואם כן תרתי למה לי), היינו קמייטא! הכי קאמרי ליה רבנן לרבי אליעזר: אי אתה מודה שאין מערבין ליום אחד, חציו לצפון וחציו לדרום (דמערב לרוח אחת, או אינו מערב כל עיקר)?

אמר להן: אבל (אמת, כמו אבל שרה ומתרגם קושטא (בראשית יז, יט)); כשם שאין מערבין ליום אחד חציו לדרום וחציו לצפון - כך אין מערבין לשני ימים יום אחד למזרח ויום אחד למערב (לשני ימים נמי: או מערב כמו ליום אחד, או אינו מערב כל עיקר) .

ורבי אליעזר?

התם קדושה אחת, הכא שתי קדושות.

אמר להן רבי אליעזר: אי אתם מודים שאם עירב ברגליו ביום ראשון (שלא היה לו פת לשגר על ידי שליח ולערב, והלך הוא בעצמו וישב לסוף אלפים אמה עד שקדש עליו היום, וקנה שביתה, וחדר ולן בביתו) - מערב ברגליו ביום שני (צריך לערב ברגליו אף בשני, ואינו יכול לצאת בשני חוץ לתחום על ידי קנייה הראשונה, או אם נאכל עירובו המערב בפת ונאכל עירובו ביום ראשון לאחר שקנה העירוב, אי אתם מודים לי שאינו יוצא עליו בשני על ידי אותה קנייה); נאכל עירובו ביום ראשון - אין יוצא עליו ביום שני? אמרו לו: אבל!

(רבי אליעזר קמהדר לה, וקאמר:) הא לאיי (ודאי אף לדבריכם) שתי קדושות הן? (ולא גרסינן 'לאיי אפנויי מופני' - דאינו דורש לא פסוק ולא גזירה שוה, דבכולי התלמוד 'הן' תרגום של 'לאיי').

ורבנן?

ספוקי מספקא להו (בשבת ויום טוב, אי קדושה אחת ניהו אי שתי קדושות), והכא לחומרא (דאין יכול לערב לשני רוחות, דלמא חדא קדושה היא) והכא לחומרא (דאי נאכל בראשון - דאין עירוב לשני, דלמא שתי קדושות הן) .

אמרו לו לרבי אליעזר: (אם לא עירב בין השמשות של ערב יום טוב, והוצרך לצאת בשבת) אי אתה מודה שאין מערבין בתחילה מיום טוב לשבת (אלמא קדושה אחת היא, והרי הוא כיום אחד: שאינו יכול לערב בחצי היום אם לא עירב בין השמשות)? אמר להן: אבל!

הא לאיי קדושה אחת היא!

ורבי אליעזר?

התם משום הכנה (שמכין מיום טוב לשבת, ולא משום טעמא דחד יומא הוא) .

תנו רבנן [תוספתא עירובין פ"ד מ"ב (ליברמן)]: 'עירב ברגליו ביום ראשון - מערב ברגליו ביום שני; נאכל עירובו ביום ראשון - אין יוצא עליו ביום שני' (והרי הוא כבני עירו, דודאי שתי קדושות הן, ואין עליו חשש ספק), דברי רבי [גירסת התוספתא: דברי רבי מאיר]; רבי יהודה אומר:

(עירובין לח, ב)

הרי זה חמר גמל (דלמא חדא קדושה היא וקנה עירוב לשני ימים, והפסיד אלפים שכנגד עירובו וכאן לא קנה כלום אלא אלפים שהיו לו בלא עירוב, ודלמא שתי קדושות הן ולא קנה עירובו אלא ליום אחד, ודינו להיות בשני עירו ואין לו כאן אלא אלפים, וממה נפשך בהנך אלפים אמה משתרי); רבן שמעון בן גמליאל ורבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומרים: עירב ברגליו בראשון - אין מערב ברגליו בשני (אין צריך לערב, דודאי קדושה אחת ניהו וכחדא יומא אריכא הוי); נאכל עירובו ביום ראשון - יוצא עליו בשני.

אמר רב: הלכה כארבעה זקנים הללו, ואליבא דרבי אליעזר, דאמר שתי קדושות הן; ואלו הן ארבעה זקנים: רבן שמעון בן גמליאל, ורבי ישמעאל ברבי יוחנן בן ברוקה, ורבי אלעזר ברבי שמעון ורבי יוסי בר יהודה סתימתאה; ואיכא דאמרי חד מינייהו רבי אלעזר (כל 'רבי אלעזר' סתם בתלמוד שהוא תנא - רבי אלעזר בן שמוע הוא) ומפיק רבי

יוסי בר יהודה סתימתאה (סתימתאה קרי כל מי שראה רבי דבריו במקומות הרבה ושנאן
 במשנה סתם);
 והא רבן שמעון בן גמליאל ורבי ישמעאל בר רבי יוחנן בן ברוקה
 איפכא שמעינן להו (לעיל)?
 איפוך.
 אי הכי היינו רבי?
 אימא 'וכן אמר רבן שמעון בן גמליאל וכו' (נאכל עירובו בראשון - אין יוצא
 עליו בשני)'.
 וליחשוב נמי רבי (דשמעין ליה לעיל בהדיא)?
 רבי תני לה ולא סבר לה (ולדברי רבי אליעזר קאמר).
 רבנן (הנך רבן שמעון ורבי ישמעאל) נמי תנו לה (דקתני 'וכן', דלמא תנו לה) ולא
 סברי לה?
 רב גמרא גמיר לה (מרביה, דהנך ארבעה זקנים סבידא להו כרבי אליעזר, אבל רבי תני ולא סבר
 לה).

כי נח נפשיה דרב הונא, עייל רב חסדא למירמא דרב אדרב: מי
 אמר רב הלכה כארבעה זקנים ואליבא דרבי אליעזר, דאמר שתי
 קדושות הן? והא איתמר 'שבת ויום טוב, רב אמר: נולדה בזה
 אסורה בזה'?!
 אמר רבה: התם משום הכנה, דתניא: 'והיה ביום הששי והכינו את אשר
 יביאו והיה משנה על אשר ילקטו יום יום': חול מדין לשבת וחול מדין ליום טוב,
 ואין יום טוב מדין לשבת ואין שבת מדינה ליום טוב.
 אמר ליה אביי: אלא הא דתנן 'כיצד הוא עושה מוליכו בראשון
 ומחשיך עליו ונוטלו ובא לו בשני מחשיך עליו ואוכלו ובא לו'
 - הא קא מדין מיום טוב לשבת?
 אמר ליה רבה: מי סברת סוף היום קונה עירוב (של ערב שבת קונה עירוב,
 דהוי יום טוב מדין לשבת)? תחלת היום קונה עירוב, ושבת מדינה לעצמה.
 אלא מעתה יערבו בלגין (לגין טבול יום, דתנן לעיל בפירקין (עירובין לו,א) שמילאהו מן החבית
 של טבל, ואמר "הרי זה תרומת מעשר" - לכשתחשך דבריו קיימין, ואם אמר "עירבו לי בה" - לא אמר כלום,
 אלמא: סוף היום קונה עירוב, ואכתי טבל הוא)?
 כְּעִינָן סעודה הראויה מבעוד יום, וליכא.
 אלא הא דתנן 'רבי אליעזר אומר: יום טוב הסמוך לשבת, בין
 מלפניה ובין מלאחריה, מערב אדם שני עירובין' (וקא סלקא דעתך: זה לסוף
 אלפים למזרח וזה לסוף אלפים למערב, וכי קנה לו יום ראשון למזרח, אי הוה בעי למיזל למערב העיר פסיעה
 אחת - לא מצי אזיל, דממקום עירובו יש לו אלפים אמה לכל רוח והרי מעירובו ועד עירו הוי אלפים; וכל
 עירו מיהא מצי אזיל דכולה לדידיה: כיון דלן בה - כארבע אמות דמיא ליה, אבל טפי - לא מצי אזיל ליה) -
 (והיכי קני ליה עירוב דבמערב בבין השמשות) הא בעינן סעודה הראויה מבעוד יום
 וליכא (והא אי הוה בעי למיזל ומיכליה מבעוד יום - לא מצי אזיל)?
 מי סברת דמנח ליה בסוף אלפים אמה לכאן (דתו לית ליה לצד שכנגדו ביום ראשון
 כלום) ובסוף אלפים אמה לכאן? לא, דמנח ליה בסוף אלף אמה לכאן
 ובסוף אלף אמה לכאן (דלא הוה צריך למיזל לא בראשון ולא בשני אלא שלשה אלפים, ונתן
 עירובו בסוף אלף לכל צד; הילכך: ביום ראשון אף על פי שקנה עירובו למזרח - יכול לילך אצל עירובו
 במערב, דהא ממקום עירובו שבמזרח עד עירוב שבמערב - אלפים הוא דהו).
 אלא הא דאמר רב יהודה 'עירב ברגליו יום ראשון - מערב ברגליו
 יום שני; עירב בפת ביום ראשון - מערב בפת ביום שני' (לקמן מפרש:
 באותו פת)', הא קא מדין (כשמערב ברגליו בשני) מיום טוב לשבת? (בשלמא מערב
 בשני בפת - תרצת דתחילת היום קונה עירוב, ועירוב דפת - שתיקה ממילא קני, אלא עירב ברגליו: סלקא
 דעתך דבעי למימר "שביתתי במקומי", ולא מצי לכיין תחילת היום, ובעי למימר מבעוד יום, ואישתכח דמכין
 באמירתו מיום טוב לשבת!?)
 אמר ליה: מי סברת דאזיל ואמר מידי? דאזיל ושתיק וייתיב.
 כמאן? - כרבי יוחנן בן נורי, דאמר 'חפצי הפקר קונין שביתה'
 (לקמן ב'מי שהוציא אוהו' קאמר דישן קונה שביתתו, ואף על גב דהוי כחפצי הפקר בעלמא, שאין אדם מקנה
 להם שביתה).
 אפילו תימא רבנן; עד כאן לא פליגי רבנן עליה דרבי יוחנן בן
 נורי אלא בישן, דלא מצי אמר, אבל בניעור - דאי בעי למימר
 מצי אמר - אף על גב דלא אמר כמאן דאמר דמי.
 אמר ליה רבה בר רב חנין לאביי: אי הוה שמיע ליה למר (לרבה,
 דמתרץ ואזיל כל הנך תירוצי, וקאמר דמשום דלא אמר מידי שרי ואף על גב דאזיל התם מבעוד יום) הא

דתניא: 'לא יהלך אדם' (בשבת) לסוף שדהו לידע מה היא צריכה (אחר השבת); כיוצא בו

(עירובין לט, א)

לא יטייל אדם (בשבת או ביום טוב סמוך לחשיכה) על פתח מדינה כדי שיכנס למרחץ (כדי להתקרב למרחץ להיות מזומן ליכנס כשתחשך מיד) ' (אלמא: אף על גב דהילוך גרידא עביד ולא אמר מידי - אסור, וגבי עירוב, אי בדיבורא הוה אסור משום הכנה - בשתיקתא נמי הוה אסור) - מיד הדר ביה!

ולא היא: שמע ליה ולא הדר ביה: התם מוכחא מילתא (מאי בעי בשדהו, אם לא לידע מה היא צריכה, ורחמנא אמר ממצוא חפצך וגו' (ישעיהו נח"ג), וכן בפתח המדינה), הכא (אבל חוץ לעיר עד התחום) לאו מוכחא מילתא היא (לא מוכחא מילתא דלערובי לצורך מחר קאזיל, ולא מסקי אינשי אדעתייהו, אלא): אי צורבא מרבנן הוא - אמרינן שמעתא משכתיא (שמהרהר בה ואין דעתו עליו), ואי עם הארץ הוא - אמרינן חמרא אירכס ליה (ואזיל לעיוני, דאפילו בשבת מותר להשיבו מתוך התחום לביתו, אבל מידי דאסיר ליה למיעבד בשבת - אסיר ליה לזמוני נפשיה לההוא מידי).

גופא אמר רב יהודה: עירב ברגליו ביום ראשון - מערב ברגליו בשני; עירב בפת ביום ראשון (ונאכל עירובו) - מערב בפת ביום שני; עירב בפת בראשון - מערב ברגליו בשני; עירב ברגליו בראשון - אין מערב בפת בשני, שאין מערבין בתחלה בפת (מיום טוב לשבת, משום הכנה, דקרי ליה השתא שם 'עירוב');

עירב בפת ביום ראשון מערב בפת ביום שני - אמר שמואל ובאותה הפת.

אמר רב אשי: דיקא נמי מתניתין, דקתני 'כיצד הוא עושה?' - מוליכו בראשון ומחשיך עליו ונוטלו ובא לו, בשני מחשיך עליו (באותה פת דקרא עליה שם מאתמול, והשתא קא שתיק; אבל לא בפת אחרת, דבעי למיקרי שם עירוב השתא) ואוכלו ובא לו;

ורבנן (אביי ורבה בר חנן, דקא מתמהי לעיל אהכנה דרבה, ולא ילפי מהא מתניתין דדיקא כוותיה, דמשמע בפת אחרת לא - אלמא הכנה היא)?

דילמא התם (מתניתין) עצה טובה קא משמע לן (הא דקתני נוטלו ובא לו - שלא יאבד ויפסיד פתו ויטרח באחרת, ולעולם, אי בעי - מערב באחרת, ודקתני 'אין עירוב לשני' - בקנייה קמייאת קאמר, אי לא הדר מערב).

משנה:

רבי יהודה אומר: ראש השנה שהיה ירא שמא תתעבר (בגולה קמיידי, שמא יעשו בית דין הגדול אלול מעובר ויהיו שני ימים טובים, והוא צריך לילך בראשון לצד אחד ובשני לצד אחר) - מערב אדם שני עירובין (ומניחן בערב יום טוב, זה לכאן וזה לכאן), ואומר (כדלעיל): "עירובי בראשון למזרח ובשני למערב", "בראשון למערב ובשני למזרח", "עירובי בראשון ובשני כבני עירי", "עירובי בשני ובראשון כבני עירי" - ולא הודו לו חכמים (דקסברי: קדושה אחת הן);

ועוד אמר רבי יהודה: מתנה אדם על הכלכלה (של טבל) ביום טוב ראשון (ראש השנה, ואומר: "אם היום חול - תהא זו תרומה על אלו, ואם היום קדש - אין בדברי כלום", דאין מגביהין תרומה ביום טוב, דשבות דרבנן היא, [במסכת ביצה], ולמחר אומר: "אם אתמול קדש והיום חול - תהא זו שאמרתי אתמול תרומה על אלו, ואם היום קדש ואתמול חול - כבר היא תרומה מאתמול") - ואוכלה (ואוכל כלכלה המתוקנת, ומשייר התרומה) בשני, וכן ביצה שנולדה בראשון - תאכל בשני, ולא הודו לו חכמים (דסברי דתרווייהו קדושה אחת היא, ואין מגביהין בהן תרומה).

רבי דוסא בן הרכינס אומר: העובר לפני התיבה ביום טוב של ראש השנה אומר: 'החליצנו' (דזנו, והחליצנו כמו נחלץ חושים) (במדרש לבי, יז) ה' אלהינו את יום ראש החדש הזה, אם היום אם למחר (אם היום הוא - החליצנו היום, ואם מחר - מחר), ולמחר הוא אומר 'אם היום אם אמש' - ולא הודו לו חכמים (בגמרא מפרש אי אתנאה קאי, וקא סברי לאו ספק הוא אלא יום ראשון הוא ראש חדש, או אזכרון קאי, וקסברי דאין מזכירין של ראש חדש בראש השנה).

גמרא:

מאן 'לא הודו לו'?

אמר רב: רבי יוסי היא, דתניא [תוספתא עירובין פ"ד מ"ב (ליברמן)]: 'מודים חכמים לרבי אליעזר בראש השנה, שהיה ירא שמא תתעבר (אף על גב דפליגי עליה דרבי אליעזר בשבת ויום טוב - הכא מודו דשני ימים טובים של ראש השנה שתי קדושות הן: דחד מינייהו חול, ומשום ספיקא דלא ידעינן אי עברוהו בית דין וקדשו ירחא ביום שלשים ואחד והוה ליה ראשון חול, או ביום שלשים נקבע, והוי שני חול הוא דעבדי להו) - מערב אדם שני עירובין ואומר "עירובי בראשון למזרח ובשני למערב", "בראשון למערב ובשני למזרח", "עירובי בראשון, ובשני כבני עירי", "עירובי בשני, ובראשון כבני עירי";

רבי יוסי אוסר (דקסבר: לאו משום ספיקא דשמא באו עדים ביום שלשים ספק ביום שלשים ואחד לחודיה איתקון, אלא אף משום שמא באו עדים מן המנחה ולמעלה איתקון, דתרווייהו קדישי, דאמור רבנן שהיו מצפין ביום שלשים של אלול שמא יבאו עדים שנראית הלכנה בו, ויקדשו בית דין את החדש היום ונוהגין אותו היום קדש שמא יום טוב הוא, ותניא: 'תמיד של ראש השנה, שחרית קרב כהלכתו = תמיד של חול, ושיר של חול המתקן ליום בהשיד שהיו הלויים אומרים במקדש ביום הראשון כו' [תמיד פ"ז מ"ד]; בתמיד של בין הערבים אומר שיר אחר: הסירותי מסבל שכמו [תהלים פ"א, ז], כדאמרין בפרק בתרא של ראש השנה (ל"ב); ואם באו עדים אחר תמיד של בין הערבים - שכבר קרב בשיר של חול - תיקנו שיהיו מקדשין החדש מחר, ומיום המחרת מונין קביעתו כדי לומר שיר הראוי ליום טוב; ומכל מקום, גמר יום שלשים נוהגין קדש כתחלתו, שכך תקנו: שיהיו נוהגין אותו היום קדש ואפילו גמרו של יום, ואף על פי שיודעין שידחה ליום המחרת, ולמחר קדש; והרחוקים מבית דין נוהגין שני ימים טובים - לאו משום ספק נראית לבנה ביום שלשים והוי שני חול, ספק ביום שלשים ואחד והוי ראשון חול' קא עבדי, אלא משום שמא באו עדים אחר תמיד של בין הערבים ונהגו בית דין שניהן קדש קא עבדי, אלמא: שניהן קדש);

אמר להן רבי יוסי: אי אתם מודים שאם באו עדים מן המנחה ולמעלה שנוהגין אותו היום קדש ולמחר קדש (אנן דרחקין מבית דין - מספקא לן דיילא הכי הוה, ותרווייהו קדש) ?

(עירובין לט, ב)

ורבנן ?

(אמרי לן): התם (כיון דנדחה ליום המחרת - הוי ראשון חול, ולא הוי קודש אלא חד; והאי דתקון לגמור היום בקדושה) כי היכי דלא לזלזולי ביה (כי היכי דלא לזלזולי ביום שלשים של שנה האחרת; דאי שריית להו לעשות בו מלאכה מן המנחה ולמעלה, כשיודעין שידחה - אתו למיעבד ביה נמי קודם המנחה, ושמא יבואו עדים קודם המנחה ויהא היום קדש - ונמצא שעשו מלאכה ביום טוב) .

ועוד אמר רבי יהודה [מתנה אדם על הכלכלה (של טבל) ביום טוב ראשון ואוכלה (ואוכל כלכלה המתקנת, ומשייר התרומה) בשני, וכן ביצה שנולדה בראשון - תאכל בשני, ולא הוה לו חכמים]:

וצריכא (לרבי יהודה לאורויי דשתי קדושות הן בהנך תלת מילי: לענין עירוב וכלכלה וביצה) : דאי אשמעינן ראש השנה - בהא קאמר רבי יהודה משום דלא קעביד מידי, אבל כלכלה - דמיחזי כמתקן טיבלא - אימא מודה להו לרבנן (הכי גרסינן - אבל כלכלה דמיחזי כמתקן טיבלא אימא לא); ואי אשמעינן הני תרתי - משום דליכא למיגזר עלייהו, אבל ביצה - דאיכא למיגזר בה משום פירות הנושרין ומשום משקין שזבו (ביצה שנוולדה ביום טוב איתסר בכלל גזירת פירות הנושרין; שגזרו עליהן שמא יעלה ויתלוש, ויש שאוסרים בכלל משקין שזבו מן הענבים שגזרו עליהן משום שמא יסחוט, והך פלוגתא בשמעתא קמייתא דביצה) - אימא מודה להו לרבנן ? - צריכא.

תניא: 'כיצד אמר רבי יהודה 'מתנה אדם על הכלכלה ביום טוב ראשון [של ראש השנה] ואוכלה בשני' ? - היו לפניו שתי כלכלות של טבל, אומר "אם היום חול ולמחר קדש - תהא זו תרומה על זו, ואם היום קדש ולמחר חול - אין בדברי כלום, וקורא עליה שם (בתנאי, כמו שאמרנו), ומניחה; ולמחר הוא אומר (על אותה עצמה שתהא תרומה על חברתה) "אם היום חול - תהא זו תרומה על זו, ואם היום קדש - אין בדברי כלום, וקורא עליה שם (על אותה של תרומה), ואוכלה (לחברתה); רבי יוסי אוסר; וכן היה רבי יוסי אוסר בשני ימים טובים של גליות (כגון שני ימים של פסח ועצרת וסוכות, שהתורה אמרה יום אחד שבתון ובגולה עושין שני ימים מפני שרחוקין מבית דין ואין יודעין אם הוקבעו תשרי וניסן ביום שלשים או ביום שלשים ואחד; ואף על גב דמשום ספק, וחד מינייהו חול - אפילו הכי מחמיר בהו רבי יוסי) ' . (והנך דראש השנה לא קרי להו 'של גליות' - מפני שאף בירושלים פעמים היו נעשין שני ימים, וכגון שבאו עדים מן המנחה ולמעלה.)

ההוא בר טביא (צבי) דאתא לבי ריש גלותא דאתציד ביום טוב ראשון של גליות (ועל ידי נכרים) ואשתחית ביום טוב שני; רב נחמן ורב חסדא אכלו (ממה נפשך; אי אתמול חול - הרי מותר; ואי אתמול קודש - הרי היום חול והרי המתננו בכדי

שיעשה), רב ששת לא אכל (משום דקא סבר קדושה אחת היא); אמר רב נחמן: מאי אעביר ליה לרב ששת דלא אכיל בישראל דטביא?
 אמר ליה רב ששת: והיכי איכול, דתני איסי (בניחותא) - ואמרי לה איסי תני (ובלשון תימא כלומר: איסי תני וכו', ואנא איכול?): 'וכן היה רבי יוסי אוסר שני ימים טובים של גליות'?
 אמר רבא: ומאי קושיא? דילמא (הך סיפא נמי אראש השנה קאי, ו) הכי קאמר: 'וכן היה רבי יוסי אוסר בשני יום טוב של ראש השנה בגולה' (כל ראשי שנים, כאותו שהיו עושים בירושלים כשבאים העדים מן המנחה ולמעלה) '!!'
 אי הכי 'של גליות'? 'בגולה' מיבעי ליה ('של גליות' - משמע בהני שאין נעשים שנים אלא בגולה) '!!'
 אמר רב אשי: ומאי קושיא? דילמא (האי אוסר) הכי קאמר: 'וכן היה רבי יוסי עושה איסור שני ימים טובים של גליות' (קל) כשני ימים טובים של ראש השנה לרבנן, דשרו' (דפליגי עליו ואמרי מותר, כדתינא לעיל: מודים חכמים לרבי אליעזר) ' (ומוטב לתרוצי הכי מילתיה, ולא נוקי שבשתא ברבי יוסי, דקיימא לן רבי יוסי נמוקו עמו, והאי חומרא - בלא טעמא הוא) .

אשכחיה רב ששת לרבה בר שמואל, אמר ליה: תני מר מירי בקדושות?
 אמר ליה: תנינא: 'מודה רבי יוסי בשני ימים טובים של גליות' (דשתי קדושות הן) ' .
 אמר ליה: אי משכחת להו (לרב נחמן ורב חסדא) - לא תימא להו ולא מירי (לא תימא להו להאי מילתא, דמיכספי לי על דלא אכלית מיניה) .

(פסק: ושמעין מדרב נחמן ורב חסדא ומדרבה בר שמואל, ומדרב ששת דהדר ביה, ומדרבא דאמר במסכת ביצה (יז,א): מניח אדם עירובי תבשילין ועירובי תחומין מיום טוב לחבירו ומתנה, ומדבר דאמר במסכת ביצה (ד,ב) בשני ימים טובים של גליות ביצה שנולדה בזה - מותרת בזה, וקבעי הלכתא כוותיה דדבר הניצוד או הנלקט מן המחומר ביום טוב הראשון של גליות - ממתין לערב בכדי שיעשו, ומותר, דמכולהו שמעינן דאחד מהן חול; דאי מספקא לן בקדושה אחת - אמאי מישתרי בהו ביצה, ואי משום דביצה איסורא דרבנן היא - הא לא אישתרי בשני ימים טובים של ראש השנה! ועוד: קיימא לן במסכת ביצה (ד,א) דספיקא דרבנן בדבר שיש לו מותרין - אסור, ועוד: צידת צבי מלאכה דאורייתא היא, ושרייה!
 ובהלכות גדולות אסר, ויליף טעמא מדקבע רב פפא הילכתא: נכרי שהביא דורון לישראל כו', ומוקי דהאי לערב אסורין בכדי שיעשו - לערב של מוצאי יום טוב שני קאמר, דליהוי ראוי לעשות קאמר;
 ובעיני נראה שאינו כן, אלא כדסתם ואמר 'לערב' סתם, אי ביום טוב ראשון הביאו - ימתין לערב בכדי שיעשו ואוכלו, ולפיכך צריך להמתין, דשמא היה היום קדש ולמחר חול, ובעי המתנה בכדי שיעשו, ואי הוה איפכא - כל שכן דאף בלא המתנה היו מותרין! ואי ביום שני הביאום - ימתין לערב בכדי שיעשו, דשמא היום קדש הוא. ותדע דעיקר מילתיה דרב פפא - לערב יום טוב ראשון איתמר, דאמר לקמן (עירובין מ,ב): הנהו בני גננא דגזו להו נכרים אסא ביום טוב שני - לאורתא שרא להו רבינא לאורוחי לאלתר, אלמא קסבר: כי בעינן בכדי שיעשו - ביום טוב ראשון, דהא קים לן בקביעא דירחא דראשון עיקר, והא דעבדינן תרי יומי - משום דשלחו מתם 'הזהרו כו', אבל יום טוב שני, דקיל - לא בעינן בכדי שיעשו;
 ומסקנא קבעינן הילכתא אף ביום טוב שני בכדי שיעשו, דלא ליתו לזלזולי ביה, ותשובת הגאון יש בידי כן. עד כאן פסק.)

אמר רב אשי: לדידי אמר לי אמימר: ההוא בר טביא לאו איתצודי איתציד (דודאי פשיטא ליה לרב ששת דשרי בשני) ,

(עירובין מ,א)
 אלא מחוץ לתחום אתא (ובוביום); מאן דאכל - סבר: הבא בשביל ישראל זה - מותר לישראל אחר, ומאן דלא אכל - סבר: כל דאתי לבי ריש גלותא - אדעתא דכולהו רבנן אתי;
 והא אשכחיה רב ששת לרבה בר שמואל ואמר ליה...?
 לא היו דברים מעולם (ואי בו ביום, אמאי משייל ליה אי קדושה אחת או שתי קדושות?) .

ההוא ליפתא דאתי למחוזא; נפק רבא, חזיא דכמישא, שרא רבא למיזבן מיניה, אמר: הא ודאי מאיתמול נעקרה; מאי אמרת, מחוץ לתחום אתיא? - הבא בשביל ישראל זה מותר לאכול לישראל אחר, וכל שכן האי, דאדעתא דנכרים אתא.
 כיון דחזא דקא מפשי (נכרים) ומייתי להו - (אמר: הני ודאי אדעתא דישאל מפשי ואייתו, ו) אסר להו .

הנהו בני גננא (קושרי כילות לחתנים; ונותנים שם הדס) דגזו להו אסא (הדס) ביום טוב שני - לאורתא שרא להו רבינא לאורוחי ביה לאלתר .

אמר ליה רבא בר תחליפא לרבינא: ליסר להו מר מפני שאינן בני תורה (ואתו לזלזולי ביום טוב שני) !
מתקיף לה רב שמעיה: טעמא דאינן בני תורה, הא בני תורה שרי? והא בעינן בכדי שיעשו?!
אזלו, שיילוה לרבא, אמר להו: בעינן בכדי שיעשו.

רבי דוסא [בן הרקנס] אומר: העובר לפני התיבה [ביום טוב של ראש השנה אומר: 'החליצנו ה' אלהינו את יום ראש החדש הזה, אם היום אם למחר', ולמחר הוא אומר 'אם היום אם אמש' - ולא הודו לו חכמים]:
אמר רבה: כי הוינן בי רב הונא, איבעיא לן: מהו להזכיר של ראש חדש בראש השנה? כיון דחלוקין במוספין (שמקריבין מוספי ראש חדש ומוספי ראש השנה, כדכתיב (במדבר כט, 1) מלבד עולת החדש) - אמרינן (בתפלה נמי 'את יום ראש החדש הזה ואת יום הזכרון הזה')? או דילמא זכרון אחד (את יום הזכרון הזה דרחמנא קרייה זכרון, דכתיב ויקרא כג, כד) זכרון תרועה, ובראש חדש נמי כתיב (במדבר י"ג) [ובראשי חדשים] והיו לכם לזכרון עולה לכאן ולכאן?

אמר לן: תניתוה: 'רבי דוסא אומר: העובר לפני התיבה כו'; מאי, לאו להזכיר ('לא הודו' - אלהזכיר קאי: דלא הודו לו להזכיר של ראש חדש בראש השנה)? לא, להתנות ("אם היום אם למחר", אלא סתמא לימא, וכן יום המחרת).

הכי נמי מסתברא מדקתני בברייתא 'וכן היה רבי דוסא עושה בראשי חדשים של כל השנה כולה' (שהוא ספק אם עיברוה בית דין), ולא הודו לו; אי אמרת בשלמא להתנות - משום הכי לא הודו לו, אלא אי אמרת להזכיר - אמאי לא הודו לו?

ואלא מאי, להתנות? למה לי לאיפלוגי בתרתי [בראש השנה וגם בראש חודש]?

צריכא: דאי אשמעינן ראש השנה, הוה אמינא 'בהא [בראש השנה] קאמרי רבנן דלא, משום דאתי לזלזולי ביה (אי מחזקינן ליה ספק - אתו לזלזולי בשני, אבל כי אמרינן סתמא - מחזקינן להו בקדושה אחת), אבל בראשי חדשים של כל השנה כולה (דשרו במלאכה, וליכא למיחש לזלזולי) - אימא מודו ליה לרבי דוסא? ואי אתמר בהא - בהא קאמר רבי דוסא, אבל בהך - אימא מודה להו לרבנן? - צריכא.

מיתיבי: 'ראש השנה שחל להיות בשבת: בית שמאי אומרים מתפלל עשר' (שלש ראשונות ושלש אחרונות, ושל שבת בפני עצמה - הרי שבע, וקדושת היום וכולל עמה מלכיות - הרי שמונה, וזכרונות, ושופרות) ובית הלל אומרים מתפלל תשע (דכולל שבת ויום טוב בברכה אחת, וחזרתם: 'מקדש השבת וישראל ויום הזכרון'), ואם איתא (דמזכיר של ראש חדש לבית שמאי, דבעי לכל חד ברכה בפני עצמה) בית שמאי אחת עשרה מבעי ליה!

(עירובין מ, ב)

אמר רבי זירא: (לעולם צריך להזכיר; ומיהו לבית שמאי ברכה באנפי נפשה לראש חדש לא בעי, ולא משום דזכרון דראש השנה עולה לו, דמשמע דכיון דראש השנה הוא היינו ראש חדש, דאי הוה נמי שבת וראש חדש ולא ראש השנה - לא בעי ליה ברכה בפני עצמה, אלא חזרתם 'מקדש השבת וישראל וראשי חדשים', והלכך בראש השנה נמי חזרתם 'מקדש ישראל ויום הזכרון וראשי חדשים', ואף על גב דבשבת וראש השנה בעי לכל חד ברכה בפני עצמה - בראש חדש מודו: שני ראש חודש: מתוך שכולל לשחרית וערבית (דמתוך שכולל ברכתו בתוך ברכת היום שחרית וערבית, ואפילו בשאר שבתות, דההיא ודאי אפילו לבית שמאי פשיטא לן דלא בעי לכל חד ברכה לעצמו, דהא אי הוה מיקלע בחול אין לו ברכה שחרית וערבית אלא אומר 'יעלה ויבא' בעבודה, והלכך כי מיקלע בשבת אפילו למאן דאמר לקמן דבשבת לא מדכרינן דראש חדש בעבודה אלא בברכת היום - מיכלל הוא דכייילין, ולא בפני עצמה) - כולל נמי במוספין (לבית שמאי, ואף על גב דבחול אית ליה ברכה במוספין לעצמו - הכא מיכלל הוא דכייילין, הואיל וכולל שחרית וערבית; אבל שאר ימים טובים, דאית להו ברכה ערבית ושחרית כי מיקלע בחול - בהני פליגי בית שמאי: כי מיקלעי בשבת - מצרכי להו ברכה בעצמן, לכל תפלותיהם).

ומי אית להו לבית שמאי 'כולל' (בברכת המוספין של ראש חודש דאיקלע בשבת)? ומי אית להו לבית שמאי 'כולל' (בברכת המוספין של ראש חודש דאיקלע בשבת)? והתניא: 'ראש חודש שחל להיות בשבת: בית שמאי אומרים מתפלל שמונה' (של ראש חדש ושל שבת ובמוספין קאמר) ובית הלל אומרים מתפלל שבע? קשיא (ושמע מינה: כיון דבשאר שבתות קא בעו בית שמאי ברכה לראש חדש, ובראש השנה לא בעו - דטעמא משום דזכרון דראש השנה עולה לו, ושמע מינה אפילו מכלליה ואדכורי נמי לא בעינן).

וכלל עצמו (דשחרית וערבית בראש חדש שחל להיות בשבת) - תנאי היא (דאיכא תנא דאפילו כולל לית ליה, אלא אומר 'יעלה ויבא' בעבודה כבחול, אבל בברכת היום אינו מזכר כלל, אפילו לכולל), דתניא: 'שבת שחל להיות בראש חודש או בחולו של מועד,

ערבית שחרית ומנחה מתפלל כדרכו: שבע, ואומר מעין המאורע בעבודה;

רבי אליעזר אומר: בהודאה;

ואם לא אמר - מחזירין אותו;

ובמוספין מתחיל בשל שבת (יותן לנו את יום המנוח הזה) ומסיים בשל שבת 'מקדש השבת' ותו לא) ומסיים בשל שבת, ואומר קדושת היום באמצע (ומיהו במוספים - באמצע ברכה הוא נכלל, אבל שחרית וערבית - אינו נכלל אפילו באמצע, והאי תנא ליה כולל שחרית וערבית);

וכן שמעון בן גמליאל ורבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומרים: כל מקום שזקוק לשבע (ואפילו שחרית וערבית) - מתחיל בשל שבת ומסיים בשל שבת, ואומר קדושת היום (של ראש חדש עם של שבת) באמצע (כגון 'את יום המנוח הזה ואת יום ראש חדש הזה'; ואם מועד הוא - 'את יום השבת הזה ואת יום חג פלוני הזה').

מאי הוה עלה (מהו להזכיר של ראש חדש בראש השנה)?

אמר רב חסדא: זכרון אחד עולה לו לכאן ולכאן;

וכן אמר רבה: זכרון אחד עולה לו לכאן ולכאן.

(פסק: ובמסכת ביצה קבעינו הלכתא דלא כי הני תנאי דמסיימי בשל שבת לחודיה במוספין, אלא אף קדושת היום בעי לאזכורי בחתימה: 'מקדש השבת וישראל והזמנים', ובראש חדש 'מקדש השבת וישראל וראשי חדשים', אבל במאי דקאמר 'שחרית וערבית מתפלל כדרכו ואומר מעין המאורע בעבודה' - הלכתא כוותיה, וגבי כולל דשחרית וערבית קבעינו אין הלכה כאותו הזוג דאמרי 'כל מקום שזקוק לשבע - כולל' [בפרק שני דביצה].)

ואמר רבה: כי הוינא בי רב הונא, איבעיא לן: מהו לומר זמן בראש השנה וביום הכפורים: כיון דמזמן לזמן אתי אמרינן? או דילמא כיון דלא איקרו 'רגלים' לא אמרינן? לא הוה בידיה; כי אתאי בי רב יהודה - אמר: אנא - אקרא חדתא (כשאני רואה דלעת חדשה משנה לשנה) נמי אמינא זמן.

אמרתי לו: רשות לא קא מיבעיא לי, כי קא מיבעיא לי חובה - מאי?

אמר לי: רב ושמואל דאמרי תרווייהו אין אומר זמן אלא בשלש רגלים.

מיתיבי: 'תן חלק לשבעה וגם לשמונה' [כי לא תדע מה יהיה רעה על הארץ] (קהלת י"א, ב); רבי אליעזר אומר: 'שבעה' - אלו שבעה ימי בראשית (השבת נבחר מתוכה); 'שמונה' - אלו שמונה ימי מילה (השמיני נבחר מתוכה);

רבי יהושע אומר: 'שבעה' - אלו שבעה ימי פסח (שאתה צריך לתת חלק לכולם, ולקמן מפרש מאי 'חלק'); 'שמונה' - אלו שמונה ימי החג, וכשהוא אומר 'וגם' - לרבות עצרת וראש השנה ויום הכפורים'. מאי - לאו לזמן?

לא, לברכה (דמברכים כל יומא 'מקדש ישראל והזמנים').

הכי נמי מסתברא, דאי סלקא דעתא לזמן - זמן כל שבעה מי איכא?!

הא לא קשיא: דאי לא מברך האידנא - מברך למחר, וליום אחרא. מכל מקום בעינן כוס (לעיל מהדר, לאוקומי 'הכי נמי מסתברא': דאי סלקא דעתך זמן = זמן כל שבעה, מי איכא? ודקאמר דאי לא אמר האידנא אומר למחר וליומא אחרינא - האי נמי ליתא, דהא כוס יין בעי לומר הברכה עליו, וסתמא דאינשי יומא קמא אית להו כוס - אבל בשאר יומא לכולי עלמא לית להו)! לימא מסייע ליה לרב נחמן, דאמר רב נחמן: זמן - אומרו אפילו בשוק!

הא לא קשיא: דאי קלע ליה כוס (ולעולם אזמן קאי, ולרב נחמן לא תסייעה).

התינח עצרת וראש השנה (איכא למימר דזמן - אכוס קאמר ליה); (אלא) יום

הכפורים (אי בזמן מוקמת ליה - על כרחיך סייעתא לרב נחמן היא, דעל הכוס) היכי עביד?

אי מברך עליה ושתי ליה - כיון דאמר זמן קבליה עליה, ואסר ליה, דהאמר ליה (פעם אחת נתקשרו שמים בעבים, והתפלל רב של שבת מבעוד יום, ואמר ליה) רב ירמיה בר אבא לרב: "מי בדלת (מן המלאכה משקבלת עליך שבת)?" ואמר ליה: "אין, בדילנא!"

לברוך עליה ולנחיה? - המברך צריך שיטעום!

ליתביה לינוקא (לשתותו, לאחר שיברך עליו, דהאי 'שיטעום' דקאמר - לאו דווקא קאמר אמברך, דהוא הדין כי שתי אחרינא, דטעמא משום דגנאי הוא לכוס של ברכה שלא יהנה אדם ממנו לאלתר: שתהא ברכת היין דבורא פרי הגפן שלא לצורך, ומכי טעם ליה אחרינא - שפיר דמי, וכדתינא נמי בגמרא דפרק 'ראוהו בית דין' (ראש השנה כ"ב): 'לא יפרוס אדם פרוסה לאורחין אלא אם כן אוכל עמה'; שהרי הן יכולין לעשות, אבל פורס הוא לבניו ולבני ביתו כדי לחנוך במצות', ואף על פי שהוא לא טעם אלא בניו - שפיר

דמי, ואף על פי שבדרך עליה ברכת המוציא) ? - לית הלכתא כרב אחא (דרב אחא בר יעקב - לא איתפרש), דילמא אתי למסרך (התינוק לאחר המנהג זה, ולשתות ביום הכפורים אחר שיגדיל).

מאי הוי עלה (צריך לומר זמן בראש השנה וביום הכפורים - או לא) ?
שדרוה רבנן לרב יימר סבא קמיה דרב חסדא במעלי יומא דריש
שתא, אמרו ליה: זיל חזי היכי עביד עובדא, תא אימא לן; כי
חזייה (רב חסדא לרב ייבא) - אמר ליה: דלויה לרטיבה רפסא ליה
בדוכתיה (המגביה עץ לח שאינו ראוי להיסק - בידוע שצריך למקומו הואיל ואילו אינו צריך, שעל חנם
לא הגביהו; כלומר: על חנם לא באת לכאן); אייתו ליה כסא דחמרא, קדיש ואמר
זמן.

והלכתא: אומר זמן בראש השנה וביום הכפורים;
והלכתא: זמן - אומרו אפילו בשוק.

ואמר רבה: כי הוינן בי רב הונא, איבעיא לן: בר בי רב דיתיב
בתעניתא במעלי שבתא - מהו לאשלומי? לא הוה בידיה; אתאי
לקמיה דרב יהודה - ולא הוה בידיה.
אמר רבא: נחזייה אנן, דתניא [תוספתא תענית פ"ג מ"ג ג' (ליברמן)]: 'תשעה באב שחל
להיות בשבת,

(עירובין מא, א)

וכן ערב תשעה באב שחל להיות בשבת (אף על פי שאם חל להיות בחול לא יאכל שני
תבשילין, ולא יאכל בשר ולא ישתה יין) - (עכשיו שהוא שבת) אוכל ושותה כל צרכו,
ומעלה על שולחנו אפילו כסעודת שלמה בשעתו (שהיתה שעתו עומדת לו
במלכותו, דמלך והדיוט הוה); חל להיות תשעה באב בערב שבת - מביאין לו
כביצה ואוכל כדי שלא יכנס לשבת כשהוא מעונה.
תניא: 'אמר רבי יהודה: פעם אחת היינו יושבין לפני רבי
עקיבא, ותשעה באב שחל להיות בערב שבת היה, והביאו לו ביצה
מגולגלת (צלוייה רכה) וגמעה בלא מלח; ולא שהיה תאב לה, אלא
להראות לתלמידים הלכה (שאין משלימין תענית ערב שבת).
ורבי יוסי אומר: מתענה ומשלים.
אמר להן רבי יוסי: אי אתם מודים לי בתשעה באב שחל להיות
באחד בשבת שמפסיק (סעודה) מבעוד יום (שצריך לאכול מבעוד יום, ומקבל תענית עליו
משגמר לאכול, ואף על פי שהוא שבת)?

אמרו לו: אבל (באמת)!

אמר להם: מה לי ליכנס בה כשהוא מעונה (כגון שהשלים בערב שבת תעניתו)
מה לי לצאת ממנה כשהוא מעונה (שמתחיל תעניתו מבעוד יום)?
אמרו לו: אם אמרת לצאת ממנה, שהרי אכל ושתה כל היום כולו -
תאמר ליכנס בה כשהוא מעונה, שלא אכל ושתה כל היום כולו?
ואמר עולא: הלכה כרבי יוסי.

תוספות ד"ה ביצה מגולגלת - בפירוש רבנו חננאל: קבלה בידינו כי רבי עקיבא אותה שנה מסוכן היה והביאו
לד"ע הרופאים לגמע ביצה מגולגלת באחרית היום ורבי יהודה לא דקדק לפיכך סמך על מה שראה ולא ידע
העיקר על מה עשה כך; ותמוז דהאי שתא מלייה מליוה, לפיכך חל תשעה באב בערב שבת, וחסרו אב ובא
ראש השנה בשבת; תוס' שאנ"ק.

ומי עבדינן כרבי יוסי? ורמינהי [תענית פ"ב מ"י]: 'אין גוזרין תענית
על הציבור בראשי חדשים בחנוכה ובפורים, ואם התחילו (שהתחילו
להתענות עשרים או שלושים יום, ונכנסו בהן ימי חנוכה או ראש חודש) - אין מפסיקין, דברי
רבן גמליאל; אמר רבי מאיר: אף על פי שאמר רבן גמליאל אין
מפסיקין - מודה היה שאין משלימין (תענית בחנוכה וראש חודש, להתענות כל
היום); וכן בתשעה באב שחל להיות בערב שבת (נמי אין משלימין).
ותניא: 'לאחר פטירתו של רבן גמליאל - נכנס רבי יהושע להפר
את דבריו (ולומר 'משלימין'); עמד רבי יוחנן בן נורי על דגליו ואמר:
חזי אנא, דבתר רישא - גופא אזיל (רואה אני בדין ובדת שצריכין אנו להלך אחד
דברי הראשונים)! כל ימיו של רבן גמליאל קבענו הלכה כמותו עכשיו
אתה מבקש לבטל דבריו! יהושע! אין שומעין לך שכבר נקבעה הלכה
כרבן גמליאל, ולא היה אדם שעזער בדבר כלום! (אלמא אין משלימין).
בדורו של רבן גמליאל עבוד כרבן גמליאל, בדורו של רבי יוסי
עבוד כרבי יוסי (בדורו של רבי יוסי דהוה בתר הכי - שבקוהו לדרבן גמליאל וקבעו הלכה כרבי
יוסי דמותר).

ובדורו של רבן גמליאל עבוד כרבן גמליאל? והתניא: 'אמר רבי אלעזר כרבי צדוק: אני מכני סנאב כן בנימין (משפחה היא משבט בנימין, שנפל להן גורל לקרבן עצים בעשרה באב בימי עזרא, ויום טוב היה להם לעולם, כדתנן בפרק בתרא דתענית); פעם אחת חל תשעה כאב להיות בשבת ודחינוהו לאחר השבת (שהוא עשרה באב והוי יום טוב שלנו), והתענינו בו, ולא השלמנוהו מפני שיום טוב שלנו היה'; טעמא - דיום טוב, הא ערב יום טוב משלימין (הא בשאר תשעה באב - היו משלימין, אף על פי שכל תשעה באב הוי ערב יום טוב שלהם, ורבי אלעזר בר צדוק - בדורו של רבן גמליאל הוה, כדתניא בביצה (כב,ב): 'אמר רבי אלעזר כרבי צדוק: פעמים הרבה נכנסתי אחר אבא לבית רבן גמליאל')!

אמר רבינא: שאני יום טוב של דבריהם (כגון האי קרבן עצים, הואיל וקל הוא): מתוך שמתעניין בו שעות (כדקתני: 'זהתענינו בו') (לפיכך) משלימין בו ערביות (כלומר: מותר להשלים ערב אותו יום טוב וליכנס לתוכו כשהוא מעונה, דהא אפילו בעיקרו מותר להתענות בו קצת היום); (אבל) שבת - הואיל ואין מתעניין בה שעות (שאסור להתענות בו קצת לשום תענית) - אין משלימין בה ערביות (אסור נמי להשלים בו ערביות, שהמשלים ערב שבת מתענה במקצת שבת);

אמר רב יוסף: לא שמיע לי הא שמעתא (דקבע עולא לעיל הלכה כרבי יוסי).
אמר ליה אביי: את אמרת ניהלן (רב יוסף חלה ושכח תלמודו, והיה אביי תלמידו מזכירו), ואהא אמרת ניהלן: 'אין גוזרין תענית על הצבור בראשי חדשים וכו', ואמרין עלה: אמר רב יהודה אמר רב: זו דברי רבי מאיר שאמר (לעיל) משום רבן גמליאל (מודה היה שאין משלימין, וכן תשעה באב שחל להיות ערב שבת), אבל חכמים אומרים: מתענה ומשלים; מאי, לאו אכולהו (חכמים אכולהו קיימי, בין אחנוכה ופורים בין אערב שבת)? (ומדאגמריה רב לרבי יוסי בלשון 'חכמים' - שמע מינה הלכה כרבי יוסי).
- לא, אחנוכה ופורים.
הכי נמי מסתברא,

(עירובין מא, ב)

דאי סלקא דעתך אכולהו (אמרה רב יהודה) - הא בעי מיניה רבה מרב יהודה ולא פשט ליה (כדאמרין לעיל: אתא לקמיה דרב יהודה, ולא הוה בידיה)! ולטעמין, הא דדרש מר זוטרא משמיה דרב הונא: הלכה מתענה ומשלים (בערב שבת) - הא בעא מיניה רבה מרב הונא (לעיל) ולא פשט ליה!! אלא הא מקמי דשמעה והא לבתר דשמעה (לבתר דשמעה רב הונא מרב להאי אבל חכמים אומרים' הדר אגמריה למר זוטרא, ומקמיה דלישמעיה בעא רבה מיניה ולא פשט ליה) - הכא נמי (דרב יהודה לא תיקשי) הא מקמי דשמעה (מרב) הא לבתר דשמעה (רב הונא ורב יהודה תלמידי דרב הוה)!

דרש מר זוטרא משמיה דרב הונא: הלכה - מתעניין ומשלימין.

הדרן עלך בכל מערבין